

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 58

ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΨΑΛΜΟΥΣ ΡΙΣΤ'—ΡΙΖ'
ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΨΑΛΜΟΥΣ ΡΙΘ'—ΡΚΘ'

Κείμενον: **B. de Montfaucon**

Μετὰ φρασις-Σχόλια

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Α. ΔΡΙΤΣΑ

θεολόγου
(ΡΙΣΤ'—ΡΙΖ', ΡΙΘ'—ΡΚΔ')

ΧΑΡΑΛ. Δ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ.—ΑΘ. Π. ΜΟΣΧΟΥ

θεολόγου φιλολόγου
(ΡΚΕ'—ΡΚΘ')

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	Σελ.
'Ομιλία εἰς τὸν ΡΙΣΤ' Ψαλμὸν	9 (109)*
'Ομιλία εἰς τὸν ΡΙΖ' Ψαλμὸν	10 (110)
'Ομιλία εἰς τὸν ΡΙΘ' Ψαλμὸν	28 (129)
'Ομιλία εἰς τὸν ΡΚ' Ψαλμὸν	28 (129)
'Ομιλία εἰς τὸν ΡΚΑ' Ψαλμὸν	44 (145)
'Ομιλία εἰς τὸν ΡΚΒ' Ψαλμὸν	51 (152)
'Ομιλία εἰς τὸν ΡΚΓ' Ψαλμὸν	56 (156)
'Ομιλία εἰς τὸν ΡΚΔ' Ψαλμὸν	62 (163)
'Ομιλία εἰς τὸν ΡΚΕ' Ψαλμὸν	68 (169)
'Ομιλία εἰς τὸν ΡΚΣΤ' Ψαλμὸν	75 (174)
'Ομιλία εἰς τὸν ΡΚΖ' Ψαλμὸν	81 (179)
'Ομιλία εἰς τὸν ΡΚΗ' Ψαλμὸν	94 (191)
'Ομιλία εἰς τὸν ΡΚΘ' Ψαλμὸν	98 (195)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	109

* Οἱ ἐντὸς παρενθέσεως ἀριθμοὶ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τοὺς ἀριθμοὺς αὐτῶν τοῦ ἀρχαίου κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
 ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΙΣ' (116) ΨΑΛΜΟΝ

«Ὑμνεῖτε τὸν Κύριον διὰ τὰ ἔθνη,
 ἐπαινεσατέ αὐτὸν ὅλοι οἱ λαοί,
 «διότι ἐνεδυναμώθη ἡ εὐσπλαγχνία
 αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς καὶ ἡ ἀλήθεια τοῦ
 Κυρίου παραμένει αἰωνίως».

Εἰς τὸν καθένα σχεδὸν εἶναι φανερόν, ὅτι τὰ ἀνωτέρω λεγθέντα εἶναι προφητεία περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῶν πιστῶν καὶ προανακήρυξις τοῦ κηρύγματος, ὃ τὸ ὅποιον κατέκτησεν ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Διότι ὁ ψαλμὸς δὲν προσκαλεῖ μόνον ἐν ἡ δύο καὶ τρία ἔθνη, ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν καὶ ὁλόκληρον τὴν θάλασσαν. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἐγένετο ὅταν ἀνέτειλεν ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ.

Κατόπιν ἀναφέρει καὶ τὴν αἰτίαν τῆς σωτηρίας ὅτι δηλαδὴ δὲν ἐσώθησαν μετὰ τὰ ἰδικὰ των κατορθώματα, οὐτε μετὰ τὴν ζωὴν ἢ τὴν ὁμολογίαν πίστεως, ἀλλὰ μόνον μετὰ τὴν φιλοφροσίαν. Λέγει λοιπὸν «ἐνεδυναμώθη ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ πρὸς ἡμᾶς». Δηλαδὴ ἐγένετο στερεὰ, λογυρὴ καὶ σκληρότερη ἀπὸ τὴν πέτραν. Πράγματι δὲ κάθε ἡμέραν χαρίζεται περισσοτέραν.

«Καὶ ἡ ἀλήθεια Αὐτοῦ παραμένει αἰωνίως». Τότε πράγματι ἐλομψεν πάρα πολὺ ἡ ἀλήθεια. Ἐ Δι' αὐτὸ ἐξ ἄλλου ὠμίλησεν ἔτσι, ἐπειδὴ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην ἦσαν προστύποις καὶ σκιά. Αὐτὸ φανερώσαν καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς λέγει: «Ὁ Νόμος ἐδόθη διὰ τοῦ Μωϋσέως· ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια ἦλθον διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ».

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΙΣ' (117) ΨΑΛΜΟΝ

«Δοξολογήσατε τὸν Κύριον, διότι εἶναι ἀγαθός διότι τὸ ἔλεός του εἶναι αἰώνιον».

Τὸ ρητὸν τοῦ ψαλμοῦ, τὸ ὁποῖον συνήθιζε νὰ ὑποψάλλῃ ὁ λαός εἶναι τὸ ἑξῆς: «αὕτη εἶναι ἡμέρα, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Κύριος. Ἄς ἀγαλλιασθῶμεν καὶ ἄς εὐφρανθῶμεν κατ' αὐτήν». Αὐτὸ καὶ ἀνυψώνει πολλούς καὶ ὁ λαός συνήθισε πολὺ νὰ τὸ ὑποψάλλῃ κατὰ τὴν πνευματικὴν ἐκείνην πανηγυριν καὶ οὐράνιον ἑορτήν.

Β Ἡμεῖς, ἐάν θέλετε, ἀπὸ ἐπάνω καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἄς διατρέξωμεν ὀλόκληρον τὸν ψαλμὸν κἀμνοντες ἐξηγησῶμεν ὅχι ἀπὸ τὸν στίχον τῆς ὑπὸ ἡμετέρας ἀλλ' ἀπὸ αὐτὸ τὸ προσίμιον. Διότι οἱ μὲν πατέρες, ἐπειδὴ ἠγνόουν ὀλόκληρον τὸν ψαλμὸν, παρήγγειλαν νὰ ὑποψάλλῃ τὸν στίχον ὁ λαός, ἐπειδὴ εἶναι ἀντίλαλος ἐκείνου καὶ ἔχει κάποιαν ὕψηλὴν διδασκαλίαν. Ὡστε καὶ μόνον ἀπὸ αὐτὸν νὰ λάβῃ μίαν τελείαν διδασκαλίαν.

Ἡμεῖς δὲ εἶναι ἀνάγκη νὰ διατρέξωμεν ὀλόκληρον τὸν ψαλμὸν, ἂν καὶ τὸ μέσον αὐτοῦ περιέχει πολλὰς προφητείας. Διότι ἐκεῖ ἐλέγχθη τό: «τὸν λίθον, τὸν ὁποῖον ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, αὐτὸς ἔγινε θεμέλιος λίθος». Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔλεγε καὶ ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς Ἰουδαίους, κάπως αἰνιγματωδῶς θεβαίως **Γ** (διότι ἀκόμη ἔθραξαν ἀπὸ τὸν θυμὸν καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἀνάβῃ. Διότι «κἀλοῖον σπασμένον δὲν θὰ συντρίψῃ καὶ τὸ λίνον, ποῦ κρυφοκαίει δὲν θὰ σφῆσῃ»). ἀλλὰ τὸ εἶπεν.

Ἄλλ' ἡμεῖς ἄς ἀρχίσωμεν τὸν ψαλμὸν ἀπὸ τὸ προσίμιον, καθὼς εἶπομεν πρὸ δόλιου.

Ποῖον, λοιπὸν, εἶναι τὸ προσίμιον; —«Δοξολογήσατε τὸν Κύριον, διότι εἶναι ἀγαθός καὶ διότι τὸ ἔλεός του εἶναι αἰώνιον». Ἀφοῦ ὁ προφήτης ἐνόησε τὴν εὐεργεσί-

1. Ψαλμ. 117, 24.
2. Ψαλμ. 117, 22.
3. Ἦσ. 42, 5.
4. Ματθ. 21, 42.

αν τῆς οἰκουμένης καὶ τὴν διαρκῆ φιλανθρωπίαν, τὴν ὁποῖαν ἐπέδειξεν δι' ὅλων, προσκαλεῖ ὄλους νὰ συμμετάσχουν εἰς τὴν εὐχαριστήριον προσευχὴν, παρουσιάζων εἰς τὸ μέσον τὸ ἄκρον ἄκρον τῶν ἀγαθῶν Αὐτοῦ.

«Ἄς εἴπῃ, λοιπὸν, ὁ οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι ὁ Κύριος εἶναι ἀγαθός **Δ** καὶ ὅτι τὸ ἔλεός του εἶναι αἰώνιον». Τί λέγεις; — Ὁ οἶκος τοῦ Ἰσραὴλ, ὁ ὁποῖος ὑπέμεινε ἀναριθμήτους ἀχμαλώσεις, ὑπῆρτερον ὡς δοῦλος εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὠδηγήθη εἰς τὰ ἄκρα τῆς οἰκουμένης καὶ ὑπέστη ἀναριθμήτους ταλαιπωρίας εἰς τὴν Παλαιστίνην; — Ναὶ λέγει. Διότι αὐτοὶ εἶναι οἱ κατ' ἐξοχὴν μάρτυρες τῶν ἀγαθῶν του καὶ ἀπέλασαν τὰ περισσότερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Καὶ αὐτὸ δὲ ἀκριβῶς ποῦ ἔπαθον εἶναι μίαν ἀπόδειξιν τῆς μεγάλης εὐεργεσίας.

Ἐάν δὲ κάποιος ἤθελεν ἐξετάσει μὲ ἀκρίβειαν θὰ ἔπρεπε νὰ εὐχαριστῇ πάρα πολὺ αὐτοὺς καὶ δι' αὐτὴν τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ. Διότι ἐάν ὑπέφερον τὰ ἀντίθετα, τοῦτο δὲν ὀφείλεται εἰς Ἐκεῖνον ποῦ ἦλθεν, ἀλλ' εἰς τὴν ἰδικὴν των ἀχαριστίαν. Διότι Αὐτὸς πρὸς αὐτοὺς ἦλθεν καὶ ἔλεγεν συνεχῶς: **Ε** «δὲν εἶμαι σταλμένος παρὰ εἰς τὰ πρόβατα τὰ χαμένα τῆς γενεᾶς τοῦ Ἰσραὴλ». Ἐπίσης καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς του ἔλεγεν: «πρὸς τοὺς ἔθνικους μὴ πηγαίνετε, ἀλλὰ πηγαίνετε μάλλον εἰς τὰ χαμένα πρόβατα τῆς γενεᾶς τοῦ Ἰσραὴλ». Πρὸς τὴν Χαναταίαν δὲ εἶπεν: **στ** «δὲν εἶναι σωστὸν νὰ πάρω τὸ ψωμὶ τῶν παιδιῶν καὶ νὰ τὸ ρίξω εἰς τοὺς σκύλους». Ὅλα θεοῦ ἔκαμεν καὶ ἐπεχείρει χάριν τῆς σωτηρίας των. Ἐάν δὲ ἐφάνησαν ἀνάξιοι διὰ τὴν εὐεργεσίαν, ἄς σκέπτονται τὰς ἰδικὰς των παρανομίας καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀχαριστίας των.

«Ἄς εἴπῃ, λοιπὸν, ὁ οἶκος τοῦ Ἀαρῶν, ὅτι ὁ Κύριος εἶναι ἀγαθός καὶ ὅτι τὸ ἔλεός του εἶναι αἰώνιον». Ἐδὼ καλεῖ ἰδιαίτερώς τοὺς ἱερεῖς νὰ ἀμνήσουν, διὰ νὰ δεῖξῃ πόσον ὑπερέχει ἡ ἱερωσύνη. Διότι αὐτοὶ ὅσον ἀνώτεροι ἦσαν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τόσον καὶ μεγαλύτεραν τιμὴν ἀπελάμβανον ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Καὶ τοῦτο ὅχι μόνον διότι ἦσαν ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλα τὰ ἄλλα.

Β Πράγματι, δταν κοπέθῃ ἡ φωτιά, δι' αὐτοὺς κα-

5. Ματθ. 15, 24.
6. Ματθ. 10, 5.
7. Ματθ. 15, 26.

τέθη⁸ και ανοίχθηκε ἡ γῆ⁹ και ἐβλάστησεν ἡ ράβδος¹⁰ και ἀναριθμητά ἄλλα θαύματα ἐγέναν δι' αὐτοῦς, μάλ-
λον δὲ χάριν αὐτῶν.

«⁸ Ἄς εἶπουν, λοιπόν, ὅλοι οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, διότι εἶναι ἀγαθός και διότι τὸ ἐλεός του εἶναι αἰώνιον». Κατ' ἐξοχήν αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι δύναται νὰ ἴδουν τὴν φιλανθρωπίαν Του και ἀπὸ ὅλων νὰ μάθουν καλῶς τὴν ἀγαθότητά του.

Τι, ὅμως, σημαίνει ὅτι «τὸ ἐλεός του εἶναι αἰώνιον»; Ἔννοεῖ ὅτι αὐτὸ εἶναι διαρκές και δὲν διακόπτεται, ἀλλὰ λάμπει και ἀποδεικνύεται διὰ μέσου ὅλων. Ἐάν δὲ πολλοὶ δὲν τὸ βλέπουν, ὀφείλεται εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῆς σκέψεώς των. **С** Ἄφοῦ και ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀσθενηκὴν ὄρασιν δὲν βλέπουν καθόλου τὸν ἥλιον. Καθὼς ἀκριβῶς οἱ ὕγιεις δὲν ἠμποροῦν πάνποτε νὰ ἀνεγείρουν αὐτὸν ἔνεκα τῆς ὑπερβολικῆς του λαμπρότητος, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἷτε ὀλόκληρον τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ εἶναι δυνατόν νὰ μάθωμεν ἐπακριβῶς. Καὶ τοῦτο διότι ἡ μεγάλη γνώσις και σοφία του εἶναι πολὺ ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην σκέψιν. Ὑπάρχουν, ἐξ ἄλλου, και πολλὰ πάθη, τὰ ὅποια γαμίζουν σκότος τοὺς ἀνοήτους, ὥστε νὰ μὴ βλέπουν αὐτὴν καθόλου.

Πρῶτον μὲν ὑπάρχει ἡ ἐπιθυμία τῆς ἡδονῆς διὰ τοῦ-
το θεθαίως και παραβλέπουν ὅσα εἰς ὅλους εἶναι καθα-
ρά. Δεύτερον δέ, μὰζι με αὐτὰ, ὑπάρχει ἡ ἀσκεψία και ἡ διεστραμμένη σκέψις. **Д** Πῶς, θεθαίως, δὲν εἶναι ἄτο-
πον νὰ παραδεχώμεθα κάποιον ὡς πατέρα και νὰ τὸν ἐπαινοῦμεν, ὅταν κτυπᾷ τὸ παιδί του και ἔνεκα αὐτοῦ κυρίως νὰ τὸν θεωροῦμεν πατέρα; Προκειμένου δὲ διὰ τὸν Θεόν, ἐάν θελήσῃ νὰ ζητήσῃ τιμωρίαν τῶν πράξεων, δὲν εἶναι ἄτοπον νὰ δυσανασχετοῦμεν και νὰ στενοχω-
ροῦμεθα; Τι δὲ θὰ ἠμποροῦσεν νὰ ἦτο χειρότερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν διαστροφήν, ὅταν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι δυσανα-
σχετοῦν διὰ τὰ ἀντίθετα, ἄλλοτε μὲν ἀνηγοῦν ἐπειδὴ δὲν καταδικαίει, ἄλλοτε δὲ ἐπειδὴ καταδικαίει;

Διότι ὅταν ἴδουν μερικὸς νὰ ἀρπάξουν και νὰ εἶναι πλεονέκται ἐπιθυμοῦν τὴν τιμωρίαν των· ὅταν ὅμως ἀ-
μαρτάνουν οἱ ἴδιοι οὐδὲως τὸ ἐπιθυμοῦν. Αὐτὸ ὅμως εἶναι γνώρισμα διεφθαρμένης συνειδήσεως.

8. Λευιτ. 10, 2.

9. Ἀριθμ. 16, 32.

10. Ἀριθμ. 17, 18.

Ἐ Τρίτον, ἐπὶ πλέον, οὗτοι δὲν γνωρίζουν τί εἶναι καλὸν και τί κακὸν και ἔχουν ἐσφαλμένη γνώμην διὰ τὴν διάκρισιν τῶν πραγμάτων, ἐπειδὴ εἶναι φιλοπόνηροι και ἐπιρρεπεῖς εἰς τὴν κακίαν.

Τέταρτον, ὅτι δὲν σκέπτονται τὰς ἰδικὰς των ἀμαρ-
τίας. Πέμπτον, ὅτι εἶναι ἀνέκφραστη και μεγάλη ἡ ἀπό-
στασις μεταξὺ τοῦ Θεοῦ και τῶν ἀνθρώπων. Ἑκτον, ὅτι ὁ Θεός δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιδεικνύῃ ὅλα παντοῦ, ¹¹ Ἄ ἐ-
πειδὴ εἶναι ἀρκετὰ και τὰ ἐπὶ μέρους γινόμενα.

Πρέπει, λοιπόν, νὰ μὴ λογομαχοῦμεν εἰς ὅλα διὰ νὰ μάθωμεν τὸν τρόπον τῆς διοικήσεως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ (δι-
ὅτι τότε λογομαχοῦμεν δι' ἀνεξηγήτα πράγματα, τὰ ὅ-
ποια εἶναι πολὺ ἀνώτερα ἀπὸ κάθε δημιουργημένη ὕ-
παρξιν).

Ἐκεῖνοι δὲ οἱ ὅποιοι πρόκειται νὰ γνωρίσουν αὐτὸν μερικῶς, πρέπει νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὰ προσαναφερθέν-
τα πάθη. Τότε θὰ ἴδουν αὐτὸν λαμπρότερον και ἀπὸ τὸν ἥλιον, ἐν και ὄχι ὀλόκληρον και ἀφοῦ γνωρίσουν αὐτὸν μερικῶς θὰ ἀναπέμψουν εὐχαριστηρίους ὕμνους δι' ὀλό-
κληρον.

Ἐδωρισκόμενος εἰς στενοχωρίαν παρεκάλεσα τὸν Κύ-
ριον και ἤκουσεν τὴν προσευχήν μου πλουσίως. Εἶδες καλωσύνην και φιλανθρωπίαν; **В** Δὲν εἶπεν, ὅτι ἤμουν ἀξίος ἢ ὅτι ἐπέδειξα σπουδαῖα ἔργα, ἀλλὰ μόνον «πα-
ρεκάλεσα» και ἦτο ἀρκετόν, ὥστε ἡ προσευχή νὰ τὸν ἀ-
παλλάξῃ ἀπὸ τὴν συμφορὰν. Αὐτὸ ἀκριβῶς λέγει και σχετικῶς με τοὺς Αἰγυπτίους: «εἶδον τὴν θλίψιν τοῦ λα-
οῦ μου και κατήλθον διὰ νὰ ἐλευθερώσω αὐτούς».¹¹

Δὲν εἶπεν ὅτι εἶδεν τὴν ἀρετὴν τοῦ λαοῦ του, οὔτε τὴν μεταβολὴν πρὸς τὸ καλλίτερον, ἀλλὰ τὴν θλίψιν και ἤκουσεν τὴν κραυγὴν των. Βλέπεις ἕνα εὐσεβή και ἀγαθὸν πατέρα, ὁ ὅποιος βιοθεῖ μόνον εἰς τὰς συμφορὰς; Πρά-
γματι, οὔτε μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀξίος νὰ σωθῇ κοθεὶς τοῦ εὐρίσκειται εἰς θλίψιν.

С Βλέποντες, τῶ ἡμεῖς, πολλοὺς ὑπηρέτας νὰ μαστι-
γῶνται και νὰ πονοῦν, δὲν ἀπολύομεν, κατανοοῦντες τὸ μέγεθος τῶν σφαλμάτων. Ὁ Θεός, ὅμως, και μόνον λόγῳ τῆς θλίψεως τοὺς ἠλευθέρωσεν ὅχι δὲ μόνον τοὺς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τὴν θλίψιν, ἀλλὰ τοὺς ἐχώρισεν και με-
γάλην ἀσφάλειαν. Διότι «ἤκουσε», λέγει, «τὴν προσευχὴν μου πλουσίως». Διὰ τοῦτο δὲ ὑπεχώρησεν ἡ θλίψις, ὥστε

11. Ἠε. 3, 7.

νά κάμη τούς θλιβομένους περισσότερον τελείους και σοφούς.

«Ο Κύριος είναι θεσθός μου και δέν θά φοθηθῶ ὅτι και ἄν μοῦ κάμουν οἱ ἄνθρωποι». Εἶδες ἀνώμων σκέψως; Εἶδες φρόνημα, τὸ ὁποῖον τόσον πολὺ ἀνέρχεται ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν, **Δ** ὥστε νά περιφρονῆ δλόκληρον τὴν δημιουργίαν;

Αὐτὰ ἄς μὴ τὰ ὑπαικόμενον μόνον, ἀλλὰ και μετὰ ἔργα ἄς τὰ ἀποδείξωμεν. Δέν εἶπεν: «τίποτε δέν θά πάθω», ἀλλὰ «δέν θά φοθηθῶ ὅτι και ἄν μοῦ κάμουν οἱ ἄνθρωποι». Δηλαδή και ἄν πάθω κάτι, δέν φοβοῦμαι. Αὐτὸ ἀκριθῶς λέγει και ὁ Παῦλος: «Ἐάν ὁ Θεός εἶναι μετὰ μέρος μας, ποῖος ἤμπορεῖ νά εἶναι ἐναντίον μας;»¹⁹ Πράγματι δέ, ἀναρίθμητοι ἦσαν οἱ ἀντίπαλοί των, ἀλλὰ τίποτε δέν τούς ἐβλάπτεν.

Πῶς δέν θά ἦτο, πράγματι, δείγμα τῆς μεγαλυτέρας μικροψυχίας τὸ νά φοβοῦνται τούς συνδούλους των, ἐνῶ ἔχουν τὴν εὐνοίαν τοῦ Δεσπότη; Αὐτός, ὅμως, δέν εἶναι τοιοῦτος, ἀλλ' ἐντελῶς ἀνώτερος **Β** και ὑψηλότερος ἀπὸ τέτοιους φόβους.

Αὐτὸ, λοιπόν, ἄς κάμωμεν και ἡμεῖς και ἄς μὴ στεροῦμεν τούς ἑαυτούς μας ἀπὸ τὴν σιμαμαχίαν τοῦ Δεσπότη, φοβούμενοι τὰ ἄνθρώπινα. Διότι αὐτὸ εἶναι γνώρισμα ἐκείνων ποὺ προσβάλλουν τὴν θεοθείαν τοῦ Θεοῦ.

Διὰ τοῦτο ἀναφέρεται ὅτι και ὁ Ἐζεκιῆς ἔπαθεν ὅσα ἔπαθεν, φοβούμενος τὴν ἐπίθεσιν αὐτῶν, ὅταν ὁ ἥλιος ἐπέστρεψεν και πάλιν ἀνέθη τὰ σκαλοπάτια ποὺ κατέθη ²⁰ **Α** και ὅταν ἔγινε θαῦμα ἀξίον νά τρομάξῃ ὄλους ἐκείνους ποὺ ἦλθον και ἐπιθύμουν νά μάθουν αὐτὰ ὄχι ἀπὸ τὰ γενόμενα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἤθελε νά κατατρόμαξῃ αὐτούς μετὰ τὰ ἄνθρώπινα.²¹ Διὰ τοῦτο ἐδείκνυεν εἰς αὐτούς τούς θησαυρούς, ἐλπίζων εἰς αὐτούς.

Διὰ τοῦτο θεσθίως και ὁ Θεός ἀργισθεῖς λέγει: «Ὁ-λα αὐτὰ θά τὰ πάρουν»,²² δηλαδή αὐτὰ εἰς τὰ ὅποια ἤλπιζες και εἰς τὰ ὅποια ἔγεις πεποιθισιν. Δι' αὐτὸ κατηγοροῦνται και οἱ Ἰσραηλίται, ὅτι πράγματι εἶχον ἐμπιστοσύνην εἰς τὰ χρήματα και εἰς τούς ἵππους. Διὰ τοῦτο και ὁ προφήτης προέτρεπεν αὐτούς νά ἐξευμενίζον τὸν

19. Ρωμ. 8, 31.

18. 4' Βασίλ. 20, 1-16.

14. 4' Βασίλ. 20, 17.

Θεόν μετὰ τὰ ἀντίθετα, λέγων: «ἐπάνω εἰς ἵππους δέν θά ἀνασθῶμεν».²³

Β Ὁ Θεός σέ τιμᾷ και ἐσύ δέν τιμᾷς τὸν ἑαυτὸν σου; Ὁ Θεός σέ τιμᾷ, ὑποσχόμενος τὴν σιμαμαχίαν Του και ἐσύ καταφεύγεις εἰς ἀνθρωπίνης ἐλπίδας και ἐμπιστεύεσαι τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας σου εἰς τὴν ἀμυγνὴ ὄλην τῶν πραγμάτων; Διότι ζητεῖ ὄχι μόνον νά σέ σώσῃ, ἀλλὰ και νά κάμη αὐτὸ τιμητικῶς. Σέ ἀγαπᾷ πάρα πολὺ και διὰ τοῦτο, ἀπομακρύνων σε ἀπὸ ὄλα, σέ συνδέει μετὰ τὸν ἑαυτὸν Του περικόπτων ὄλα σέ ὀδηγεῖ πρὸς τὸν ἑαυτὸν Του, σχεδὸν ὅσον νά λέγῃ μετὰ ὄσα πράττει: εἰς ἐμέ νά ἐλπίζῃς και εἰς ἐμέ πάντοτε νά προσέχῃς.

«Ο Κύριος εἶναι θεσθός μου και ἐγὼ θά ἴδω ἀφ' ὀψηλοῦ τούς ἐχθρούς μου». Παρατηρεῖς ὅτι δέν ὑπερασπίζεται ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτὸν του, οὔτε ἔξορμά. **Ο** ἀλλὰ παρσαφρεῖ εἰς τὸν Θεόν τὴν ἀπόκρουσιν τῶν ἐχθρῶν;

«Εἶναι καλὸν νά ἐμπιστεύεσαι τὸν Θεόν παρά τούς ἄνθρώπους». «Εἶναι καλὸν νά ἐλπίζῃς εἰς τὸν Θεόν παρά εἰς τούς ἄρχοντας».

Δέν παρουσιάζει αὐτὰ συγκριτικῶς, ἀλλὰ εἶναι σῶ-νιθες ἢ Ἁγία Γραφή νά χρησιμοποιῆ αὐτὸν τὸν τρόπον και τὰ ἀσύγκριτα, ἔνεκα τῆς ἀδυναμίας τῶν τότε ἀκροατῶν. Ἐπομένως δέν λέγει αὐτὰ κατὸν συγκρίσεως, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶναι συγκραθηατικός πρὸς ἐκείνους. Διὰ τοῦτο, λοιπόν, και ἕνας ἄλλος προφήτης ἔλεγεν: «Κατηραμένος εἶναι καθένας, ποὺ ἐλπίζει εἰς τὸν ἄνθρωπον».²⁴ Διότι τίποτε ἄλλο δέν εἶναι πλέον μηδαμινὸν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐλπίδα. Πράγματι εἶναι πλέον μηδαμινὸν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀράχην μάλλον δέ εἶναι ὄχι μόνον ἀδύναμη, ἀλλὰ και ἐπικίνδυνη. Γνωρίζουν δέ ὄσοι πολλὰς φορές ἐνεπιστεύθησαν τούς ἄνθρώπους, ὅτι ἔπασαν μαζί μετὰ ἐκείνους. Ἡ ἐλπίς, ὅμως, εἰς τὸν Θεόν δέν εἶναι μόνον ἰσχυρά, ἀλλὰ και ἀσφαλής, χωρὶς νά ἔχῃ καμμίαν μεταβολήν. Διὰ τοῦτο και ὁ Παῦλος λέγει: «Ἡ δέ ἐλπίς δέν ἐντροπιάζει».²⁵ Κάποιος δέ ἄλλος σοφός λέγει: «παρατηρήσατε πὰς ἀρχαίας γενεάς και προσέξατε: ποῖος ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Κύριον και κατεντροπιάσθη;»²⁶

Ἄλλ' ἐγὼ, λέγει κάποιος, ἤλιπια και κατεντροπιά-

15. Ἐσθθ 14, 4.

16. Ἰερ. 17, 5.

17. Ρωμ. 5, 6.

18. Σαφ. Σαίρ. 2, 10.

σθην. Σιώπα, άνθρωπε και μη αντιμύλις εις την Ἁγίαν Γραφήν. Ἐάν κατεντροπιάσθης, Ἐ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι δὲν ἤλιπες ὅπως ἔπρεπε, ὅτι ὑπεχώρησες, ὅτι δὲν ἀνέμενες τὸ τέλος, ὅτι ἔδειξες μικροφυχίαν. Ἀλλὰ μη κάμης αὐτὸ ἀντιθέτως ὅταν ἴδῃς τὰς συμφορὰς νὰ πλησιάζουν μη ἀπογοητεύσῃσαι. Διότι αὐτὴ εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐλπίς, τὸ νὰ μὲν ἄρθῃς ἂν καὶ ἔχῃς εἰσελθεῖ μέσα εἰς τὰς συμφορὰς.

Τὶ ἦτο ἀθλιώτερον ἀπὸ ἐκείνους τοὺς θαρσάρους, δηλαδὴ τοὺς Νινευίτας; Ἄλλ' ὅμως, ἂν καὶ ἦσαν εἰς αὐτὴν τὴν παγίδα ³²¹ Α καὶ ἐπερόμενον ὅτι ἡ πόλις θὰ πέσῃ, δὲν ἀπηλπίσθησαν, ἀλλ' ἔδειξαν τελείαν μετάνοιαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἔκαμαν, ὥστε νὰ ἀλλάξῃ ὁ Θεὸς τὴν ἀπόφασίν του. Εἶδες πόσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἐλπίδος; Πὶ δὲ ἔκαμεν ὁ ἴδιος ὁ προφήτης; Ἄν καὶ ἦτο εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ κήτους δὲν ἐνεθυμείτο τὸν καιρὸν καὶ τὴν ἐπιστροφήν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα;

Καὶ σύ, λοιπὸν, ἔστω καὶ ἂν εἰσελθῇς εἰς αὐτὸν τὸν θάνατον καὶ σὲ ἀπειλεῖ τὸσον μεγάλος ἀριθμὸς κινδύνων, μὴ ἀπελπίζῃσαι. Διότι εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν Θεὸν νὰ εὖρη διέξοδον καὶ εἰς τὰς δυσχερείας. Διὰ τοῦτο καὶ κάποιος σοφὸς λέγει: ἀπὸ τὸ πρῶν ἕως τὴν ἑσπέραν γίνονται πολλὰ μεταβολαὶ καὶ ὅλοι παρέρχονται ταχύτατα ἐνώπιον τοῦ Κυρίου.³²² Β Δὲν εἶδες τὸν θαυμαζόμενον διὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἀγαθῶν νὰ πεινᾷ; Δὲν εἶδες τὴν χίρην εἰς τὴν πτωχείαν τῆς νὰ εἶναι εὐτυχής;

Ὅταν τὰ πράγματα φθάσουν εἰς τὴν δυσκολίαν, τότε ἔλιπε περισσότερον. Διότι τότε κυρία ὁ Θεὸς φανεράναι τὴν δύναμίν Του, ὅχι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ὅταν ἐκλείψῃ κάθε ἐλπίς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Διὰ τοῦτο, θεοβαίως, οὕτε τοὺς τρεῖς παῖδας ἤρπασεν ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τὴν κάμινον,³²³ οὕτε τὸν Δαυὶδ πρὶν πέσῃ μέσα,³²⁴ ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ ἑπτὰ ἡμέρας.

Νὰ μὴ προσέχῃς, λοιπὸν, τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, τὰ ὅποια σὲ ρίπτουν μέσα εἰς τὴν ἀπελπίαν. Ἐ ἀλλὰ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὅποια τοὺς ἀηλιτισμένους ὁδηγεῖ εἰς καλὰς ἐλπίδας. Αὐτὸ, λοιπὸν, ἀποδεικνύει ὁ ψαλμωδὸς καὶ ἐπειδὴ θέλει νὰ παρουσιάσῃ τὴν εὐχέριαν τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ἡμπορεῖ νὰ ἀναστῆρῃ

19. Σοφ. Σειρ. 18, 26.

20. Δαν. 3, 26.

21. Δαν. 12, 42.

ἐκείνους τοὺ ἔπεσαν μέσα εἰς τὰς συμφορὰς καὶ κατεβυβίσθησαν, ὅχι μόνον εἰς τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ καὶ τώρα ἀκούσων τί προσέθεσεν: «Ὅλα τὰ ἔθνη μὲ περιεκύκλωσαν».

Εἶδες ἀναπόφευκτον κίνδυνον; Διότι ἡ μάχη δὲν ἦτο ἐκ παρατάξεως, οὕτε ἴσταντο οἱ ἀντίπαλοι εἰς εὐθείαν, ἀλλὰ μέσα ἀπεκλείσθη, ὡσάν νὰ συνεκλεισθῇ μέσα εἰς κάποιον μέγασον δίκτυον Δ καὶ συνεκρατεῖτο ἀπὸ δίκτυα. Περιεκύκλωθη δὲ ὅχι ἀπὸ ἓν ἢ δύο ἢ τρία, ἀλλ' ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη. Ἄλλ' ὅμως, ὅλα αὐτὰ τὰ θεσμά ἔσπασεν μὲ τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν.

«Καὶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου τοὺς ἀπέκρουσα». «Μὲ περιεκύκλωσαν στενῶς καὶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου τοὺς ἀπέκρουσα». «Μὲ περιεκύκλωσαν ὅπως αἱ μέλισσαι τὴν κηρήθραν καὶ ἐξεκούθησαν καθὼς ἡ φωτιά εἰς τὰ ἀγκάθια, ἀλλὰ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου τοὺς ἀπέκρουσα».

Εἶδες πῶς περιγράφει τὸ μέγεθος τῶν συμφορῶν; Διότι δὲν εἶπεν ἀπλῶς «περιεκύκλωσαν», ἀλλ' «ὅπως αἱ μέλισσαι» καὶ «καθὼς ἡ φωτιά εἰς τὰ ἀγκάθια».

Ἐ Μὲ τὰς μέλισσας ὁπαινίσεται τὸν μέγασον ζῆλον καὶ μὲ τὰ ἀγκάθια τὸν ἀναπόφευκτον θάμνον καὶ τὴν ἀσβεστην ὄργην. Διότι ποῖος θὰ ὑποφέρῃ τὴν φωτιάν, ἡ ὅποια θὰ πέσῃ μέσα εἰς τὰ ἀγκάθια;

Ἄλλ' ὅμως, λέγει, ἂν καὶ ἦσαν τὸσον πολὺ καὶ τὸσον γρήγορα καὶ μὲ περιέκλεισαν μέσα, ὅχι μόνον διέφυγα, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπέκρουσα. Παρατήρησε ὅτι αὐτὸ γίνεται καὶ μὲ τὸ δάσος. Πράγματι, ³²² Α ἡ φωτιά ἔκαθεν τὴν θάτον καὶ οὕτε ἡ θάτος ἔκαίετο, οὕτε ἐκείνη ἔσθηνεν, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο παρεμένον συντροφία μεταξύ των χωρὶς νὰ δαπανῶνται.³²³ Καὶ πράγματι: τί εἶναι πῶ ἀδύνατον ἀπὸ τὴν θάτον καὶ καυστικώτερον ἀπὸ τὴν φωτιάν; Ἄλλ' ὅμως, ἡ θαυματουργὸς δύναμις τοῦ Θεοῦ, πρᾶττουσα θαυμασὰ πράγματα, ἄφησε καὶ τὰ δύο νὰ μένουν καθὼς ἦσαν.

Κατὰ τέτοιον θαυμαστὸν συνέθεσεν καὶ τότε. Διότι σάν φωτιά ἔτρεξεν ἐναντίον του καὶ σάν μέλισσαι ἐπέτεθησαν. Τὸν εἶλαν περικλείσει μέσα καὶ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τοῦ κάμουν τίποτε. Διότι τὸ ἀκυριεῖτον ὄπλον, ἡ ἀκατανίκητος συμμαχία, δηλαδὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἀπεμάκρυνεν ὅλους αὐτούς.

22. Ἔρ. 3, 1-3.

Β «Ἄφοῦ μὲ ἔσπρωξαν ἐκινδύνουσα νὰ πέσω, ἀλλ' ὁ Κύριος ἐνδιεφέρθη δι' ἐμέ».

Προηγουμένως ἀνέφερε τὸ μέγεθος τῶν συμφορῶν, περιγράφας τὸ πλῆθος, τὴν μορφήν, τὸν ζῆλον καὶ τὴν ὀργὴν τῶν ἐπιδρομῶν. Τώρα δὲ μᾶς λέγει ἀπὸ ποίους ἔπαθεν αὐτάς.

Τόσον μὲ ἐξουσίασαν αἱ συμφοραί, λέγει, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ πέσω καὶ νὰ κρημνισθῶ. Διότι τόσον ἀνετραπήν ἀφοῦ μὲ ἔσπρωξαν, ὥσάν νὰ πρόκειται νὰ πέσω κατὰ γῆς.

Ἄλλ', ὅμως, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ γονατίσω καὶ νὰ ἐξαπλωθῶ κάτω καὶ ἀφοῦ ἀπεγοητεύθην ἐντελῶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, τότε ἐφάνερωσε τὴν βοήθειάν Του. Ὁ Θεὸς πράττει αὐτὸ, ὥστε οὐδεὶς νὰ μὴ σφετερίζεται τὴν δόξαν Του. **Γ** Αὐτὸ ἔκαμε καὶ μὲ τὸν Γεδεὼν εἰς τὴν Ἰσραήλ τῶν Κριτῶν.²³ Διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ Ἐζεκιίου²⁴ ἔστησε τὸ μνημεῖον νίκης ἂν καὶ ἦτο νύκτα. Διότι ἂν καὶ ἐκεῖνος δὲν συνετέλεσεν καθόλου εἰς τὸν πόλεμον καὶ τὴν νίκην, ὅμως ἀπηλπίσθη ἂν καὶ μόνον παρῆσθαι εἰς τὴν παράταξιν, ἂν καὶ εἶδεν τοὺς φονευομένους νὰ πίπτουν, δὲν ἔπαθεν αὐτὸ ἀκόμη περισσότερον;

Ὅταν, λοιπόν, τὰ πράγματα φθάσουν εἰς ἀπελπιστικὸν σημεῖον ἐξ ἐπιπέως τῆς ἀνθρώπινης ἐλπίδος, τότε προσφέρει τὴν βοήθειάν Του. Αὐτὸ ἔκαμε καὶ μὲ τὸν Γολιάθ²⁵ καὶ μὲ τοὺς ἀποστόλους. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «ἀλλὰ ἡμεῖς εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας ἔχομεν λάθει τὴν καταδίκην τοῦ θανάτου, διὰ νὰ ἔχομεν πεποθήσθαι ὄχι εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας. **Δ** Ἄλλ' εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἀνίστα τὸς νεκρούς».²⁶

«Ὁ Κύριος εἶναι ἡ δυνάμις μου καὶ ὁ ὕμνος μου καὶ αὐτὸς ὑπῆρξεν ἡ σωτηρία μου». Ὡσάν νὰ ἔλεγεν, ὅτι αὐτὸς ἔγινεν ἡ δυνάμις μου καὶ ἡ βοήθεια. Τί σημαίνει, ὅμως, μὲ τὸ νὰ λέγῃ «ὁ ὕμνος μου»; — Ἡ δόξα μου, ὁ ἔπαινός μου, ὁ στολισμὸς μου καὶ ἡ λαμπρότης μου.

Διότι ὄχι μόνον μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τοὺς κινδύνους, ἀλλὰ μᾶς κάμνει περιφίμους καὶ πασιφανεῖς. Παντοῦ ἡμπορεῖς νὰ ἴδῃς αὐτὸ, δηλαδὴ νὰ ἴδῃς τὴν σωτηρίαν μαζί μὲ δόξαν. Ἀλλὰ καὶ κάτι ἄλλο ὑπαινίσσεται μὲ

23. Κριτ. κεφ. 7.

24. Ἄ' Βασίλ. 19, 35.

25. Ἀ' Βασίλ. 17.

26. Β' Κορ. 1, 9.

αὐτὸ. Ποῖον δὲ εἶναι αὐτό; **Ε** «Ὅτι αὐτὸ εἶναι, λέγει, δι' ἐμέ διαρκὲς ἄσμα, ὁ ὕμνος πρὸς Αὐτόν· αὐτὸ εἶναι τὸ ἔργον δι' ἐμέ, τὸ νὰ ἀνιμῶ Αὐτὸν συνεχῶς.

Ἄς ἀκούουν ἐκεῖνοι ποὺ σαπίζουν τελείως εἰς τὰ σατανικὰ ἄσματα ποῖον ἔλαθον ὑφίστανται, καὶ ποῖαν συγχώρησιν θὰ εἶχον, ὅταν αὐτὰς διαρκῶς ἀνιμῇ τὸν σωτήρα, ἐνῶ ἐκεῖνοι κυλίσονται μέσα εἰς τὰ ἄσματα τῶν δαιμόνων.

«Φωνὴ χαρᾶς καὶ σωτηρίας εἰς τὰς σκηνὰς τῶν δικαίων». Πράγματι, ὅταν ὁ Θεὸς τακτοποιῇ τὰ πάντα, ἐκεῖνοι ποὺ ἀπολαμβάνουν τὴν νίκην χαίρουν καὶ χοροπηδοῦν χαίρουν δὲ διπλοῦν καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ ἐσώθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.²⁷ **Α** Εἰς αὐτοὺς γίνεται αἴσιος χαρᾶς, ἐκεῖνος ποὺ ἔστησεν τὸ μνημεῖον τῆς νίκης.

Κατόπιν, φαερῶναν καὶ τὴν ἀφορμὴν τῆς σωτηρίας, προσέθεσεν: «εἰς τὰς σκηνὰς τῶν δικαίων». Δὲν εἶπεν «εἰς τὰς οἰκίας», ἀλλ' «εἰς τὰς σκηνὰς», ἐπιθυμῶν νὰ παρουσιάσῃ τὴν προχειρότητα τῆς κατοικίας των. Τέτοια ἦτο ἡ σκηνὴ τοῦ Ἀβραάμ ὅταν ἐπέστρεψεν νικήσας τοὺς βαρβάρους καὶ ἀφοῦ εἶχε γίνῃ ἐνδοξὸς μὲ τὰς ἐπιτυχίας.²⁷ Τέτοια ἦτο ἡ σκηνὴ τοῦ Παύλου ὅταν ἐπέστρεψεν, ἀφοῦ ἐνίκησεν τοὺς δαίμονας, ἐξηρῶνισε τὴν πλάνην καὶ διηγείτο τὰς ἐπιτυχίας.

Β «Ἡ δεξιὰ τοῦ Κυρίου ἔκαμε θρίαμβον». «Ἡ δεξιὰ τοῦ Κυρίου μὲ ἀνύψωσεν». Πρόσεξε τὴν ἀφορμὴν τῆς χαρᾶς. Διότι αὐτὸ λέγει καὶ τώρα ὅπως ἀκριβῶς ἔλεγεν προηγουμένως, ἀποδεικνύων ὅτι ὁ Θεὸς ἐπέτυχεν αὐτά. Βλέπεις ὅτι ἡ εὐεργεσία του γίνετα ὄχι μόνον μὲ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰς συμφορὰς, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀπόκτησιν τῆς δόξης. Διότι, ἀφοῦ εἶπεν «ἡ δεξιὰ τοῦ Κυρίου ἐπέτελεσεν θρίαμβον», προσέθεσεν: «ἡ δεξιὰ τοῦ Κυρίου μὲ ἀνύψωσεν», διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν δόξαν ποὺ τοῦ ἔδωκε. Διότι τὸ «μὲ ἀνύψωσεν» χρησιμοποιεῖται ἀντὶ τοῦ «μὲ ἐδόξασεν». Πράγματι, ὄχι μόνον τοὺς ἔκαμε δυνατούς, ἀλλὰ καὶ ἐνδόξους.

«Δὲν θὰ ἀποθάνω, ἀλλὰ θὰ ζήσω καὶ θὰ διηγουμαι τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου». Οἱ μὲν κίνδυνοι, λέγει, μὲ ἐφοβῆριζαν μὲ τὸν θάνατον, ἐγὼ δὲ «δὲν θὰ ἀποθάνω, ἀλλὰ θὰ ζήσω». **Γ** Διότι τέτοια εἶναι ἡ θαυματουργὸς ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, ὥστε ἦρπασεν αὐτὸν ἀπὸ τὸν θάνατον.

27. Γεν. 14, 16.

Με τούς ἀπροδοκίτους δὲ κινδύνους ζωγραφίζει τὴν εἰκόνα τῆς ἀναστάσεως πρὶν ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκην. Πράγματι, μὴς ἔδωκεν ἐξ ἀρχῆς ἀλληγορίας, ὅταν μετέθεσεν τὸν Ἑνώχ.²⁸

Ἐάν, θεθαίως, δὲν πιστεύης ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἀναστήσῃ σώματα, πίστεψε ἀπὸ αὐτό. Διότι πᾶς ἀντεξε τόσον πολὺν χρόνον ἐκεῖνο τὸ σῶμα; Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ ἀνορθώσῃ κατεστραμμένη οἰκίαν μὲ τὸ νὰ συγκρατήσῃ ἐπὶ τόσον πολὺν χρόνον μίαν χαλασμένην καὶ παλαιάν οἰκίαν.

Δὲν καταλαβαίνεις ὅτι ἐδημιούργησεν ἐκεῖνα τοῦ δὲν ὑπῆρχον; Δ' Ἐπομένως, πολὺ περισσότερον ἤμπορεῖ νὰ ἀναστήσῃ αὐτά.

Ἐχεις, ὁμως, καὶ ἄλλην εἰκόνα τῆς ἀναστάσεως. Ἐνοῶ τὴν ἀρπαγὴν τοῦ προφήτου Ἡλία, ὁ ὁποῖος καὶ μέχρι σήμερον δὲν ἀπέθανεν.²⁹ Ὅλα εἶναι εὐχερῆ καὶ εὐκόλα διὰ τὸν Θεόν. «Κονένα πράγμα δὲν εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸν Θεόν» λέγει ἡ Γραφή.³⁰ Καὶ ὁ προφήτης λέγει σχετικῶς: «Ὅλα ὅσα ἠθέλησεν ἐδημιούργησεν».³¹

Δὲν βλέπεις ὅτι καὶ εἰς σέ εἶναι δύσκολα τὰ ἔργα τοῦ ἐξουουργοῦ; Ἄλλ' ὁμως παραμερίζεις ἐνώπιον τῆς τέχνης του. Μετὰ ταῦτα, εἰς μὲν τὴν τέχνην τοῦ συνδούλου σου παραμερίζεις, ἀπὸ τὴν σοφίαν δὲ τοῦ Θεοῦ ζητᾷς ἀπολογία καὶ δὲν παραδέχεσαι μὲ τὴν πίστιν αὐτοῦ ποῦ ἔγινε; Πόσης ἀπερισκεψίας εἶναι ἀντάξια αὐτά; Ε «Δὲν θὰ ἀποθάνω, ἀλλὰ θὰ ζήσω». Δὲν θὰ σφάλη δὲ κάποιος ἐάν ἤθελεν ἐνοήσῃ ἀναγωγικῶς αὐτὸ τὸ ρητόν. Διότι, ἂν καὶ αὐτὸ ἔχει λεχθῆ διὰ τὴν ἀνάστασιν, ὁμως ἐννοεῖται καὶ κατ' ἄλλου τρόπον. (Διότι τὸ «δὲν θὰ ἀποθάνω» σημαίνει, ὅτι ὁ θάνατος δὲν εἶναι θάνατος).³² Α Διότι δὲν θὰ ἀποθάνω, λέγει, μὲ τὸν ἄλλον θάνατον, τὸν ὁποῖον ὑπαινίσσεται ὁ Χριστὸς λέγων: «ὅποιος πιστεύει εἰς ἐμέ, καὶ ἂν ἀποθάνῃ, θὰ ζῆσῃ καὶ ὅποιος ζῆ καὶ πιστεύει εἰς ἐμέ δὲν θὰ ποθάνῃ».³³

«Καὶ θὰ διηγηθῶ τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου». Αὐτὴ εἶναι κυρίως ἡ ζωὴ καὶ νὰ ὑμῆς αὐτὸν καὶ εἰς ἄλλους νὰ ἀναγγέλλῃς τὰ θαύματα αὐτοῦ.

Ποῖα ἔργα; εἰπέ μου. Αὐτὰ ποῦ πρόκειται νὰ διηγη-

28. Γεν. 5, 24.

29. Δ' Βασιλ. 3, 11.

30. Λουκ. 1, 37.

31. Ψαλμ. 113, 11.

32. Ἰω. 11, 26.

θῆ προσθέτων: «Κατ' ἐπανάληψιν μὲ ἔδοκίμασεν ὁ Κύριος καὶ δὲν μὲ παρέδωκεν εἰς τὸν θάνατον». Εἶδες τὴν θαυματουργὸν ἐνέργειαν; Εἶδες τὴν ἀφέλειαν; Διότι ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνην του ὄχι μόνον ἐπειδὴ ἀπηλλάγη, Β ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ ἔπεσε μέσα τὸν εὐγνωμονεῖ πάρα πολὺ καὶ ἀναφέρει τὴν ἀφέλειαν τῆς δοκιμασίας. Ποῖα λοιπὸν εἶναι αὕτη; «Κατ' ἐπανάληψιν μὲ ἔδοκίμασεν ὁ Κύριος», λέγει. Αὕτη εἶναι ἡ χρησιμότης τῶν κινδύνων ὅτι τὸν ἔκαμαν καλλίτερον. Εἶδες τὴν δύναμιν καὶ τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη; Δηλαδή μὲ τὸ νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ εὑρίσκειται μέσα εἰς τὰς συμφορὰς καὶ μὲ τὸ νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ πάλιν.

«Καὶ δὲν μὲ παρέδωκεν εἰς τὸν θάνατον», λέγει. Καλῶς εἶπεν ἄλλος ἐρμηνευτὴς «εἰς τὸν θάνατον δὲν μὲ προσέφερον», διὰ νὰ φανερώσῃ, ὅτι ἔλα ἦσαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του. Ὡστε ἐκέρδιον διπλὴν σωτηρίαν, δηλαδή τὴν ἀπαλλαγὴν καὶ ἀπὸ τὰς συμφορὰς καὶ ἀπὸ τὴν κλικίαν. C Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος, γράφων πρὸς τοὺς Ἐφραίους, λέγει: «Ἐάν ὁμως δὲν ἔδοκιμάσατε διαπαιδαγωγῶν, τότε εἶσθε νόθα παιδιὰ καὶ ὄχι γνήσια».³³

«Ἀνοίξατέ μου τὰς πύλας τῆς δικαιοσύνης» ἀφοῦ εἰσέλθω θὰ δοξολογήσω τὸν Κύριον». Εἰς τοὺς δοκιμαζομένους ἀνοίγονται αἱ πύλαι, ἐνῶ εἰς τοὺς παραμεριζομένους τὰ ἀμαρτήματα.

Εκεῖνος ποῦ ἔδοκιμάσθη ἠμπορεῖ νὰ λέγῃ μὲ θάρρος: «Ἀνοίξατέ μου τὰς πύλας τῆς δικαιοσύνης».

Βεθαίως ἠμποροῦμεν νὰ ἐνοήσωμεν καὶ ἀλληγορικῶς τὸ ρητόν καὶ νὰ θεωρήσωμεν τὰς πύλας τῶν οὐρανῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι κλεισταὶ διὰ τοὺς κακοὺς. Εἰς αὐτὰς πρέπει νὰ κτυπῶμεν μὲ τὴν ἀρετὴν, τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τὴν δικαιοσύνην.

D «Αὕτη εἶναι ἡ πόλις τοῦ Κυρίου» οἱ δίκαιοι θὰ εἰσέλθουν ἀπὸ αὐτήν». Ὑπάρχουν πύλαι θανάτου, ὑπάρχουν πύλαι καταστροφῆς, ὑπάρχουν πύλαι ζωῆς, ὑπάρχουν πύλαι στεναί καὶ στενόχωροι. Διὰ τοῦτο, λοιπὸν, ἐπειδὴ ὑπάρχουν πολλαὶ πύλαι, ἀναφέρει τὸ διακριτικὸν σημεῖον τῆς πύλης τοῦ Κυρίου καὶ προσθέτει: «αὕτη εἶναι ἡ πόλις τοῦ Κυρίου». Διότι ἐκεῖνα δὲν εἶναι πύλαι τοῦ Κυρίου.

Ποῖον εἶναι τὸ διακριτικὸν σημεῖον αὐτῆς; Τὸ ὅτι εἰσέρχονται ἀπὸ αὐτῆν ὅσοι δοκιμάζονται καὶ στενοχω-

33. Ἐβρ. 13, 8.

ροούνται. Διότι είναι στενή και στενόχωρος ἐφ' ὅσον δὲ εἶναι στενόχωρος, θὰ θαδίσουν διὰ μέσου αὐτῆς οἱ στενόχωροί, ὅπως ἀκριθῶς εἶναι πλατεία καὶ εὐρύχωρος ἡ πόλις, ἢ ὅποια ὀδηγῆι εἰς τὴν καταστροφήν.

Ε «Θὰ σέ δοξολογήσω, διότι με ἤκουσες καὶ ἔγινες σωτήρ μου». Δὲν εἶπεν ἀπλῶς «ἤκουσες», ἀλλ' ἀφοῦ προηγουμένως με ἐδοκίμασες καὶ με ἔκαμες κολλίτερον. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν εὐχαριστεῖ, ὅχι δι' ἐκεῖνα ποῦ ἤκουσεν ὁ Θεός, ἀλλὰ δι' ἐκεῖνα με τὰ ὅποια ἐδοκίμασθη. Διὰ τοῦτο, θεθαίως, ἤκούσθη καὶ παντοῦ αὐτὸς προσφέρει πλουσίως αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς εὐχαριστίας. Αὐτὸ, θεθαίως, ποῦ εἶπα καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ λέγω ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν θυσία καὶ προσφορά.

325 A «Τὸν λίθον, τὸν ὅποιον ἀπέρριψαν οἱ οἰκοδόμοι, αὐτὸς ἔγινε θεμέλιος λίθος». Ὅτι τὸ ρητὸν αὐτὸ ἀναφέρεται εἰς τὸν Χριστὸν, εἶναι φανερόν εἰς ὅλους. Διότι ὁ ἴδιος εἰς τὰ Εὐαγγέλια παρουσιάζει αὐτὴν τὴν προφητείαν λέγων: «Οὐδέποτε ἀνεγνώσατε, τὸν λίθον, τὸν ὅποιον ἀπέρριψαν οἱ οἰκοδόμοι, αὐτὸς ἔγινε θεμέλιος λίθος».³⁴

Ἐάν, ὅμως, νομίζῃς ὅτι τὸ ρητὸν δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, δὲν εἶναι καθόλου παράδοξον, οὔτε νέον τὸ ὅτι εἰσῆλθεν ἡ προφητεία καὶ διέκοψεν εἰς τὸ μέσον τὴν συνέχειαν τοῦ λόγου. Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐλέχθησαν αἱ περισσότεραι ἀπὸ τὰς προφητείας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἐπειδὴ ἔπρεπεν αὐταὶ νὰ εἶναι συγκεκαλυμμένα ἕως εἰς ἕνα καιρὸν, διὰ νὰ μὴ ἐξαφανισθοῦν αὐτὰ τὰ βιβλία. Ἀφοῦ καὶ ἡ προφητεία διὰ τὴν γέννησιν αὐτοῦ, B φαίνεται μὲν ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, ὅμως δὲν ἔχει τίποτε ὅμοιον με ἐκείνην ὅπως τὸ: «Ἰδοὺ ἡ παρθένης θὰ συλλάβῃ εἰς τὴν κοιλίαν καὶ θὰ γεννήσῃ υἱόν, τὸν ὅποιον θὰ ὀνομάσῃν Ἐμμανουήλ».³⁵ «τὸ ὅποιον μεταφραζόμενον σημαίνει, μαζί μας εἶναι ὁ Θεός».³⁶

«Τὸν λίθον, τὸν ὅποιον ἀπέρριψαν οἱ οἰκοδόμοι». Οἰκοδόμους ἐννοεῖ τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς νομοδιδασκάλους, τοὺς Γραμματεῖς, τοὺς Φαρισαίους ἐπειδὴ ἀπεδοκίμαζαν αὐτὸν λέγοντες: «εἶσαι Σαμαρεῖτης καὶ ἔχεις δαιμόνιον».³⁷ Καὶ πάλιν ἔλεγεν: «αὐτὸς δὲν εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν,

34. Ματθ. 21, 42.

35. Ἦσα. 7, 14.

36. Ματθ. 1, 23.

37. Ἰω. 8, 48.

ἀλλὰ πλανά τὸν λαόν».³⁸

Ἄλλ' ὅμως, αὐτὸς ποῦ ἀπεδοκίμασθη ἐφόνη τόσο ἀξιόλογος, ὥστε νὰ γίνῃ θεμέλιος λίθος.

C Διότι δὲν εἶναι ὁ κάθε λίθος κατάλληλος ὡς ἀκρογωνιαίος, ἀλλ' εἶναι μόνον ὁ πλέον ἀξιόλογος καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἡμπορεῖ νὰ συνδέσῃ τοὺς τοίχους καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς. Ἐκεῖνο ποῦ ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ προφήτης εἶναι τὸ ἐξῆς: ὅτι ἐκεῖνος ποῦ ἀπεδοκίμασθη καὶ περιεφρονήθη ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, ἀπεδείχθη τόσο ἀξιολογώτατος, ὥστε ὅχι μόνον νὰ θεμελιώσῃ τὴν οἰκοδομήν, ἀλλὰ καὶ νὰ συνδέσῃ δύο τοίχους.

Ποίους ἀκριθῶς τοίχους; —Τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸν Χριστὸν ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας. Αὐτὸ ἀκριθῶς λέγει καὶ ὁ Παῦλος: «Διότι αὐτὸς εἶναι ἡ εἰρήνη μας, ὁ ὁποῖος συνήνωσε τὰ δύο μέρη καὶ κατέρριψεν τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμαῦ, D δηλαδὴ τὴν ἔχθραν, καταργήσας διὰ τῆς σαρκὸς τοῦ τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ποῦ συνίστατο εἰς διαταγὰς, διὰ νὰ δημιουργήσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἀπὸ τὰ δύο μέρη ἕνα νέον ἄνθρωπον».³⁹ Καὶ πάλιν λέγει ὁ ἴδιος: «διότι ἔχετε οἰκοδομηθῆ ἐπάνω εἰς τὸ θεμέλιον τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν προφητῶν, τοῦ ὁποῖου ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος».⁴⁰

Τὸ ἐν λόγῳ ρητὸν τοῦ ψαλμοῦ ἀποτελεῖ μεγάλην κατηγορίαν διὰ τοὺς Ἰουδαίους, διότι, ἐνῶ ἐκτίζαν, δὲν διέκριναν τὸν κατάλληλον λίθον, ἀλλ' ἀντιθέτως τὸν ἀπέρριψαν ὡς μὴ ἀξιόλογον, ἐκεῖνον ποῦ ἡμποροῦσε νὰ θεμελιώσῃ τέτοιαν οἰκοδομήν: Ἐάν δὲ θέλῃς νὰ μάθῃς διὰ τοὺς δύο τοίχους, ἄκουσε τί λέγει ὁ ἴδιος ὁ Χριστός: «ἔγω καὶ ἄλλα πρόβατα, τὰ ὅποια δὲν εἶναι ἀπὸ αὐτὴν τὴν μάνδραν, πρέπει νὰ φέρω καὶ ἐκεῖνα... E καὶ θὰ γίνῃ ἕνα ποίμνιον, ἕνας θασκός».⁴¹

Αὐτὸ προετιπώθη καὶ παλαιότερον. Διότι ὁ Ἄβραάμ ἔχει γίνῃ πατριάρχης καὶ τῶν δύο καὶ ἐκεῖνων ποῦ ἦσαν εἰς τὴν ἀκροβυστίαν, δηλαδὴ τῶν Ἑθνικῶν καὶ ἐκείνων ποῦ εἶχον τὴν περιτομήν, δηλαδὴ τῶν Ἰουδαίων. Ἄλλ' ἐκεῖνο μὲν ἦτο ὡσανύ συμβολον, αὐτὸ δὲ εἶναι ἀληθές. «Αὐτὸς ἔγινεν θεμέλιος λίθος» δηλαδὴ συνέδεσεν καὶ τὰ δύο ἔθνη.

«Ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου ἔγινεν αὐτὴ». Τί σημαίνει

38. Ἰω. 7, 12.

39. Ἐφεσ. 2, 14-15.

40. Ἐφεσ. 2, 20.

41. Ἰω. 10, 16.

αυτό; — Δέν ἦτο, λέγει, αὐτό κάτι πού ἔγινεν ἀπό ἀνθρώπων, δέν ἦτο ἕνα ἀπό τά πολλά, δέν ἦτο ἔργον ἀγγέλων ἢ ἀρχαγγέλων τὸ νά σχεδιάσῃ τέτοιαν γωνίαν. **326** **A** Οὐδεὶς, θεθαλίος, εἶχε τὴν δύναμιν, οὔτε δίκαιος, οὔτε προφήτης, οὔτε ἀγγέλος, οὔτε ἀρχάγγελος, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ μόνον ἦτο ἐπιτυχία. Διότι τοῦτο ἰδιαίτερος αὐτοῦ εἶναι τὸ ἔργον του.

Ἄλλος ἐρμηνευτής λέγει: «Ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου ἔγινεν αὐτό», δηλαδή τὸ ἀξιοθαύμαστον καὶ παράδοξον ἔργον τοῦ θεμελίου.

«Καὶ εἶναι θαυμαστή ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μας». Ποία εἶναι ἡ θαυμαστή; — Ἡ γωνία, ἡ συναθροῖσις τῶν δύο ἔθνων εἰς τὴν εὐσέβειαν. Διότι ἀπο τοὺς Ἰουδαίους ἐπίστευσεν πλῆθος ἀναρίθμητον καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἦσαν Ἰουδαῖοι. **B** Καλῶς δὲ εἶπεν: «ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μας». Διότι δέν εἶναι εἰς ὅλους ὀλοφάνερον τὸ θαῦμα. Διότι ποῖος δέν θά ἐξεπλήττετο, ποῖος δέν θά ἐθαύμαζεν τὸ γεγονός, ὅτι ἐκεῖ πού ἐσταυρώθη ὁ Χριστός ἐκεῖ προσκυνεῖται ὁ Χριστός καὶ ἐκεῖνοι πού τὸν ἐσταυρώσαν νά εὐρίσκονται εἰς τὴν ταπεινώσειν, ἐνῶ ἐκεῖνοι πού τὸν προσκυνοῦν νά εἶναι ἐνδοξαί;

Διότι ὁ λόγος διέτρεξεν ὅλην τὴν οἰκουμένην ἀφοῦ συνέδεσεν ὅλους μετὰ τὴν ἀλήθειαν. Εἶναι μὲν, λοιπόν, ἀξιοθαύμαστη καὶ εἰς ἐκείνους πού τὴν ἐξετάζουσιν ὅπως δῆποτε, πολὺ δὲ πρὸ ἀκριβοῦς καὶ σαφῆς εἰς ἐκείνους πού πιστεύουσιν. Διὰ τοῦτο εἶπεν: «ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μας».

C «Αὐτὴ εἶναι ἡ ἡμέρα, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Κύριος» ἄς ἀγαλλιασθῶμεν καὶ ἄς εὐφρανθῶμεν κατ' αὐτήν». Μετὰ τὴν λέξιν «ἡμέρα» ἐδῶ δέν ἐννοεῖ τὴν πορείαν τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ τὰς ἐπιτυχίας, αἱ ὁποῖαι ἔγινον κατ' αὐτήν. Διότι καθὼς ἀκριβῶς ὅταν λέγῃ «πονηρὰ ἡμέρα» δέν ἐννοεῖ τὴν πορείαν τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ τὰς κακὰς πράξεις πού γίνονται κατ' αὐτήν, ἔτσι καὶ ὅταν λέγῃ «καλὴ ἡμέρα» ἐννοεῖ τὰ καλὰ ἔργα πού γίνονται κατ' αὐτήν.

Αὐτὸ δὲ πού ἐννοεῖ εἶναι τὸ ἐξῆς: αἱ ἐπιτυχία τοῦ Θεοῦ πού ἔγινον κατ' αὐτήν, τὰς ἔκαμεν ὁ Θεός. Διότι μόνον τὸ ἱδικόν Του γέρι ἠμποροῦσε νά πράξῃ ὅσα ἔχουν γίνεαι. Τί, λοιπόν, θά ἠμποροῦσαν νά ὑπάρξῃ ὅμοιον μετὰ ἐκείνην τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔγινεν ἡ συμφιλίωσις τοῦ Θεοῦ μετὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἐτελείωσεν ὁ μακροχρόνιος πόλεμος **D** καὶ ἡ γῆ ἔγινεν οὐρανός; Κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἀνάξιοι ἄνθρωποι τῆς γῆς ἐφάνησαν ἀξιοὶ τῆς

βασιλείας, τὸ καλλίτερον μέρος τῆς ὑπάρξεώς μας μετεφέρθη ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, ἀνοίξεν ὁ παράδεισος, ἐλάθθαμε πάλιν τὴν παλαιὰν πατρίδα, ἡ κατάρρα ἐξηφρανόθη καὶ ἡ ἁμαρτία διελύθη; Κατὰ τὴν ὁποίαν ὅσοι ἐτιμωρήθησαν ἀπὸ τὸν νόμον εὐρήκαν τὴν σωτηρίαν χωρὶς τὸν νόμον, ὀλόκληρος ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα ἐγνώρισαν τὸν Δεσπότην τὸν ἱδικόν των, καὶ ἔγινον ἀναρίθμητα ἄλλα, τὰ ὁποῖα δέν εἶναι δυνατόν νά παρουσιάσωμεν μετὰ λόγια;

Διὰ τοῦτο, λοιπόν, ὁ προφήτης, ἀφοῦ κατενόησεν ὅσα αὐτά, ἀποδίδει τὰ πάντα εἰς τὸν Θεόν, διὰ τὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὅσα ἔχουν γίνεαι εἶναι ἔργα τοῦ Θεοῦ.

«Ἄς χαρῶμεν καὶ ἄς εὐφρανθῶμεν κατ' αὐτήν». Ἐδῶ ἐννοεῖ τὴν πνευματικὴν εὐφροσύνην, τὴν νοερὰν, τὴν ψυχικὴν. **E** «Ἄς χαρῶμεν καὶ ἄς εὐφρανθῶμεν κατ' αὐτήν, διότι εὐρήκαμεν ὅσα πολλὰ ἀγαθὰ. Διότι καὶ αὐτὰ δέν εἶναι μικρὰ ἐπιτυχία τὸ νά χαίρησθαι, νά σκιρτᾶς καὶ νά εὐφραίνεσαι διὰ τὰ ἀγαθὰ καὶ νά δέχεσαι μετὰ χαριστήριον τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ.

«Ὡ Κύριε, σῶσε μας ὦ Κύριε, καθοδήγησέ μας εἰς αἴσιον τέρας». Ἀφοῦ εἶδε τὴν εὐτυχίαν τῆς οἰκουμένης, τὴν μεταβολὴν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν ἀλλαγὴν πρὸς τὸ καλλίτερον, συμμετέχουσιν εἰς τὴν χαρὰν ἐκεῖνων πού ἀπολαμβάνουσιν αὐτὰ εἶπεν: «ὦ Κύριε, σῶσε μας ὦ Κύριε, καθοδήγησέ μας εἰς αἴσιον τέρας». **327** **A** Δηλαδή σῶσε τοὺς ἀπολαμβάνοντας αὐτά, ὥστε καὶ νά χορτάσων καὶ νά παρουσιάσων ἔργα ἀντάξια τῆς δωρεᾶς. Κάμε εὐκόλον τὸ ταξείδιόν των, ὥστε ἀφοῦ ἐπέτυχον αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ νά μὴ τὰ στερηθῶν.

«Εὐλογημένος ἄς εἶναι ἐκεῖνος πού ἔρχεται μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου».

Τὰ σχετιζόμενα μετὰ ἡμᾶς δέν σταματοῦν εἰς τὰ ὅσα ἔχουν γίνεαι, ἀλλὰ προχωροῦν εἰς ἄλλα μεγαλύτερα, δηλαδή εἰς τὴν ἀνάστασιν, τὴν βασιλείαν, τὴν κληρονομίαν μετὰ τὸν Χριστόν. Ὅλα αὐτὰ ἐπιθυμῶν νά παρουσιάσῃ προσέθεσεν: «εὐλογημένος ἄς εἶναι ἐκεῖνος πού ἔρχεται μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου».

B Αὐτὸ ἔλεγεν καὶ ὁ Χριστός εἰς τοὺς Ἰουδαίους: «ἀλήθεια σᾶς λέγω, ὅτι δέν θά με ἰδῆτε ἕως θου εἰπῆτε, εὐλογημένος ἄς εἶναι ἐκεῖνος πού ἔρχεται μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου». **32** Ἐπειδὴ, λοιπόν, συχνὰ κατηγορεῖτο,

ὅτι δὲν εἶναι ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι εἶναι ἀντίθετος, λέγει πρὸς αὐτοὺς: ἐσεῖς θὰ γίνετε μάρτυρες δι' ἐμὲ ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ, ὅταν μὲ ἴδῃτε νὰ ἐρχώμαι ἐπ' αὐτὰ εἰς τὰ σύννεφα καὶ ἐκθάλλετε αὐτὴν τὴν φωνὴν λέγοντες, εὐλογημένος ὅς εἶναι ἐκεῖνος ποῦ ἐρχεται μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἀπομακρύνετε τοὺς ἐαυτοὺς σας ἀπὸ τὴν κατηγορίαν μὲ τὰ ἐγκωμιστικά λόγια.

Διότι ἡ μεγαλοπρέπεια ἐκεῖνον ποῦ συνέβαινον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην θὰ κἀμὴ αὐτοὺς νὰ ἐκθάλλουν αὐτὴν τὴν φωνήν, C ὥστε ἐξ Ἰσοῦ νὰ ἐγκωμιάζουν καὶ νὰ κόμουν τιμωτέραν τὴν κατηγορίαν ἐναντίον των.

«Σὰς εὐλογήσαμεν ἀπὸ τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου», «Ὁ Θεὸς καὶ Κύριος ἐφανερώθη εἰς ἡμᾶς». Ἐννοεῖ δὲ ὅλην τὴν ἐποχὴν τὸν πιστὸν λαόν, ὁ ὅποιος ἀπολαμβάνει τὰς εὐλογίας εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ. Διότι παντοῦ οἱ προφῆται παρουσιάζονται νὰ μακαρίζουν ἐκεῖνους ποῦ πρόκειται νὰ πιστεύσουν.

Διὰ ποῖον λόγον, ὅμως, λέγει «σὰς εὐλογήσαμεν» καὶ ἀπὸ ποῦ προέρχεται ὁ μακαρισμὸς; — Διότι ὁ Θεὸς ἐφανερώθη εἰς ἡμᾶς. «Διότι ἐφανερώθη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία σώζει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, λέγει ὁ Παῦλος, διδάσκουσα ἡμᾶς νὰ ἀρνηθῶμε τὴν ἀσέθειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας καὶ νὰ ζῶμεν εἰς τὸν παρόντα κόσμον μὲ ἐγκράτειαν, δικαιοσύνην καὶ εὐσέθειαν, ἀναμένοντες τὴν εὐλογημένην ἐλπίδα μας καὶ τὴν ἐμφάνισιν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ D καὶ Σατήρος μας Ἰησοῦ Χριστοῦ».⁴³

Ἐδῶ λοιπὸν, ὁ προφήτης θαυμάζει τὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ Χριστοῦ διότι ἂν καὶ εἶναι Θεὸς καὶ Κύριος καὶ ἀπὸ ἐκείνην τὴν θέσαν ὑπόστασιν, ἔκρινεν παλὺ ἀξίαν τὴν ἐμφάνισιν του. Λέγων δὲ ἐμφάνισιν ἐννοεῖ τὴν συγκατάθεσιν τὸ νὰ εἰσέλθῃ, δηλαδὴ, εἰς τὴν μήτραν τῆς Παρθένου, νὰ γίνῃ ἄνθρωπος καὶ νὰ σταναστραφῇ μὲ τοὺς ἀνθρώπους.

Διὰ τοῦτο, λοιπὸν, λέγει «σὰς εὐλογήσαμεν», διότι ἀπελαύσατε τόσο μεγάλης δωρεᾶς. Αὐτὸ ὁμοιωσεται καὶ ὁ Χριστὸς ὅταν λέγῃ: «πολλοὶ προφῆται καὶ δικαιοὶ ἐπεθύμησαν νὰ ἴδωσιν ἐκεῖνα ποῦ βλέπετε σεῖς καὶ δὲν τὰ εἶδαν καὶ νὰ ἀκούσουν ἐκεῖνα ποῦ ἀκούετε σεῖς καὶ δὲν τὰ ἤκουσαν».⁴⁴

43. Γα. 2, 11 - 18.
44. Ματθ. 13, 17.

Ε «Διοργανώσατε ἑορτὴν μὲ πυκνοὺς κλάδους μὲχρι τῶν ἄκρων τοῦ θυσιαστηρίου». Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει: «κἀμε τα πυκνώματα κατὰ τὴν πανηγυρίαν». Ἄλλος λέγει: «κἀμετε ἑορτὴν μὲ εὐτραφῆ ζῆφα».

Ἀπὸ τὴν προφητείον πάλιν ἐπραγματοποίηθη εἰς τὴν ἱστορίαν. Αὐτὸ δὲ ποῦ ἐννοεῖ εἶναι τὸ ἐξῆς: ἑορτάσατε καὶ πανηγυρίσατε. Τί σημαίνει, ὅμως, τὸ «συστήσαθε ἑορτὴν ἐν τοῖς πυκάζουσι»; Συμφώνως πρὸς τὸν ἕνα ἐρμηνευτὴν: προσφέρετε θυσίας λιπαρὰς συμφώνως δὲ πρὸς τὸν ἄλλον: ³¹ A προσκολλησατε εἰς τὸν ναὸν στεφανούς καὶ κλάδους. Τὸ δὲ ἐβραϊκὸν κείμενον ἔχει αὐτὴν τὴν πρότασιν ὡς ἐξῆς: Ἐσοῦ ἀν βαὰδ σθθμ. Ἄν εἶναι ἡ μία ἐρμηνεία σωστὴ ἢ εἶναι ἡ ἄλλη, φανερώνει ἑορτὴν, χοροῦμενην ἡμέραν καὶ πανηγυρίαν. Διότι μετέφερε τὸν λόγον πάλιν ἀπὸ τὰ πνευματικά εἰς τὰ σίσητά καὶ ἐνεθυμήθη τὴν ἀνύκωσιν αὐτῶν.

«Σὺ εἶσαι ὁ Θεὸς μου καὶ θὰ σὲ δοξολογήσω σὺ εἶσαι ὁ Θεὸς μου καὶ θὰ σὲ δοξάσω. Θὰ σὲ δοξολογήσω, διότι μὲ ἤκουσες καὶ ἔγινες ὁ σωτὴρ μου».

Ἐδῶ δεικνύει, ὅτι πρέπει νὰ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεὸν καὶ ἄνευ τῶν εὐεργεσιῶν του καὶ νὰ δοξολογοῦμεν Αὐτὸν διὰ τὴν μεγαλωσύνην του B καὶ διὰ τὴν ἀνέκφραστην δόξαν. Διότι αὐτὸ ὑπαινίσσεται προσθέσας αὐτὸ, ἀφοῦ ἀνέφερον τὰς εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας ἀπήλασαν. Διότι λέγει ὅτι καὶ ἄνευ αὐτῶν καὶ θὰ τὸν εὐχαριστήσω καὶ θὰ τὸν δοξολογήσω, διότι ἐγὼ τέτοιον Δεσπότην, τῶσον ὑψηλόν, μέγαν, ἀόρατον καὶ ἀκατανόητον. Διότι τὸ «ὄψωσά» σημαίνει: θὰ σὲ δοξάσω.

«Δοξολογήσατε τὸν Κύριον, διότι εἶναι ἀγαθὸς καὶ διότι τὸ ἔλεός του εἶναι αἰώνιον». Δὲν ἀρκεῖται νὰ προσφέρῃ μόνος του αὐτὴν τὴν θυσίαν, ἀλλὰ προσκαλεῖ καὶ ἄλλους πολλοὺς νὰ συμμετάσχουν εἰς τὸ ἐγκώμιον καὶ εἰς τὴν ἔκφρασιν εὐγνωμοσύνης ἐπίσης διακηρύττει τὴν φιλοσθένειαν τοῦ Θεοῦ καὶ παντοῦ ὕμνει τὴν διάκριεαν καὶ τὸ μέγεθος αὐτῆς.

C Αὐτὰ λοιπὸν, γνωρίζοντες καὶ ἡμεῖς ὡς παραμένωμεν πάντοτε εὐχαριστοῦντες τὸν φιλόανθρωπον Θεόν καὶ ὡς προσφέραμεν αὐτὴν τὴν θυσίαν, διὰ νὰ ἀπολαύσασκεν καὶ τὰ μελλοντικά ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοσθένειαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα μαζί μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΙΘ' (119) ΨΑΛΜΟΝ

D ᾠσμα τῶν ἀναβαθμῶν. Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει ᾠσμα τῶν ἀναβάσεων.

«Πρὸς τὸν Κύριον ἐφώνησα ὅταν ἐθλιθόμην καὶ με εἰσήκουσεν».

Εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν ἄλλων ψαλμῶν ὑπάρχει κάποια ἰδιαιτέρα ἐπιγραφή, ἐδῶ δὲ, ἀφοῦ ἐσμίξαν πολλοὶ μαζί, ἔλαθον ἕν ὄνομα: ᾠσμα τῶν ἀναβαθμῶν, ἢ καθὼς εἶπεν ἄλλος ἐρμηνευτὴς: τῶν ἀναβάσεων. Μερικοὶ δὲ αὐτοὺς τοὺς ὀνομάζουσι καὶ ἀναβαθμούς, δηλαδὴ σκαλοπάτια.

Ε Διὰ ποῖον λόγον, λέγει, ὀνομάζονται ἔτσι; Διότι σύμφωνα μὲν μετὰ τὴν ἱστορίαν, ὁμιλοῦν διὰ τὴν ἀνάβασιν ἀπὸ τὴν Βαβυλῶνα καὶ ἀναφέρουσι τὴν αἰχμαλωσίαν πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος, σύμφωνα δὲ μετὰ τὴν ἀλληγορίαν ὁδηγοῦν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς. Διότι μερικοὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τοὺς ἐξήγησαν. Πράγματι ἡ ὁδὸς, ἢ ὁποῖα ὁδηγεῖ πρὸς τὰ ἐκεῖ, ὁμοιάζει μετὰ σκαλοπάτια πού ἀνοίγει σιγά-σιγά τὸν ἐνἄρετον καὶ ἀσκητικὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν τοποθετεῖ εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν.

329 A Ἄλλοι, ὅμως, λέγουσι ὅτι μετὰ αὐτοὺς ὑπαίνισσται τὴν κλίμακα τοῦ Ἰσακῶθ, ἢ ὁποῖα παρουσιάσθη εἰς αὐτὸν ὡσάν να εἶναι στηριγμένη ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν. Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον γίνονται διαβατοὶ οἱ ἀδιάβατοι καὶ ὑψηλότεροι τόποι, ἀφοῦ ἔχουν τοποθετηθῆ κάτω ἀπὸ ἡμᾶς ὀποστηρίγματα καὶ κλίμακες. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνοι πού ἔχουν ἀνοσθῆ, ἀφοῦ φθάσαν ὑψηλά, ἀναγκάζονται νὰ ζαλιζάνται, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐξασφαλίζονται ὄχι μόνον ὅσοι ἀναβαθνοῦσι, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι πού ἐφθασαν εἰς τὴν κορυφήν.

Μία δὲ εἶναι ἡ ἀσφάλεια, τὸ νὰ μὴ θλέπωμεν πόσον ἀνεθῆκαμεν καὶ ἀπελπισθῶμεν, ἀλλὰ νὰ ἐξετάζωμεν πόσον ὑπολείπεται νὰ ἀναβῶμεν καὶ πρὸς ἐκεῖνο νὰ ἀποβλέπωμεν. B Αὐτὸ φανεράνει καὶ ὁ Παῦλος ὅταν λέγῃ: «λησιμονοῦντες τὰ παλαιὰ καὶ προχωροῦντες πρὸς ἐκεῖνα πού εἶναι ἐμπρός»¹.

1. Φίλιπ. 3, 13.

Ὁ μὲν λόγος διὰ τὴν ἀλληγορίαν εἶναι αὐτὸς ἡμεῖς δὲ λοιπὸν, ἐάν νομίζῃς, ὡς ἐλάθωμεν εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ ὡς ἴδωμεν ἐκεῖνους πού ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν. Πῶς, λοιπὸν, ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν; —Μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν Ἱεροσολύμων καθὼς ἐκεῖνοι πού δὲν ἐπέτυχον αὐτὴν τίποτε δὲν ἐκέρδισαν ἀπὸ τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ παρέμειναν μέσα εἰς τὴν δουλείαν καὶ ἀπέθανον ἐντὸς αὐτῆς. Αὐτοὺς ἐάν φιλοτιμηθῶμεν νὰ μιμηθῶμεν θὰ πάθωμεν τὸ ἴδιον. Διότι ἐάν δὲν ἔχωμεν κυριευσθῆ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν οὐρανίων καὶ ἀπὸ τὸν πόθον τῆς ἀνα Ἱεροσολήμ, C ἀλλὰ ἀφοσιωθῶμεν ἀδυσκόπως εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, κυλιόμενοι εἰς τὸν θόρυβον τῶν φροντιδίων τῆς ζωῆς, δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ πάρωμεν ὅπισω τὴν πατρίδα.

«Πρὸς τὸν Κύριον ἐφώνησα ὅταν ἐθλιθόμην καὶ με εἰσήκουσεν». Εἶδες τὴν ὠφέλειαν τῆς θλίψεως; Εἶδες τὴν προθυμίαν τῆς φιλανθρωπίας; Τὴν ὠφέλειαν τῆς θλίψεως, διότι ὁδηγήσεν αὐτοὺς πρὸς τὴν καθαρὰν προσευχὴν τὴν προθυμίαν τῆς φιλανθρωπίας, διότι εἰς τοὺς παρακαλοῦντας ἔκαμεν ἀμέσως καταφοτικὸν νεῦμα. Αὐτὸ ἔκαμεν προηγουμένως εἰς ἐκεῖνους πού ἦσαν εἰς τὴν Αἴγυπτον. Διὰ τοῦτο λέγει: «εἶδα τὴν κακομεταχείρισιν τοῦ λαοῦ μου καὶ ἤκουσα τὸν ἀναιστανισμὸν τῶν D καὶ κατέβηκα διὰ νὰ ἐλευθερώσω αὐτούς»².

Καὶ σὺ, λοιπὸν ἀγαπητέ, ὅταν εὐρεθῆς εἰς θλίψιν μὴ ἀπελπίξῃσαι καὶ μὴ γίνῃσαι ἀδρανής, ἀλλὰ τότε κυρίως σῆκω ἐπίσω διότι τότε καὶ αἱ προσευχαὶ εἶναι καθαρῶτεραι καὶ ἡ συμπάθεια τοῦ Θεοῦ εἶναι μεγαλυτέρα. Ὁλην τὴν ζωὴν σου ζῆσε ἔτσι, ὡστε νὰ εἶναι κοπιαστική, γνωρίζων ὅτι «ὅλοι ὅσοι θέλουσι νὰ ζήσουν εὐσεβῶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ θὰ διαγοθοῦσι»³ καὶ ὅτι «πρέπει νὰ περάσωμεν ἀπὸ πολλὰς θλίψεως διὰ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»⁴.

Μὴ, λοιπὸν, ἀγαπήσῃς τὴν ρευστὴν καὶ ξεχαλαρωμένην ζωὴν καὶ μὴ θελήσῃς νὰ βασίλῃς τὸν εὐρύχωρον δρόμον (διότι αὐτὸς δὲν ὁδηγεῖ εἰς τὸν οὐρανόν), ἀλλὰ τὸν στενὸν καὶ στενόχωρον. E Ἐάν ὅμως θέλῃς νὰ καταλήξῃς εἰς τοὺς οὐρανίους τόπους, ἀπόφευγε τὰς ἀπολαύσεις, περιφρόνησε τὴν ἀπαιτητὴν ζωὴν καὶ ἀνήφισε τὸν

2. ᾠδ. 3, 7-8.

3. Ρ' Τιμ. 3, 12.

4. Πρῶτ. Ἀποστ. 14, 22.

πλοῦτον, τὴν δόξαν καὶ τὴν δύναμιν ἀπόκτησε δὲ τὴν πτωχείαν, τὴν μετάνοιαν τοῦ πνεύματος, τὴν ἐξομολόγησιν, τὰ πολλὰ δάκρυα καὶ ἀκολούθησε διὰ ἐκείνα, τὰ ὁποῖα ἠμποροῦν νὰ προμηθεύσουν τὴν σωτηρίαν. Διότι αὐτὰ κάμουν ἀσφαλέστερον ἐκείνον πού τὰ κατέχει καὶ αἱ προσευχαὶ γίνονται λαμπρότεραι.

³³⁰ Α Ἐάν ἔσαι κάμης τὸν ἑαυτὸν σου καὶ μὲ τέτοιον φρόνημα ἐπικαλεσθῆς τὸν Θεὸν ὅπωςδήποτε θὰ σὲ ἀκούσῃ. Διὰ τοῦτο, θεθαίως, καὶ ὁ προφήτης εἶπεν ὅτι «ὅταν ἐφώναξαι εἰς τὴν θλίψιν μου μὲ εἰσήκουσεν», διὰ νὰ μάθῃς νὰ ἀνέρχουσαι σιγά-σιγά καὶ νὰ κάμῃς τὰς εὐχὰς ἐνθουσιώδεις διὰ νὰ μὴ δυσανασηχῆς οὔτε νὰ στενωγῶρεῖσαι μὲ τὰς θλίψεις, ἀλλὰ νὰ σπυλλέγῃς τὴν ὠφέλειαν ἀπὸ αὐτὰς.

Ὁ προφήτης Ἐλισσαῖος, ἄν καὶ ἦτο διθρῶπος, δὲταν ἐπλησίαζεν ἡ γυναῖκα, δὲν ἄφησε τὸν μαθητὴν του νὰ τὴν ἀπομακρύνῃ λέγων Β «ἄφησέ την, διότι ἡ ψυχὴ της εἶναι καταλυπημένη.» Τίποτε ἄλλο δὲν φανερώνει αὐτὸ παρὰ τὸ ὅτι ἔχει μεγάλην ὑπερασπιστὴν καὶ συνήγορον τὴν θλίψιν. Ἐάν, λοιπόν, αὐτὰ συνέβαιναν μὲ τὸν Ἐλισσαῖον καὶ τὴν γυναῖκα, πολὺ περισσότερον ὁ Θεὸς δὲν θὰ σὲ ἀπομακρύνῃ δταν πλησιάσῃς Αὐτὸν μὲ καταλυπημένην ψυχῇν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς μακαρίζει τοὺς πειθοῦντας καὶ ἐλεενολογεῖ τοὺς γελῶντας.⁸ Διὰ τοῦτο δταν ἤρχιζε τοὺς μακαρισμοὺς μὲ αὐτὸ ἔκαμε τὴν εἰσαγωγὴν λέγων: «εὐτυχεῖς εἶναι ὅσοι πειθοῦν».⁹

Ἐάν, λοιπόν, θέλῃς νὰ ἀναβαίνῃς αὐτὰ τὰ σκαλοπάτια περιόρισε τὴν γλαυρότητα καὶ τὴν ματαιότητα πῆς ζωῆς· σύνδεσε σφικτὰ τὸν ἑαυτὸν σου μὲ τὸν κοπιαστικὸν τρόπον ζωῆς καὶ ἀπόφρευε τὰ γήινα πράγματα. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν συγχρόνως C καὶ νὰ ἀναβαίνῃς καὶ νὰ ἀκολουθῆς τὴν γῆν.

Βλέπεις πόσον εἶναι τὸ ὄμιος τοῦ οὐρανοῦ· γνωρίζεις τὴν μικρὰν διάρκειαν τοῦ χρόνου καὶ τὸ ἀγνωστον τοῦ θανάτου. Μὴ, λοιπόν, ἀργοπαρῆς καὶ μὴ ἀναθάλλῃς, ἀλλὰ μὲ μεγάλην ὀρηκτικότητα ἄρχισε αὐτὸ τὸ ταξίδιον, ὥστε σὲ μίαν ἡμέραν νὰ ἀναβαίνῃς δύο, τρία, δέκα καὶ ἐκόσι σκαλοπάτια.

«Κύριε, ἀπάλλαξε τὴν ζωὴν μου ἀπὸ ἀδικα χεῖλη

8. Δ' Βασίλ. 4, 27.
9. Λουκ. 6, 26.
7. Μτθ. 5, 4.

καὶ ἀπὸ ὑποκριτικῆν γλώσσαν». Πρόσεξε ὅτι ἐδῶ εἶναι φανερά ἡ εὐαγγελικὴ ἐκείνη προτροπὴ: «προσευχήθητε, διὰ νὰ μὴ πέσετε εἰς πειρασμόν».¹⁰ Διότι τίποτε δὲν εἶναι ὅμοιον μὲ αὐτὸν τὸν πειρασμόν, ἀγαπητέ, τὸ νὰ συναντήσῃς, δηλαδὴ, ὑποῦλον ἀνθρώπον. Αὐτὸς εἶναι φοβερώτερος ἢ καὶ ἀπὸ τῶ θηρίου. Διότι αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο πού φαίνεται ἐκεῖνος, ὅμως, πολλὰς φορές ἀποκρύπτει τὸ δηλητηριῶν μὲ τὸ πρόσχημα τῆς καλωσύνης, ὥστε ἡ ἐνέδρα νὰ εἶναι δύσκολον νὰ ἀποκαλυφθῇ καὶ νὰ πέσῃ εἰς τὴν χαράδραν, ἐκεῖνος πού ἀπόρροετα ἔπεσεν μέσα.

Διὰ τοῦτο συνεχῶς, ἄνω καὶ κάτω, αὐτὸ παρακαλεῖ τὸν Θεόν· νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ, δηλαδὴ, ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ πανούργου. Ἐάν δὲ πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν τοὺς πανούργους καὶ ὑποῦλους, πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν τοὺς ἀπατεώνας καὶ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἰσάγουν πονηρὰς διδασκαλίας. Κυρίως δὲ θὰ ἠμπορούσε νὰ δυναμάσῃ κανεὶς ἀδικα τὰ γέλη ἐκείνα, τὰ ὁποῖα ἀλάπτουν τὴν ἀρετὴν καὶ ὀδηγοῦν εἰς τὴν κακίαν.

Διὰ ταῦτα, λοιπόν, καὶ ὁ προφήτης αὐτὸς ζητεῖ ὡς πρέπει νὰ σωθῇ ἡ ψυχὴ του· διότι ἐντὸς αὐτῆς ρίπτει τὰ θέλη.

Ε «Τί θὰ ἠμπορούσε νὰ δοθῇ καὶ νὰ προστεθῇ εἰς σὲ ἐναντίον τῆς δολοπλόκου γλώσσης;». Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει: «τί θὰ σοῦ δώσῃ, ἢ τί θὰ προσθέσῃ ἡ δολερὴ γλώσσα;». Ἄλλος δὲ λέγει: «τί θὰ σοῦ ἔδιδεν, ἢ τί θὰ σοῦ προσέθετεν ἡ γλώσσα κατὰ τῆς ἐπιθέσεως;».

Τίποτε ἄλλο δὲν παρουσιάζει ὁ σίγχιος, παρὰ ὅτι εἶναι μεγάλη αὐτὴ ἡ πονηρία καὶ φοβερά ἡ μορφή της κακίας. Διὰ τοῦτο, θεθαίως, βλέπεις τὸν προφήτην νὰ θυμῶνῃ, νὰ ὀργίζεται καὶ νὰ λέγῃ: ³³¹ Α «τί θὰ ἠμπορούσε νὰ δοθῇ καὶ νὰ προστεθῇ εἰς σὲ ἐναντίον τῆς δολοπλόκου γλώσσης;».

Αὐτὸ δὲ πού ἐννοεῖ εἶναι τὸ ἐξῆς: ποία τιμωρία ἀνταξία αὐτῆς τῆς κακίας θὰ ἠμπορούσε νὰ εὑρεθῇ; Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔλεγεν καὶ ὁ Ἡσαῖος εἰς τοὺς Ἰουδαίους: «Διατί πληγῶνεσθε ἀκόμη προσέθετοντες τὴν παρανομίαν;»¹¹ Τὸ ἴδιον λέγει καὶ αὐτὸς: «τί θὰ ἠμπορούσε νὰ δοθῇ καὶ νὰ προστεθῇ εἰς σὲ ἐναντίον τῆς δολοπλόκου γλώσσης;». Ἦ αὐτὸ, λοιπόν, ἐννοεῖ ἐδῶ, ἢ ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιον εἶναι τιμωρία καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν δικαίαν κρίσιν διὰ τὸν ἑαυτὸν

8. Λουκ. 22, 46.
9. Ἦσ. 1, 5.

σου ζητείς δικαιοσύνην, ἐνῶ αὐὸ ὁ ἴδιος παράγει τὴν κακίαν. Διότι ἡ μεγαλύτερα τιμωρία τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ κακία καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν δικαίαν κρίσιν. Ποία, λοιπόν, ἀνταξία δικαίας κρίσεως θὰ ἠμποροῦσε νὰ ὑπάρξῃ δι' αὐτόν; Ἐδῶ μὲν αὐδεμία, ἐνῶ ἡ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ θὰ εἶναι κτύπημα. **Β** Διότι ὁ μὲν ἄνθρωπος δὲν θὰ ἠμποροῦσεν ἐπιζήκως νὰ ὑπεροσπίσῃ τὸν ἑαυτὸν του, ἐπειδὴ ἡ πονηρία ὑπερβαίνει κάθε τιμωρίαν ὁ Θεός, ὅμως, θὰ ἐπιφέρῃ τὸ κτύπημα.

Διὰ τοῦτο φανερώων αὐτὸ ταχέως προσέθεσαν τὰ ἐξῆς: «Τὰ θέλη τοῦ δυνατοῦ εἶναι ἀκονισμένα μαζί με κάρφουνα ἀναμμένα». Ἐδῶ πάλιν ὀνομάζει τὰς τιμωρίας θέλη. Ἄλλος ἐρμηνευτὴς εἶπεν: «Τὰ θέλη τοῦ δυνατοῦ ἔχουν ἀκονισθῆ μαζί με συσσωρευμένα κάρφουνα». Ἄλλος δὲ ἐξηγήσεν: «ἐμὲ κάρφουνα ἀπὸ ἔυλον κέδρου», ἀξάκων τὸν φόβον τῆς τιμωρίας μετὴν μεταφορικῆν σημασίαν τῶν λέξεων. Διότι καὶ ἡ λέξις «συσσωρευμένα» καὶ ἡ λέξις «κέδρινα», ἔχουν τὴν ἴδιαν σημασίαν. Μετὴν πρώτην παρίσταται τὸ πλῆθος καὶ μετὴν δευτέραν ἡ ποιότης **Γ** καὶ ἡ ὀρμητικότης τῆς τιμωρίας.

Αὐτὸ, λοιπόν, φανερώοντες καὶ οἱ ἑβδομήκοντα παρέδωκαν τὸν στίχον ἔτσι: «ἐμὲ κάρφουνα ἀναμμένα». Διότι ἡ Ἁγία Γραφή δίδει ἀλληγορικὴν μορφήν εἰς τὰς τιμωρίας τοῦ Θεοῦ, χρησιμοποιοῦσα τὰ τρομακτικὰ ὕλικά ποῦ ἔχομεν ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἔτσι τὰς ὀνομάζει θέλη καὶ φωτιά.

Ἐδῶ νομίζω ὅτι ὑπαινίσσεται τοὺς θαρσάρους. Διὰ τοῦτο καὶ κάποιος ἄλλος ἐρμηνευτὴς διὰ νὰ φανερώσῃ αὐτὸ, ἔλεγεν: «Ἀλλάξαε τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ ψευδῆ χειλῆ». Διότι τέτοια εἶναι τὰ λόγια τῶν, ἡ δολιότης καὶ ἡ πανουργία τῶν, εἶναι δὲ ὅλα γεμάτα ἀπὸ πλάνην καὶ πολλὴν κακίαν.

Δ «Ἀλλοίμονον! διότι ἡ ξενιτεία μου παρετάθη ἐπὶ μακρὸν, κατεσκίωσα μετὰ τῶν σκηνιτῶν Κηδαριτῶν». Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει: «Ἀλλοίμονον! διότι ἔχροντριθησα εἰς τὴν ξενιτείαν». Ἄλλος δὲ λέγει: «Ἀλλοίμονον μου, ἔμεινα πάροικος ἐπὶ μακρὸν χρόνον».

Αὐτὰ μὲν, λοιπόν, μαυρολογοῦν αὐτοὶ διὰ τὴν Βαβυλωνίαν ἀγχμοσίαν, ἐνῶ ὁ Παῦλος ὀμιλεῖ διὰ τὴν διαμονὴν μας εἰς τὸν παρόντα κόσμον. Λέγει δὲ τὰ ἐξῆς: «διότι, πράγματι, ἡμεῖς ποῦ εἴμεθα εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα,

στενάζομεν κάτω ἀπὸ τὸ θάρος του.»¹⁰ Ἐπίσης λέγει: «ὄχι μόνον αὐτὴ, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, ποῦ ἔχομεν τὴν ἀπαρχὴν τοῦ Πνεύματος, στενάζομεν μέσα μας».¹¹ Πράγματι δὲ ἡ παρούσα ζωὴ εἶναι παραμονὴ εἰς ξένην χώραν. **Ε** Ἄλλὰ διατὶ ὀνομάζω αὐτὴν παραμονὴν εἰς ξένην χώραν, ἀφοῦ εἶναι ἓνα πράγμα πρὸς μηδαμινὸν καὶ ἀπὸ τὴν ξενιτείαν;

Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς ὀνόμασεν αὐτὴν ὁδόν, λέγων τὰ ἐξῆς: «στενὴ εἶναι ἡ πόλις καὶ στενάχωρος ὁ δρόμος, ποῦ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ζωὴν».¹²

Πράγματι δὲ αὐτὸ εἶναι ἀρίστη καὶ μάλιστα πρώτη διδασκαλία, τὸ νὰ γνωρίσωμεν καλῶς ὅτι εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν εἴμεθα προσωρινοί. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ παλαιότεροι παρεδέχοντο αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐθαυμάσθησαν ὑπερβολικὰ. Διὰ νὰ φανερώσῃ δὲ αὐτὴν ὁ Παῦλος γράφει τὰ ἐξῆς: **322** **Α** «διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν ἐντρέπεται ὁ Θεός νὰ ὀνομάζεται Θεός τῶν».¹³

Διὰ ποῖον λόγον, εἶπέ μου. — Διότι παρεδέχθησαν ὅτι εἶναι ξένοι καὶ περαστικοί. Αὐτὴ εἶναι ἡ ρίζα καὶ τὸ θεμέλιον ὅλων τῶν ἀρετῶν. Διότι ἐκεῖνος ποῦ εἶναι φιλοξενούμενος εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, θὰ εἶναι μόνιμος κάτοικος τοῦ οὐρανοῦ. Διότι ἐκεῖνος ποῦ εἶναι φιλοξενούμενος εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, δὲν θὰ παραμείνῃ εὐχαρίστως εἰς αὐτὴν καὶ δὲν θὰ ἐνδιαφερθῇ οὔτε διὰ σπῆτι, οὔτε διὰ χρῆματα, οὔτε διὰ τὴν τροφήν, οὔτε διὰ τίποτε ἄλλο παρόμοιον. Ἄλλ' ὅπως, ἀκριβῶς, ἐκεῖνοι ποῦ ζοῦν εἰς τὴν ξένην χώραν πράττουν τὰ πάντα καὶ καταγίνονται μετὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν πατρίδα, καθημερινῶς δὲ θιάζονται νὰ ἴδωσιν ἐκεῖνην ποῦ τοὺς ἐγέννησεν. **Β** κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ἐκεῖνος ποῦ ἐπιθυμεῖ τὰ μελλοντικά, δὲν θὰ ταπεινωθῇ ἀπὸ τὰ προκαλοῦντα λύπην εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν, οὔτε θὰ γίνῃ ὑπερήφανος ἀπὸ τὰ κατὰ πράγματα, ἀλλὰ θὰ ἀνηγήσῃ καὶ τὰ δύο, ὡσάν νὰ περπατᾷ εἰς κάποιον δρόμον.

Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν προσευχὴν προτροπέμεθα νὰ λέγωμεν: «ὅς ἔλθῃ ἡ θασαίελα σου»,¹⁴ ὥστε νὰ στρέφωμεν τὸν πόθον καὶ τὴν ἐπιθυμίαν μας πρὸς τὴν ἡμέραν

10. Ἡ' Κορ. 5, 4.

11. Ρωμ. 8, 23.

12. Μτθ. 7, 14.

13. Ἐβρ. 11, 16.

14. Μτθ. 6, 10.

ἐκείνην, ἔχοντες αὐτὴν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας καὶ νὰ μὴ θλέπωμεν τὰ παρόντα. Διότι ἐάν οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν τὴν Ἱερουσαλήμ, θρηνοῦν διὰ τὰ παρελθόντα καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν ἀπελευθερώσιν των, ποῖαν συγχώρησιν **Γ** καὶ ποῖαν ὑπεράσπισιν θὰ εἴχομεν ἡμεῖς, ἐάν δὲν εἴμεθα κυριευμένοι ἀπὸ τὴν δυνατὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀνα Ἱερουσαλήμ;

Κοίταξε, λοιπόν, πῶς αὐτοὶ θρηνοῦν τὴν παραμονὴν των μαζί με ἐκείνους λέγοντες: «κατεσκήνωσα μετὰ τῶν σκληρῶν Κηδαιῶν ἐπὶ πολὺ παρετάθη ἡ ξενιτεία μου». Ἐδῶ, θεθαίως, δὲν θρηνοῦν μόνον τὴν παραμονὴν των εἰς ξένην γῶραν, ἀλλὰ καὶ τὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ μαζί με τοὺς θάρσάρους. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔπραττον καὶ ἄλλοι προφήται, οἱ ὅποιοι ἐθρῆνον διὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν λέγοντες: «Ἄλλοιμονον! διότι ἐχάθη ἀπὸ τὴν γῆν ὁ εὐσεβὴς καὶ δὲν ὑπάρχει μετὰξὺ τῶν ἀνθρώπων κάποιος ποῦ νὰ πράττῃ καλὰ ἔργα».¹⁵ Ὁ ἴδιος δὲ ὁ ψαλμωδὸς λέγει: «Σώσέ με, Κύριε, διότι ἔχει χαθῆ ὁ εὐσεβής».¹⁶ **Δ** Διότι ἡ ζωὴ εἶναι κοπιαστικὴ, δύσκολη ὄχι μόνον ἀπὸ αὐτὸ, ὅτι ἔχει πολλὴν ματαιότητα καὶ ἀμέτρον φροντίδας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι εἶναι μεγάλη ἡ παραγωγή κακῶν ἀνθρώπων. Τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι πρὸ φορτικόν καὶ πρὸ δύσκολον ἀπὸ τὴν συναστροφὴν με τέτοιους ἀνθρώπους. Διότι δὲν συνήθίζει νὰ πειράξῃ τὰ μάτια τόσο πολὺ ὁ καπνὸς καὶ ἡ ἔρησσία, ὅσον κάμνει νὰ στενοχωροῦνται αἱ ψυχαὶ ἡ συναστροφή τῶν κακῶν. Δὲν θλέπει καὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὁ ὁποῖος φανερώνει τὴν δυσαρέσκειαν ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰν αὐτῶν; Διότι ὅταν λέγῃ «ἕως πότε θὰ εἶμαι μαζί σας, ἕως πότε θὰ σὰς ἀνέχωμαι;»¹⁷ αὐτὸ ὑπαινίσσεται, **Ε** ὅτι «κατεσκήνωσα μετὰ τῶν σκληρῶν Κηδαιῶν».

Αὐτὸς ὁ λαὸς εἶναι θάρσαρως, συμπεριφέρεται με μεγάλην ἀγριότητα πρὸς τοὺς νικημένους, χρησιμοποιοῖ σκηνὰς καὶ καλύβας καὶ ἔχει ἐκτραπῆ εἰς τὴν ἀγριότητα τῶν θηρίων. Ἀλλὰ πολὺ πρὸ φοβεροὶ ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι οἱ κλέπται, οἱ πλεονέκται καὶ οἱ ζῶντες εἰς τὴν ἀσώτηαν καὶ εἰς τὰς ἀπολαύσεις.

«Ἐπὶ πολὺ παρετάθη ἡ ξενιτεία μου». Καὶ ὁμοίως, ὄχι ἐπὶ πολὺν χρόνον διότι ἦσαν μόνον ἐσδομήκοντα ἔτη.

15. Μιχ. 7, 2.

16. Ψαλμ. 11, 2.

17. Μαθ. 17, 17.

Ἄλλ' ὀνομάζει αὐτὰ πολλά, ὄχι ἀπὸ τὸ πλῆθος, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν δυσκολίαν τῶν πραγμάτων. Διότι ἂν καὶ εἶναι ὀλίγα ἔτη, εἰς τοὺς στενοχωρουμένους φαίνονται πολλά.

¹⁸ **Α** Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πρέπει νὰ συμπεριφερώμεθα καὶ ἡμεῖς, ὥστε καὶ ἂν ζήσωμεν ὀλίγα χρόνια εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, νὰ νομίζωμεν ὅτι αὐτὰ εἶναι πολὺ ἄνεκα τῆς ἐπιθυμίας τῆς μελλούσης ζωῆς.

Λέγων αὐτὰ δὲν κατηγοροῦ τὴν παροῦσαν ζωὴν μὴ γένοιτο! Διότι καὶ αὐτὴ εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ. Ἀντιθέτως σὰς προγυμνάζω πρὸς τὴν ἀγάπην τῆς μελλούσης, ὥστε νὰ μὴ ἀσχολεῖσθε εὐχαρίστως με τὰ παρόντα, μήτε νὰ ἀφοσιώνησθε εἰς τὸ σῶμα, μήτε νὰ εὐρίσκεσθε εἰς τέτοιαν κατάστασιν ὅπως πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μικροφύλους, οἱ ὅποιοι ἔστω καὶ ἂν ζήσουν ἀναρίθμητα ἔτη, λέγουν ὅτι αὐτὰ εἶναι ὀλίγα.

Τί θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἦτο πρὸ ἀνόητον ἀπὸ αὐτὰ; τί δὲ θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἦτο πρὸ μεγάλη ἀναίσθησία, ὅταν εὐρίσκεται ἐνώπιόν των ὁ οὐρανὸς **Β** καὶ τὰ ἀγαθὰ του — «τὰ ὅποια μὰτι δὲν εἶδε καὶ αὐτὶ δὲν ἤκουσεν»¹⁸ — αὐτοὶ ἔχουν καταπλαγῆ ἀπὸ τὰ μνησμένα καὶ ἐνῶ θέλουν νὰ περάσουν τὴν διάρκειαν τῆς παρούσης ζωῆς, κυλιούνται μέσα σὲ συνεχῆ κύματα, εἰς τὸν χειμῶνα καὶ εἰς τὰ ναυάγια;

Ἄλλ' ὁ Παῦλος δὲν ὁμοιάζειν με αὐτούς· ἀντιθέτως δὲ ἔτρεχε καὶ ἐθιάζετο καὶ ἕνα πρᾶγμα μόνον τὸν ἐξουσίαζειν, ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων.¹⁹

«Μὲ ἐκείνους ποῦ μισοῦν τὴν εἰρήνην, ἐγὼ ἤμουν εἰρηνικός; ὅταν συναμίλου με αὐτούς, ἐκείνοι με ἐμάχοντο ἀνευ λόγου». Εἶδες πῶς παρουσιάζει τὴν δυσκολίαν τῆς ἐκεῖ παραμονῆς; Διότι δὲν εἶπεν «μὲ ἐκείνους ποῦ δὲν ἔχουν εἰρήνην», ἀλλὰ «μὲ ἐκείνους ποῦ μισοῦν τὴν εἰρήνην ἐγὼ ἤμουν εἰρηνικός». Εἶδες τὴν ὠφέλειαν τῆς θλίψεως; Εἶδες τὸ κέρδος τῆς σιχηλασίας; **Γ** Ἀλλὰ τώρα ποῖος ἀπὸ ἡμᾶς θὰ ἠμπορέσῃ νὰ εἴπῃ αὐτό; Διότι εἶναι ἀξίμαγνητον νὰ εἴσῃ εἰρηνικός με τοὺς εἰρηνικούς; αὐτὸς, ὁμοίως, ἦτο εἰρηνικός καὶ με ἐκείνους ποῦ μισοῦν τὴν εἰρήνην.

Πῶς, λοιπόν, θὰ ἐπιτύχωμεν αὐτὸ καὶ ἡμεῖς; — Ἐάν ζῶμεν ὡσαν προσωρινοὶ (πάλιν φέρω τὸν λόγον εἰς τὸ ἴδιον ζήτημα), ἐάν ζῶμεν ὡσαν φιλοξενούμενοι, ἐάν δὲν

18. Α' Κορ. 2, 9.

19. Φιλ. 1, 25-26.

ἐξουσιάζομεθα ἀπὸ τίποτε τῆς παρουσίας ζωῆς. Διότι τίποτε δὲν προκαλεῖ τόσο μεγάλην μάχην καὶ πόλεμον, ὅσον ἡ ἀγάπη τῶν ἀγαθῶν τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς δόξης, τῶν χρημάτων καὶ τῶν ἀπολαύσεων.

Ὅταν δὲ ἀποκόψῃς ὅλα αὐτὰ τὰ σχοινία καὶ ἴδῃς προσεκτικὰ, **Β** ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν ἐξουσιάζεται ἀπὸ κανένα ἐξ αὐτῶν, τότε θὰ καταλάβῃς ποῦ ἔχει τὴν ἀρχὴν ὁ πόλεμος καὶ ποῦ θὰ θεμελιωθῇ ἡ ἀρετὴ. Διὰ τοῦτο προτρέπεται νὰ εἴμεθα πρόβατα μεταξὺ τῶν λύκων²⁰ διὰ νὰ μὴ λέγῃς αὐτὰ καὶ αὐτὰ ἔπαθα καὶ δι' αὐτὸ ἔγινα ἀγρίος. Ἔστω καὶ ἂν πάθῃς πολλά, λέγει, νὰ παραμείνῃς ἐκεῖνο ποῦ εἶσαι, δηλαδὴ πρόβατον καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ νικήσῃς τοὺς λύκους.

Ὁ τάδε εἶναι πονηρὸς καὶ διεφθαρμένος· ἀλλ' ἔχεις τόσο μεγάλην δύναμιν, ὥστε νὰ νικήσῃς καὶ τοὺς πονηροὺς. Τί εἶναι πῶς ἤμερον ἀπὸ τὸ πρόβατον καὶ πῶς ἀγρίον ἀπὸ τὸν λύκον; Καὶ ὅμως τὸ πρόβατον θὰ νικήσῃ τὸν λύκον. Αὐτὸ ἀπεδείχθη καὶ με τοὺς Ἀποστόλους. Ἐ Διότι τίποτε δὲν εἶναι δυνατώτερον ἀπὸ τὴν ἡμερότητα καὶ ἰσχυρότερον ἀπὸ τὴν ὑπομονήν. Διὰ τούτο, θεθαίως, ὁ Χριστὸς προτρέπεται νὰ εἴμεθα ὡσανὴ πρόβατα ἐν μέσῳ τῶν λύκων.

Ἄφου εἶπεν αὐτὰ καὶ σάν μὴ εἶναι ἀρκετὴ αὐτὴ ἡ ἡμερότης — τοῦ προβάτου ἔννοια — προσθέτει καὶ κατὰ ἄλλο δι' ἐκεῖνον ποῦ θέλει νὰ παρουσιάσῃ ὡς μαθητὴν Του: «νὰ εἰσθε ἀκακοὶ ὅπως τὰ περιστέρια».²¹ Ἄφου ἀνέμειξεν τὴν ἡμερότητα δύο ἡμέρων³³⁴ Ἄ καὶ ἀπλῶν ζῶων, τόσο μεγάλην καλωσύνην ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς ὅταν εἴμεθα ἐν μέσῳ ἀγρίων.

Μὴ μοῦ λέγῃς, ὅτι ὁ τάδε εἶναι κακὸς καὶ δὲν ἔμπορῶ νὰ τὸν ὑποφέρω. Διότι τότε πρέπει νὰ ἐπιδεικνύωμεν τὴν ἡμερότητα, ὅταν εὐρισκώμεθα μαζί με τοὺς ἀγρίους καὶ ἀνημέρους· τότε ἀποδεικνύεται ἡ δύναμις τῆς· τότε λάμπει τὸ ἔργον τῆς, ἡ ἐπιτυχία καὶ ἡ ὠφέλειά τῆς.

«Ὅταν συνομιλοῦν με αὐτοὺς, ἐκεῖνοι με ἐμάχοντο ἐνευ λόγου». Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει: «καὶ ὅταν ὠμιλοῦσα εἰς αὐτοὺς, με ἐπολέμουν». Πιθανόν αὐτὸ ὑπανίσταται, ὅτι «με ἐκείνους ποῦ μισοῦν τὴν εἰρήνην ἡμῶν εἰρηνικὸς», ἢ ὅτι «ἐπειδὴ ὠμιλοῦσα εἰς αὐτοὺς, αὐτοὶ με ἐπολέμουν». **Β** Αὐτὸ δὲ ποῦ ἐννοεῖ εἶναι τὸ ἔζηξ' κατὰ

20. Ματθ. 10, 16.
21. Ματθ. 10, 16.

τὴν διάρκειαν τῆς συνομιλίας, ὅταν, λέγει, εἴδεινα κατ' ἐξοχὴν τὴν ἀγάπην καὶ τοὺς ἔλεγα φιλικὰ λόγια, τότε ἐγένοντο ἀγριοί, τότε ἐμχανεύοντο παγίδας καὶ τίποτε δὲν ἐνικοῦσεν αὐτοὺς. Ἄλλ' ὅμως ἐγὼ ἐπεδείκνυα τὴν ἰδικὴν μου ἀρετὴν, ἂν καὶ ἐκεῖνοι εὐρίσκοντο εἰς τέτοια καταστάσει.

Τοιοῦτοτρόπως πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ συμπεριφερόμεθα, ἔστω καὶ ἂν ρηπτουν καὶ μᾶς κτυποῦν ἐνῶ τοὺς ἀγαπῶμεν, ἔστω καὶ ἂν μᾶς ἐπιβουλεύονται, πρέπει νὰ ἐπιδεικνύωμεν τὰς ἀρετὰς μας, ἐνθυμούμενοι ἐκείνην τὴν παραβολὴν, ἡ ὅποια μᾶς προτρέπει νὰ εἴμεθα ὡσανὴ πρόβατα καὶ περισσότερα ἐν μέσῳ τῶν λύκων, διὰ νὰ κάνωμεν καλλιτέρους ἐκείνους καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ ἐπουράνια ἀγαθὰ.

© Εἶθε αὐτὰ ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἐπιτύχωμεν με τὴν χάριν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΚ' (120) ΨΑΛΜΟΝ

* Άσμα τῶν ἀνασθασιῶν. * Άλλος λέγει: * Άσμα εἰς τὰς ἀναβάσεις.

D Ἐσήκωσα τὰ μάτια μου πρὸς τὰ ὄρη, ἀπὸ οὗου θὰ ἔλθῃ ἡ βοήθειά μου. * Άλλος ἐρμηνευτὴς λέγει: σηκῶκα τὰ μάτια μου πρὸς τὰ ὄρη, ἀπὸ οὗου θὰ ἔλθῃ ἡ βοήθειά μου.

Κοίταξε τὴν ψυχὴν, ἡ ὁποία εὐρίσκεται εἰς δυσκολί-
ας καὶ ἀμηχανίαν, ἐπειδὴ εἶναι ἐν μέσῳ κακῶν καὶ ἡ ὁ-
ποία ἐπιθυμεῖ νὰ τύχῃ παρηγορίας προσβλέπουσα εἰς
τὸν Θεόν. Αὐτὴ πάλιν εἶναι ἡ ἐπιτυχία καὶ ἡ ὠφέλεια
τῶν πειρασμῶν, ἡ ὁποία ἀναπτερώνει καὶ διεγείρει τὴν
ψυχὴν καὶ τὴν κάμνει νὰ ζητῇ τὴν βοήθειαν ἀπὸ τὸν οὐ-
ρανὸν καὶ ἡ ὁποία μᾶς ἀποχωρίζει ἀπὸ ὅλα τὰ κοσμικά.
Διότι ἐάν οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ἀνάσθητοι καὶ ἀφοσιωμένοι εἰς
τὴν γῆν, ἔγιναν τόσον σπουδαῖοι ἀπὸ τὴν ταλαιπωρίαν
τῆς αἰχμαλωσίας καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν προσέβλεπον,
πολλὸν περισσότερον ἡμεῖς θὰ εἴχομεν τὸ δικαίωμα **E** νὰ
πράττωμεν αὐτὸ εἰς τὰς κρίσιμους περιστάσεις καὶ νὰ
καταφεύγωμεν εἰς τὸν Θεὸν ἡμεῖς, ποὺ μᾶς ζητοῦν με-
γαλύτεραν τελειότητα.

Ὡς γιναστὸν ἐκεῖνοι τότε ἦσαν ἀποκλεισμένοι ἐν μέ-
σῳ τῶν ἔχθρῶν καὶ δὲν ἔγινον οὔτε πόλιν, οὔτε τείχος,
οὔτε πύργον, οὔτε ὄπλα, οὔτε ἀνθρωπίνην συμμαχίαν,
οὔτε περίσσειμα χρημάτων, οὔτε ἄλλο τίποτε παρόμοι-
ον. * Αντιθέτως ἦσαν αἰχμαλωτοὶ καὶ δούλοι ³³⁵ **A** καὶ ἔ-
ζον ἐν μέσῳ κυριάρχων καὶ ἐχθρῶν. Καταπιεζόμενοι, ὁ-
μῶς, ἀπὸ τὰς πολλὰς συμφορὰς, κατέφυγον πρὸς τὸ ἀ-
καταμάχητον χεῖρι καὶ οὕτω ἐγκατελείφθησαν ἀπὸ τοὺς
ἀνθρώπους, ἤρχοντο εἰς τὴν ὀρθὴν σκέψιν. Διὰ τοῦτο καὶ
ἔλεγον: «εἰσήκωσα τὰ μάτια μου πρὸς τὰ ὄρη, ἀπὸ οὗου
θὰ ἔλθῃ ἡ βοήθειά μου». * Ὅλα τὰ σχετιζόμενα μὲ τοὺς
ἀνθρώπους ἔχουν ὑπερήσει, ὅλα εἶναι μάταια καὶ ὅλα
μακράν. Μία, λοιπόν, σωτηρία ἔχει ἀπομείνει, λέγει ἡ
σωτηρία ἀπὸ τὸν Θεόν.

* Ἡ βοήθειά μου ἀπὸ τὸν Κύριον, ὁ ὁποῖος ἐδημιούρ-
γησεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν». Εἶδες ὅτι ἀναζητοῦν

τὸν Θεὸν παντοῦ, **B** εἰς τὴν γῆν, εἰς τὸν οὐρανόν, εἰς τὰ
ὄρη, εἰς τὴν ἐρημίαν καὶ φαντάζονται ὅτι αὐτὸς εὐρίσκε-
ται παντοῦ; Εἶδες ὅτι ἡ σκέψις των γίνεται ὑψηλότερα
καὶ διακηρύττουσιν ὅτι παντοῦ ἐκτείνεται ἡ πρόνοια τοῦ
Θεοῦ; Διότι δὲν εἶπεν ἀπλῶς «ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησεν τὸν
οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν», ἀλλὰ σκέπτεται αὐτὸ ἀλληγορι-
κῶς καὶ λέγει: «ἐάν ἐδημιούργησεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν
γῆν, ἢμπορεῖ νὰ βοηθήσῃ καὶ εἰς τὴν ἐξένην χώραν καὶ
παντοῦ καὶ εἰς τὴν θάρσαρον γῶρον νὰ ἀπλώσῃ τὸ χεῖρι
καὶ νὰ σώσῃ ἐκείνους ποὺ ἐξεδιώχθησαν ἀπὸ τὴν πατρί-
δα. Διότι ἐάν ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τὰ ἐδημιούργησεν
μόνον μὲ τὸν λόγον Του, πολλὸν περισσότερον θὰ ἢμπο-
ρέσῃ νὰ ἀπολλάξῃ ἡμᾶς ἀπὸ τοὺς θαρσάρους.

C Παρατηρεῖς πῶς σκέπτονται ὀρθῶς, ἐκεῖνοι ποὺ
εἶναι πῶ ἀνάσθητοι ἀπὸ τοὺς λίθους, ζῶντες εἰς ἐξένην
χώραν; Διότι δὲν ἐνθυμοῦνται πλέον τὸν ναόν, ἀλλὰ τὸν
οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Παρατήρησε πῶς διακηρύττουσιν τὴν
δημιουργίαν, τὴν πανσοφίαν καὶ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ.
Διότι αὐτοὶ, οἱ ὁποῖοι πρὶν ἀπὸ αὐτὸ ἔλεγον εἰς τὸ ζῆλον
«οὐ εἶσαι ὁ Θεός μου» καὶ εἰς τὸν λίθον «οὐ με ἐγέννη-
σες»,¹ τώρα ἀναγνωρίζουν τὸν δημιουργὸν τῆς οἰκου-
μένης.

* Ἡ βοήθειά μου ἀπὸ τὸν Κύριον καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς ἀν-
θρώπους, οὔτε ἀπὸ τοὺς ἵππους, οὔτε ἀπὸ τὰ χρήματα,
οὔτε ἀπὸ τοὺς συμάχους, οὔτε ἀπὸ τὰ ὀχυρώματα. **D**
* Ἡ βοήθειά μου ἀπὸ τὸν Κύριον. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀκυριετυ-
τη συμμαχία καὶ ἡ ἀκαταμάχητη βοήθεια. * Ὅχι δὲ μόνον
ἀκαταμάχητη, ἀλλὰ καὶ εὐχερὴς καὶ εὐκόλη. Διότι δὲν
εἶναι ἀνάγκη νὰ βαδίσῃς μακρῶν ὁδῶν, οὔτε νὰ κα-
λακέσῃς θυρωροῦς, οὔτε νὰ ἐξοδεύσῃς χρήματα, οὔτε
νὰ στελεῖς πρεσβεῖαν. * Αντιθέτως, ἐνῶ παραμένεις εἰς
τὸ σπίτι, εἶναι δυνατόν νὰ πρόσελκύσῃς αὐτὴν τὴν βοή-
θειαν, ἀρκεῖ μόνον κάποιος, ἀφοῦ ἀπομακρύνῃ τὸν ἑαυ-
τὸν τοῦ ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα, νὰ εἶναι προσκολλημένος εἰς
ἐκείνην τὴν ἐλπίδα, νὰ ἔχῃ τὸ βλέμμα καθαρὸν καὶ γρή-
γορον καὶ νὰ κοιτάζῃ ὑψηλά.

Διὰ τοῦτο, θεοβίως, μόνον εἰς αὐτὸ τὸ ζῶον ἐδημι-
ούργησεν ὀρθίαν τὴν διαμόρφωσιν καὶ τὰ μάτια ἐποπο-
θέτησεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ σώματος, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ
E καὶ ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ ὅτι πρέπει νὰ κοιτάζωμεν πρὸς
τὰ ἄνω. Διότι μόνον αὐτὸ τὸ ζῶον εἶναι διαμορφωμένον

1. 1ηρ. 2, 27.

κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὄλα δὲ τὰ ἄλλα κοιτάζουσι κάτω καὶ κλίνουν πρὸς τὴν γῆν. Αὐτὸς δὲ ἐκτείνεται πρὸς τὸν οὐρανὸν διὰ τὴν παρατηρῆ τὰ ἐκεῖ ὑπάρχοντα, τὴν φιλοσοφίαν μὲ αὐτὰ, τὴν φαντάζεται ἐκεῖνα καὶ τὴν ἔχη καθαρὸν καὶ γρήγορον τὸ μάτι τῆς ψυχῆς.

Διὰ τοῦτο, λοιπὸν, καὶ κάποιος σοφὸς ἔλεγεν: «οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ σοφοῦ εἶναι εἰς τὴν κεφαλὴν»,² δηλαδὴ ἔχει ἀπαλλαγὴ ἀπὸ ὄλα τὰ κάτω, κατοικεῖ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ φαντάζεται τὰ ὕψηλα.

«Νὰ μὴ ἐπιτρέψῃς τὸ πόδι σου νὰ σαλευθῇ καὶ δὲν θὰ υἰστάξῃ ἐκεῖνος ποῦ σὲ φυλάσσει».

³³⁶ **A** Βλέπεις πόσῃ φιλοπονίᾳ ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς ὁ λόγος; Διότι, ἀφοῦ ἐνεθυμήθησαν τὴν βοήθειαν καὶ ἐπικαλοῦνται τὴν ἀνάσθη ἐνίσχυσιν, προτρέπει καὶ συμβουλεύει, σχεδὸν λέγων αὐτὸ: ἔάν θέλῃς νὰ ἀπολαύσῃς αὐτὴν, πρόσφερε καὶ σὺ ὅ,τι ἠμπορεῖς.

Τὶ εἶναι δὲ ἐκεῖνο ποῦ προτρέπει; Ἄκουε: «μὴ ἐπιτρέψῃς νὰ σαλευθῇ τὸ πόδι σου», δηλαδὴ νὰ μὴ ἀνατραπῆς, νὰ μὴ σκονδαλισθῆς καὶ τότε θὰ ἴδῃς τὸν Θεὸν νὰ ἀπλώνῃ τὸ χεῖρ, χωρὶς νὰ σὲ ἐγκαταλείπῃ καὶ νὰ σὲ ἀφήνῃ. Ὡστε εἰς ἡμᾶς εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ αὐτῆς ἡμεῖς εἴμεθα οἱ κύριοι. **B** Αφοῦ δὲ εἴμεθα κύριοι, δταν ἐπιθυμοῦμεν κάτι νὰ ἐπιτύχωμεν, πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ προσφέρωμεν τὰ ἰδικά μας, (διότι ἔτσι θέλει καὶ ὁ Θεός). Μπορεῖ νὰ εἶναι μικρὰ καὶ πτωχικὰ: πρέπει, ὅμως, νὰ τὰ προσφέρωμεν, χωρὶς νὰ μένωμεν ἀργοί, ὅτε κοιμάμενοι καὶ ροχαλιζόμενοι ἢ πλαγιασμένοι. Ἀντιθέτως, πρέπει νὰ ἐνεργήσωμεν καὶ νὰ ἐνδιαφερθῶμεν μὲ ζῆλον διὰ τὴν σωτηρίαν μας.

Διὰ τοῦτο καὶ κατὰ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ἐμίσησαν.⁶ Ἄν καὶ πόσον ἐπρόκειτο νὰ ἐργασθῶν κατὰ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν; Ἐκοίμεν αὐτὸ διὰ τὴν ἔχη τὴν ἐργασίαν ὡς ἀφορμὴν καὶ δικαιολογίαν τῶν στεφάνων. Διὰ τοῦτο λέγει: «μὴ ἐπιτρέψῃς νὰ σαλευθῇ τὸ πόδι σου καὶ δὲν θὰ υἰστάξῃ ἐκεῖνος ποῦ σὲ φυλάσσει». Ἐάν δώσης τὰ ἰδικά σου, τότε θὰ ἀκολουθήσουν καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ.

C Ἀπὸ αὐτὸ φανερῶνται καὶ κάτι τέτοιο: ὅτι καὶ ἂν προσφέρωμεν τὰ ἰδικά μας, ὅμως καὶ τότε ἔχομεν ἀνάγκη τῆς βοηθείας Του, διὰ τὴν νὰ εἴμεθα ἀσφαλεῖς καὶ νὰ παραμένωμεν ἀμετακίνητοι.

2. Ἐκκλ. 2, 14.
3. Ματθ. 20, 6.

Ποῖος, ὅμως, ἐπιτρέπει νὰ ταλαντευθῇ τὸ πόδι του; Ἐκεῖνος ποῦ ἀναθείνει ἑπάνω εἰς γλιωτέρὰ πράγματα καὶ τὰ ὅποια δὲν ἔχουν ἰσχυρὸν θεμέλιον, καθὼς λόγου χάριν ἡ ἀγάπη τῶν χρημάτων καὶ ὁ πόθος τῶν κοσμικῶν ἀγαθῶν. Διὰ τοῦτο συνεχῶς ἀνατρέπονται καὶ πλῆκτον κατὰ γῆς καὶ κρεμοῦν ἐπάνω ἀπὸ τοὺς ἑαυτοὺς τὰν τὸν κίνδυνον διὰ τὰ πολὺ μεγάλα. Διότι ἐκεῖνα οὐδέποτε εἶναι ἀκλόνητα, οὐδέποτε εἶναι ἀμετακίνητα, ἀλλὰ πάντοτε μεταβάλλονται. **D** μετατοπίζονται, ἀνοσταράσσονται περισσότερο ἀπὸ τὰ κύματα, περνοῦν γρηγορότερα καὶ ἀπὸ τὰ ρεῦματα τῶν ποταμῶν, εἶναι δὲ πιὸ ἀδύνατα ἀπὸ κάθε ἄμιον καὶ σκορπίζονται.

Ἐἰδοῦ, δὲν θὰ υἰστάξῃ οὔτε θὰ ἀποκοιμηθῇ ἐκεῖνος ποῦ φυλάσσει τοὺς Ἰσραηλίτας». Ἐάν, λέγει, συμπεριφέρῃς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν θὰ υἰστάξῃ, οὔτε θὰ ἀποκοιμηθῇ, δηλαδὴ δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλείψῃ, οὔτε θὰ σὲ παραμελήσῃ, δὲν θὰ σὲ ἀφήσῃ γυμνὸν καὶ ἔρημον. Αὐτὸ θέλων νὰ ὑποδηλώσῃ, δὲν ἔθεσεν ἐπιπολαίως τὴν φράσιν «αὐτὸς ποῦ φυλάσσει τοὺς Ἰσραηλίτας». **E** Ἐκεῖνο δὲ ποῦ ἐννοεῖ εἶναι τὸ ἐξῆς: ἔάν αὐτὸ εἶναι τὸ διαρκὲς ἔργον του, τὸ νὰ σὲ θάλῃ εἰς τὴν ἀσφάλειαν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν προγόνων σου, δὲν θὰ παραμελήσῃ τὸ δημιουργημὰ του καὶ, ἐκεῖνο ποῦ συνηθίζει νὰ πράττῃ, δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλείψῃ, ἔάν σὺ δὲν ἐπιτρέψῃς νὰ ταλαντευθῇ τὸ πόδι σου.

Καὶ ὅχι μόνον δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλείψῃ, ἀλλὰ θὰ σὲ ὑπερασπῆσθῇ μὲ μεγάλην θεοσιτία. Διὰ τοῦτο καὶ προσέθεσεν λέγων: «ὁ Κύριος θὰ σὲ προφυλάξῃ ὁ Κύριος εἶναι ἡ προστασία του εἰς τὸ δεξιὸν χεῖρ σου».³³⁷ **A** Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει: «πλησίον τῆς δεξιᾶς σου χειρὸς». Θὰ σοῦ εἶναι, λέγει, ἀμπαρσιστάτης, σύμμαχος καὶ βοηθός.

Βλέπεις πῶς καὶ ἐδῶ ἐπιθυμῶ νὰ εἶσαι δραστήριος; Ὅμιλῶν δὲ μεταφορικῶς ἀπὸ ἐκεῖνους ποῦ στέκονται εἰς παράταξιν μάχης, λέγει ὅτι θὰ σταθῇ πλησίον τῆς δεξιᾶς σου χειρὸς, ὥστε νὰ εἶσαι ἀδούλωτος, δραστήριος, δυνατός, κυρίαρχος, νὰ στήσῃς τρόπιον καὶ νὰ ἀποσπάσῃς τὴν νίκην, ἀφοῦ μάλιστα αὐτὴ εἶναι ἐκεῖνη χάριν τῆς ὁποίας πράττομεν τὰ πάντα. Δὲν θὰ εἶναι δὲ εἰς σὲ μόνον ἀμπαρσιστάτης ἢ σύμμαχος, ἀλλὰ καὶ προστασία.

Ἐπαναλαμβάνω, ὅτι μὲ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα χαρακτηρίζει τοὺς τρόπους βοηθείας τοῦ Θεοῦ καὶ παραλληλίζει ὁλόκληρον τὴν φροῆσιν Του καὶ τὴν πλη-

σιεσιτάτην συμμαχίαν Του, Β με τὸ δεξιὸν χέρι καὶ τὴν προστάσαν.

«Ὁ ἥλιος τῆς ἡμέρας δὲν θά σὲ συγκατακαύσῃ, οὔτε ἡ σελήνη τὴν νύκτα». Καὶ αὐτὸ ἐγένετο ὅταν ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον καὶ παρέμεναν εἰς τὴν ἔρημον. Ἔδω δὲ ἐνοιεῖ τὴν μεγάλην ἀσφάλειαν. Εὐλόγων δὲ εἶναι ὅτι καὶ τότε ἐπιστρέφοντες ἀπήλασαν κάποιοι παραιοὶαν θαυματουργικὴν ἐνέργειαν κατὰ κάποιοι ἀλλοτρῶν. Ἐπιθυμῶν, λοιπόν, νὰ ἀποδείξῃ τὴν πλουσίαν πρόνοιαν Αὐτοῦ — ὅτι δηλαδὴ, ὄχι μόνον ἀπαλλάσσει αὐτοὺς ἀπὸ τὰς συμφορὰς, ἀλλ' οὔτε τοὺς ἀφήνει νὰ πάθουν τίποτε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους — προσέθεσεν αὐτό. Διότι ἡ προσφορὰ τῆς βοηθείας Του εἶναι πλουσία καὶ ἡ φιλανθρωπία ἀνέκφραστη, παρέχουσα τὴν βοήθειαν ὄχι συμφώνως πρὸς τὸ μέτρον τῆς ἀνάγκης μας, C ἀλλὰ, μετὰ ἀνταποδόσεις, ὑπερτεροῦσα τῶν αἰτημάτων μας.

«Ὁ Κύριος θά σὲ προφυλάξῃ ἀπὸ κάθε κακόν· ὁ Κύριος θά προφυλάξῃ τὴν ψυχὴν σου». Αὐτός, θεοβαίως, ὁ ὁποῖος δὲν ἐπιτρέπει νὰ σὲ λυπήσουν οὔτε αὐτὰ τὰ μηδαιμινὰ καὶ ἀπλώνει τόσο πολὺ τὴν πρόνοιαν καὶ τὴν φροντίδα Του, πολὺ περισσότερον θά σὲ κάμῃ ἀδούλωτον ἀπὸ ἄλλα. Ἔτσι, τὸ κάθε ἓν ἀπὸ τὰ ἐπερχόμενα καὶ προκαλοῦντα λύπην, παραμερίζει καὶ ὑποχωρεῖ εἰς τὸ γνέψιμον τοῦ Θεοῦ· πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ μετὰ τοὺς ἀνθρώπους. Διότι, ἂν καὶ πολλὰς φορές ἕνας ἀνθρώπος σὲ ἀπήλλαξεν ἀπὸ αὐτὸ τὸ κακόν, ἀπὸ τὸ ἄλλον δὲν ἠμπόρουν ἢ ἠμπόρουν μὲν, ἀλλὰ δὲν ἠθέληεν. D Ἀντιθέτως, τὸ παντοδύναμον καὶ ἰσχυρὸν χέρι τοῦ Θεοῦ, ἔστω καὶ ἂν συμῆ βιδήματα, θά ἠμπορῶσιν νὰ σὲ ἀπολυτρώσῃ καὶ νὰ σὲ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ ὅλα καὶ νὰ σὲ κάμῃ ἐλεύθερον.

«Ὁ Κύριος θά φυλάξῃ τὴν εἰσοδὸν σου καὶ τὴν ἔξοδόν σου». Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει: «τὴν προσέγγισίν σου». Εἶδες διαρκῆ βοήθειαν, ἢ ὁποῖα εὐρίσκεται παντοῦ, καὶ εἰς τὴν εἰσοδὸν καὶ εἰς τὴν ἔξοδον; Τί θά ἠμπορῶσιν νὰ ὑπάρξῃ ὅμοιον πρὸς αὐτὴν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν φιλανθρωπίαν;

Ἐδῶ, θεοβαίως, ὑπονοεῖ ὀλόκληρη τὴν ζωὴν διότι ἀπὸ αὐτὰ ἀποτελεῖται ἡ ζωὴ ὀλόκληρη, ἀπὸ τὴν εἰσοδὸν καὶ ἀπὸ τὴν ἔξοδον. Αὐτὸ δὲ φανερώνασιν ἀσφέτερον προσέθεσεν: «ἀπὸ τώρα καὶ αἰώνως». Ὅχι μόνον μίαν ἡμέραν, λέγει, E οὔτε δύο, τρεῖς, δέκα, εἰκοσὶν, ἢ ἑκατόν, ἀλλὰ διαρκῶς θά σὲ φυλάσῃ· πράγμα τὸ ὁποῖον

εἶναι ἀδύνατον νὰ συμῆ μετὰ τοὺς ἀνθρώπους. Διότι εἶναι πολλὰ αἱ μεταβολαί, συνεχεῖς αἱ ἀλλαγαί καὶ ὁμαδικαὶ αἱ μετατοπίσεις. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος σήμερον εἶναι φίλος, αὔριον γίνεται ἐχθρός. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος σήμερον εἶναι βοηθός, αὔριον σὲ ἐγκαταλείπει. Πολλὰς φορές δὲ, ὄχι μόνον σὲ ἐγκαταλείπει, ἀλλὰ καὶ σὲ πολεμεῖ καὶ σὲ ἐπιβουλεύεται πῶς φοβερὰ ἀπὸ κάθε ἐχθρόν.

338 A Ἀντιθέτως, τὰ προερχόμενα ἀπὸ τὸν Θεὸν εἶναι ἀμετακίνητα, διαρκῆ, ἀθάνατα, μόνιμα, μὴ ἔχοντα τέλος. Διὰ τὰ ἐπιτύχοντες, λοιπόν, αὐτὰ, ἄς προσφέρωμεν καὶ τὰ ἰδικὰ μας, ὥστε νὰ ἀπολαύσωμεν μεγάλην ἀσφάλειαν καὶ νὰ συναντήσωμεν τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα αἰώνως. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΚΑ' (121) ΨΑΛΜΟΝ

«Ἐχάρηκα ὅταν μοῦ εἶπαν ὅτι θά ὑπάγω μεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου».

Β Τώρα, ὅμως, πολλοὶ δυσανασχετοῦν μετὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἕν ὅτι κάποιος τοὺς καλέσῃ εἰς τὰς ἱποδρομίας ἢ εἰς τὰ ἀνήθικα θεάτρα ὅπου συμμετέχει, τότε θά εἶναι πολλοὶ αὐτοὶ ποὺ θά συναθροισθοῦν. Ἐάν δὲ κάποιος τοὺς προσκαλέσῃ εἰς τὸν οἶκον τῆς προσευχῆς, τὸν ναόν, τότε θά εἶναι ὀλίγοι ἐκεῖνοι ποὺ δὲν θά διστάσουν νὰ ὑπάγουν.

Οἱ Ἰουδαῖοι, ὅμως, δὲν συμπεριφέρθησαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Τί θά ἤμποροῦσεν νὰ ὑπάρξῃ χειρότερον ἀπὸ αὐτό, ὅταν οἱ Χριστιανοὶ παρουσιάζονται πρὸς ἀδιάφοροι καὶ ἀπὸ ἐκείνους; Ἄπο ποῦ δὲ αὐτοὶ ἐπηρέασθησαν, ὥστε νὰ συμπεριφέρωνται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Πάλιν τὸ λέγω ἕνεκα τῆς αἰχμαλωσίας ἔγιναν καλλίτεροι.

Ἄπο τότε ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι πρὶν ἀπὸ αὐτὸ ἐναντιώσαν καὶ ἀφοῦ ἄφησαν τὸν ναόν καὶ τὴν ἀκρόασιν τῶν θεῶν λόγων καὶ προσέφεραν τοὺς ἑαυτοὺς των εἰς τὰ ὄρη, εἰς τὰς κοιλάδας, εἰς τοὺς λόφους καὶ εἰς τὴν μεγάλην ἀσέθειαν, ἔστησαν ὄρθην τὴν ἐπιθυμίαν ἐκείνης τῆς λατρίας **С** καὶ θερμαίνονται καλῶς μετὰ τὴν ὑπόσχασιν ἐκείνην, ἀνορθώνονται, στέκουσιν καὶ εὐχαριστοῦνται πνευματικῶς.

Ἐπειδὴ κατήνησαν εἰς πείναν καὶ δίψαν — ὅχι πείναν ψωμιοῦ καὶ δίψαν νεροῦ — τῆς ἀκρόσεως τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου, ἀφοῦ ἐτιμωρήθησαν μετὰ αὐτὸν τὸν τρόπον, ζητοῦν νὰ ἐπανεβραῖον μετὰ μεγαλύτερον ἐπιθυμίαν ἐκεῖνα, ἀπὸ τὰ ὅποια προηγουμένως ἀπεμακρόνησαν. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸ τὸ ἔδαφος σφικταγκάλιασαν λέγοντες ὅτι «ἐπεθύμησαν οἱ δοῦλοι σου τοὺς λίθους αὐτῆς καὶ θά εὐστολαγχισθοῦν τὸ χῶμα αὐτῆς».¹ Ἐπίσης ἔλε-

1. Ἀμὸς 8, 11.
2. Ψαλμ. 101, 15.

γον «πότε θά ἔλθω καὶ θά παρουσιασθῶ ἐνώπιον τοῦ Κυρίου»;² καὶ πάλιν «θά σὲ ἐνθυμηθῶ ἀπὸ τὴν γῆν τοῦ Ἰορδάνου καὶ τοῦ Ἑρμών, ποὺ εἶναι μικρὸν ὄρος»³ **Д** καὶ ἀκόμη «ταῦτα ἐνεθυμήθην διὰ τὰ ἀνακαυφίσω τὴν ψυχὴν μου».⁴

Τὶ ἐνεθυμήθης; εἶπέ μοι. — Ὅτι ἐπενοῦσα εἰς τὸν τόπον ὅπου ἐγένοντο οἱ χοροὶ, αἱ παινηθῶρες καὶ ἐκεῖνη ἡ λατρεία.

Ἐὰν τὰ πόδια μας στέκονται εἰς τὰς αὐλάς σου, Ἱερουσαλήμ. Ἄλλος λέγει: «εὐχαριστήθηκα ὅταν μοῦ εἶπαν ὅτι ἦλθομεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου. Ἐστάθησαν τὰ πόδια μας εἰς τὰς αὐλάς σου Ἱερουσαλήμ» (στῆχ. 1-2).

Εἶδες ὑπερβολὴν χαρᾶς; Ἐπειδὴ ἀπελάμβανον αὐτὰ τὰ πράγματα, ἔχαίρον καὶ μετὰ αὐτὰ τὰ λόγια, ἀφοῦ σφικταγκάλιαζαν μετὰ μεγάλον πόθον τὸν οἶκον τῆς προσευχῆς καὶ τὴν πόλιν. **Е** Ἔτσι συνηθίζει νὰ πράττῃ πάντοτε ὁ Θεός. Διότι ὅταν ἔχωμεν τὰ ἀγαθὰ καὶ δὲν μᾶς κἀμινουν ἐνώπιόν σου, τότε τὰ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὰ ἰδικὰ μας χέρια, ὥστε ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἐπέτυχεν ἢ ἀπόλαυσίς των νὰ τὸ κάμῃ ἢ στέρησίς των.

Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔχουν πάθει καὶ αὐτοὶ, οἱ ὅποιοι κρατοῦν σφικτὰ τὴν πόλιν καὶ τὸν ναόν, ἐνῶ εὐγνωμονοῦν τὸν Θεόν, διότι ἐπήραν τὴν πατρίδα πάλιν.

Ἱερουσαλήμ, ἡ ὅποια οἰκοδομεῖται ὡς πόλις. Ἄλλος: «Αὐτὴν ποὺ εἶναι οἰκοδομημένη ὡς πόλις», **339 А** Ἡ λοιπὸν συμφώνως πρὸς τοὺς ἔθδομήκοντα ἐρμηνευτὰς θά ἐκλάωμεν τὴν πρότασιν αὐτὴν (ὅτι θά οἰκοδομηθῇ ἡ Ἱερουσαλήμ ὡς πόλις), ὅποτε ὁ λόγος φανεράνεται τὸν χρόνον πρὸ τῆς ἀνοικοδομήσεώς της, ἢ συμφώνως πρὸς τὸν ἄλλον ἐρμηνευτὴν «ἐπήραμεν πάλιν τὴν Ἱερουσαλήμ, ποὺ ἔχει οἰκοδομηθῆ ὡς πόλις», ποὺ ἐκθέτει τὰ ὅσα ἔγιναν μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν.

Ἐπειδὴ τότε ὑπῆρχον μεγάλη ἐρημία εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς πόλεως καὶ ἐρείπια, ἀφοῦ οἱ πύργοι εἶχαν κρημνισθῆ, τὰ τεῖχη εἶχαν καταρριφθῆ καὶ ἔμειναν μόνον λείψανα τῆς ἀργίας πατρίδος. Ἀφοῦ ἐπέστρεψαν καὶ εἶδαν τὴν ἐρημίαν, ἐπαναφέρουν εἰς τὴν μνήμην τὴν παλαιὰν ἐκείνην εὐτυχίαν καὶ διηγῶνται τοὺς ἐπανητικῶς λόγους τῆς λέγοντες, **В** ὅτι ἡ ἐνδοξία καὶ περίφημη πό-

3. Ψαλμ. 41, 8.
4. Ψαλμ. 41, 7.
5. Ψαλμ. 41, 5.

λις πού εἶχεν ἐκκλησίαν, ἀρχοντας, βασιλεῖς, ἀρχιερεῖς καὶ ὑπερηφανεύετο διὰ τὴν ὡραιότητά της, τώρα ἔχει περιβληθῆ αὐτὴν τὴν σκυθρωπὴν μορφήν. Ὅτι δὲ αὐτὰ ἐννοεῖ, ἀκούσε τὰ ἑξῆς: «Ἰερουσαλήμ, ἡ ὁποία οἰκοδομήσαι ὡς πόλις». Διότι τότε δὲν ἦτο οὐδόλως πόλις. Αὐτὸ εἶναι φανερόν καὶ ἀπὸ ἐκεῖνο πού προσθέτει: «ἡ ὁποία καθ' ἑαυτὴν εἶναι συνδεδεμένη». Διότι ἀναφέρει τὰς καλῶς κατηρησιμέναις οἰκοδομαῖς της, τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν πυκνότητα καὶ ὅτι τίποτε ἔρημον δὲν εἶχεν εἰς τὸ μέσον, ἀλλὰ ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα ἦτο πυκνοκατοικημένη, ὠλοκληρωμένη, συγκεκριμένη, συνεχόμενη καὶ τόσο συνδεδεμένη πρὶν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν.

Γ Διὰ τοῦτο κάποιος ἐρμηνευτὴς διὰ τὴν φανερῶσιν αὐτὸ λέγει: «ἡ ὁποία ἔχει συνάφειαν».

Κατόπιν αὐτὸ ἀναφέρει καὶ ἄλλο ἐγκώμιον αὐτῆς. «Διότι ἐκεῖ ἀνέθισαν αἱ φυλαὶ, φυλαὶ τοῦ Κυρίου· μαρτύριον εἰς τὸν Ἰσραὴλ εἶναι ἐκεῖ τὸ δοξολογεῖν τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου».

Μὲ αὐτὸ, πράγματι, ἐστολλίζετο ἡ πόλις· ὅχι τόσο μὲ τὸ μέγεθος καὶ τὰ οἰκοδομήματα ὅσον μὲ τὸ νὰ συγκεντρώνωνται ἐκεῖ ὅλοι, εἴτε ἐγένετο κάποια συνέλευσις, εἴτε συνάθροισις τοῦ λαοῦ ἢ εἴχε προσαθῆ σύσκεψις διὰ μερικά πράγματα. Ἐπειδὴ, λοιπόν, ὁ ναὸς ἦτο ἐκεῖ, ἡ δὲ ἱεροτελεστία ὀλοκλήρῃ ἐκεῖ ἐγένετο καὶ ἐκεῖ ἦσαν οἱ ἱερεῖς, οἱ Λευῖται, τὸ ἀνάκτορον, τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων, τὰ προπύλαια, αἱ θυραῖ, ὁ θωμὸς, Δ αἱ ἐορταί, αἱ πανηγύρεις, αἱ προσευχαί, αἱ ἀκροάσεις καὶ ἐν ὀλίγοις ἐκεῖ εἶχεν συγκροτηθῆ τὸ σχῆμα τῆς πολιτείας, ἔπρεπεν αἱ φυλαὶ ἐκεῖ νὰ συγκεντρώνωνται καὶ μάλιστα τρεῖς φορές καθ' ἔτος κατὰ τὰς ἐπισημοὺς καὶ ἱερὰς ἐορτάς, δηλαδὴ κατὰ τὸ Πάσχα, τὴν Πεντηκοστὴν καὶ τὴν Σκηνοπηγίαν. Διότι δὲν ἐπετρέπετο εἰς ἄλλον τόπον.

Πλάκων, λοιπόν, τὸ ἐγκώμιον αὐτῆς λέγει: «ἐκεῖ ἀνέθισαν αἱ φυλαί». Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει: «ἐκεῖ ἀνέθισαν σκηπτρα», ἦτοι φυλαί. Δὲν λέγει ἀπλῶς «φυλαί», ἀλλὰ «φυλαὶ τοῦ Κυρίου». Ὅλα αἱ φυλαὶ ἦσαν τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ δὲν ἐπετρέπετο εἰς αὐτὰς νὰ τελοῦν αὐτὰ εἰς τὴν ἰδικὴν των πατρίδα· μόνον ἡ μητρόπολις εἶχε τιμηθῆ μὲ αὐτὸ, συναβροίζουσα Ε καὶ ἔλκουσα ὅλους πρὸς τὸ μέρος της.

Αὐτὸ δὲ ἔγινε ἀφορμὴ νὰ γνωρίσουν τὸν Θεόν, ὥστε, ὅταν περιπλανῶνται εἰς ὅλα τὰ μέρη, νὰ μὴ ἔχουν ἀφορμὰς καὶ ἐξόβους πρὸς τὴν λατρείαν τῶν εἰδώλων. Διὰ

τοῦτο συνεβούλευσεν ἐκεῖ νὰ θυσιάξουν, ἐκεῖ νὰ προσεύχωνται, ἐκεῖ νὰ τελοῦν πανηγυρίων καὶ μὲ τὴν στενότητα τοῦ τόπου περιτειχίζει τὴν παρεκτραπέσαν σκέψιν των, ἐμποδίζων ³⁴⁰ Α καὶ σταματῶν αὐτὴν, ὅταν ὠδηγεῖτο πρὸς τὴν ἀσέθειαν.

Αὐτὸ, λοιπόν, φανερώνει καὶ αὐτὸς ὅταν λέγῃ: «αἱ φυλαὶ τοῦ Κυρίου, μαρτύριον εἰς τὸν Ἰσραὴλ». Ἢ σημαίνει «μαρτύριον εἰς τὸν Ἰσραὴλ»; — Πολὺ μεγάλη μαρτυρία, ἐλεγχος, ἀποδείξις τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, ὅτι δὲν τοὺς ἀπομένει κομμία συγχώρησις ὅταν ἀποστατοῦν, ἀπομακρύνονται καὶ λιποτακτοῦν πρὸς τὰ εἰδῶλα. Πράγματι, αὐτὸ ἦτο ἡ πῶ μεγάλη ἀποδείξις τῆς προνοίας, τῆς δυνάμεως καὶ τῆς σοφίας Του. Διότι ἐκεῖ ἀνεγινώσκето ὁ Νόμος, ὁ ὁποῖος ἔχει διηγήσεις καὶ ἱστορίας διὰ τὰ παλαιὰ κατορθώματα. Β Ἐκεῖ συνεδέοντο σφικτὰ μὲ τὴν ἀγάπην, συναναμιγνύμενοι μεταξύ των. Διότι καὶ αἱ ὑπαθέσεις τῶν ἑορτῶν ἐγένοντο ἀφορμὴ καὶ πρόσκαιρος εἰς αὐτοὺς διὰ νὰ συναναστρέφονται μεταξύ των. Ἔτσι, ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι εὕρισκοντο ὅλοι μαζί εἰς τὴν πόλιν, ὁ σεβασμὸς ἦτο μεγαλύτερος, ἡ εὐλάβεια ἦτο ἀνεπτυγμένη καὶ ἀναρίθμητα ἄλλα κατὰ ἐγένοντο.

«Νὰ δοξολογήσουν τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου». Δηλαδὴ, νὰ εὐχαριστήσουν, νὰ λατρεύσουν, νὰ προσευχηθοῦν, νὰ προσφέρουν, νὰ θυσιάσουν. Ὅλα αὐτὰ παρεκκλῖνον αὐτοὺς πρὸς τὴν εὐλόθειαν καὶ ἔκομαν πῶ ἀσφαλῆ τὴν τελειότητα τῆς πολιτείας.

«Διότι ἐκεῖ ἐκάθισαν οἱ θρόνοι διὰ τὴν δικαιοσύνην, θρόνοι εἰς τὸν οἶκον τοῦ Δαβὶδ».

Γ Ἰδοῦ, ἀναφέρει καὶ ἄλλο προκείμενον τῆς πόλεως. Ποῖον, λοιπόν, εἶναι αὐτό; Ὅτι ἐκεῖ ἦσαν τὰ ἀνάκτορα. Αὐτὸ, πράγματι, ἐννοεῖ μὲ τὸ «διότι ἐκεῖ ἐκάθισαν οἱ θρόνοι διὰ τὴν δικαιοσύνην, θρόνοι εἰς τὸν οἶκον τοῦ Δαβὶδ». Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει «τοῦ οἴκου Δαβὶδ».

Ἡ διπλῆ ἐξουσία τῶν ἱερέων καὶ τῶν βασιλέων, ἐκεῖ εἶχε τὴν ἐνωσὴν της, ὡς νὰ στολιζέται ἡ πόλις δι' αὐτῶν μὲ κάποιον διπλὸν στέφανον καὶ κορώναν. Ἐκεῖ ἦσαν οἱ δικασταί, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνεφέροντο ἀπὸ πολλοὺς ὅσα παρεσιωπῶντο. Διότι ἐὰν εἰς τὰς ἄλλας πόλεις ἐγένετο κάποια ψηφοφορία, διὰ τὴν ὁποίαν ὑπῆρχεν κάποια ἀμφιβολία, ὅπως εἰς τὰς ἐφέσεις, ἀνεφέρον τὴν ψηφοφορίαν ἐκεῖνη εἰς τὴν «ἀνάκρισιν» τῶν δικαστῶν Δ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἐκεῖ ἐδίδοτο ἡ ὀριστικὴ λύσις.

Ἄλλὰ τὰ μὲν παλαιὰ γεγονότα τέτοια ἦσαν, ἐνθ' τὰ

σημερινά είναι πολύ πιο δυσάρεστα. Διότι υπάρχει ολοκληρωτική έρημια και καταστροφή, κοήμινασμα εκ θεμελίων και διά του πυρός έρημωσις, όλίγα λείψανα τών οικοδομημάτων, σκυθρωπή μορφή, πού μόνον άνάμνησιν έχει τής προηγούμενης εύτυχίας και ύπαινημόν.

Διά τούτο, λοιπόν, δέν τελειώνει τόν λόγον μέ τά μελαγχολικά, άλλ' επαναφέρει αυτόν εις τά πιο χαρούμενα και λέγει: «Εύχηθήτε διά τήν ειρήνην τής Ιερουσαλήμ».

Τί σημαίνει ή πρότασις αυτή; 'Αγρί του «αδείωσατε», «παρακαλέσατε» λέγει «εύχηθήτε». "Άλλος έρμηνευτής λέγει «άσπάσασθε τήν Ιερουσαλήμ», Ε δηλαδή ικετεύσατε ώστε νά επανέλθη αυτή εις τήν προηγούμενην τής εύτυχίας, νά απαλλαγή από τούς συνεχείς πολέμους και νά απολαύση ασφάλειαν εις τό έξής. "Η αυτό, λοιπόν, έννοει, ή προφητεύει. «Εύχηθήτε διά τήν ειρήνην τής Ιερουσαλήμ», δηλαδή θά τήν κυριεύση ή ειρήνη.

«Και άφθονία εις τούς αγαπώντάς σε». "Άλλος έρμηνευτής λέγει: «θά ήρεμήσου», "Άλλος: «είθε νά κατοπεράσουν οι αγαπώντές σε». Έδω είναι μεγάλη ή άφθονία τής εύτυχίας τής, όταν τά αγαθά δέν σταματούν μέχρις αυτής. ³⁴¹ Α αλλά και εκείνοι πού τήν αγαπούν νά τά απολαμβάνουν. Εις τά προηγούμενα, όμως, χρόνια γίνεται τό αντίθετον. Διότι εκείνοι πού τήν έμίσουν και τήν έπολέμουν, αυτοί ήσαν Ισχυροί πολύ και δυνατώτεροι από τούς άλλους και ένδοξότεροι και μέ εύκολίαν έστηναν μνημεία νίκης. Τώρα, όμως, εκείνοι πού σέ αγαπούν θά εύρίσκωνται εις μεγάλην ασφάλειαν.

«Οί συμπεφραγμένοι σοί». Έτσι ονομάζει ή εκείνους πού πρόκειται νά συμπράξουν ή αυτούς τούς ίδιους τούς κατοίκους τής πόλεως.

«'Ας υπάρξη ειρήνη εις τήν δύναμίν σου». "Άλλος έρμηνευτής λέγει: «εις τό προπύργιον σου». "Άλλος: «εις τό οχύρωμά σου». Τί σημαίνει «εις τήν δύναμίν σου»; Β — Εις τά υπάργοντά σου, εις τούς κατοίκους σου, εις τήν άφθονίαν σου. Έπειδή, λοιπόν, ό πόλεμος είναι καταστρεπτικός και έπειδή αυτός τήν κατέστρεψεν, προσεύχεται διά τήν ειρήνην τής, «Και άφθονία εις τά φρούρια τών πύργων». "Άλλος: «εις τά άνάκτορά σου». "Άλλος: «καλοπέρασας». "Άλλος: «ήρεμια». Βεβαίως δέν προφητεύει δι' αυτούς μόνον τήν απαλλαγήν τών κειών, αλλά και τήν προσθήκην αναριθμήτων αγαθών, δηλαδή ειρήνην, άφθονίαν, εύτυχίαν.

Διότι ποία είναι ή ώφέλεια τής ειρήνης όταν συζούν μέ τήν πτωχείαν και τήν πείναν; Ποία δε ή ώφέλεια τής άφθονίας όταν πρόκειται νά γίνη πόλεμος; Διά τούτο, λοιπόν, προφητεύει εις αυτούς και τά δύο αυτά αγαθά, ώστε και εις εύημερίαν νά είναι και νά κατέχουν αυτήν ασφαλώς διά τής ειρήνης.

С «Χάριν τών αδελφών μου και τών πλησίον μου». Έδω έννοεί τούς γείτονας, τούς όποιους έλυτήθησαν, άν και τούς έβλαψαν και προσεύχεται διά νά επικρατήση ειρήνη, ώστε και εκείνοι νά ταπεινωθούν και νά γνωρίσουν τόν Θεόν ή έννοεί τούς αδελφούς, οι όποιοι κατοικούν εις τήν πόλιν.

Χάριν, λοιπόν, τών αδελφών μου και τών γειτόνων μου άς γίνη ειρήνη, ώστε ύστερα από παρέλευσιν καιρού νά άναπνεύση, αφού γίνουν καλλίτεροι ένεκα τών συμφορών.

«Ελάλου δη ειρήνην περί σου». «'Ενεκα του οίκου του Κυρίου και Θεού μας έζήτησα αγαθά διά σέ». "Άλλος έρμηνευτής λέγει: «θά ειπω ειρήνην εις σέ». Έπειδή ειπεν «χάριν τών αδελφών μου Β και τών πλησίον μου», φανερώνων ότι εύχεται αυτό όχι διά τήν άξίαν τήν ίδιήν των, αλλά διά νά εύεργετήση αυτούς περισσότερον, προσέθεσεν τό «ένεκα του οίκου του Κυρίου και Θεού μας». Δηλαδή εύχομαι τήν ειρήνην διά τήν δόξαν Του, ώστε νά επανέλθη ή λατρεία Του και νά γίνη περισσότερα διδασκαλία. Διότι άλλοι μόν έγεννήθησαν κατά τήν αιχμαλωσίαν, άλλοι δε έγιναν μάρτυρες και τής καταστάσεως και τής έπιστροφής.

Όταν έτελείτο ή λατρεία, δλα αυτά τά έμάνθανον από τούς γεροντιότερους, δηλαδή τήν παλαιάν εύτυχίαν και ότι άν και ειχον αυτά τά αγαθά, τά έστερήθησαν.

Παρατηρείς πώς περιορίζει τήν άπερισκεψίαν των, Ε διά νά μη νομίζουν ότι έχουν λάβει πάλιν τά αγαθά, αφού έτιμωρήθησαν άρκετά, αλλά διά νά μάθουν ότι έπίστρεψαν εις τήν πατρίδα των διά τήν δόξαν του Θεού; αφού δε μάθουν αυτό νά παραμένουν εκεί μέ μεγάλην ασφάλειαν και νά μη δοκιμάσουν τά ίδια εάν άμαρτήσουν;

Αυτό, λοιπόν, αφού γνωρίζομεν και ήμεεις, άς μη πράττωμεν σφάλματα εάν δε κάποτε σμυθή νά άμαρτήσωμεν, άς φροντίζομεν νά σηκωνώμεθα γρήγορα και νά μη έπιστρέφομεν εις τά προηγούμενα, διά νά μη ακούσωμεν εκείνα, τά όποια έλέγησαν εις τόν παράλυτον:

«Κοίταξε, ἔχεις γίνει ὑγιής· μὴ ἀμαρτάνης πλέον, διὰ τὴν μὴ σοῦ συμῆ κατὰ χειρότερον».⁶

Διὰ τοῦτο, θεθακίως, ὠμίλησεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διὰ τὴν διδασκίαν καὶ τοὺς ἐναρέτους νὰ διατηρήσουν τὴν ἀρετὴν μὲ ἀσφάλειαν, καὶ τοὺς ἀπαλλασσομένους ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας νὰ παραμένουν εἰς τὴν ἀρίστην ἀλλαγὴν, ὥστε ὅλοι μαζί νὰ κερδίσουν τὰ ἐπουράνια ἀγαθὰ.

Εἶθε αὐτὰ ὅλοι ἡμεῖς νὰ ἀπολούσωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις αἰωνίως. Ἀμήν.

6. Ἰαν. 5, 14.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΚΒ' (122) ΨΑΛΜΟΝ

Β «Πρὸς σὲ ὕψωσα τὰ μάτια μου, ὁ ὁποῖος κατοικεῖς εἰς τὸν οὐρανόν».

Βλέπεις ὅτι παντοῦ εἶναι καταφανὴς ἡ ὠφέλεια τῆς αἰχμαλωσίας. Διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι πάντοτε εἶναι ἀφωσιωμένοι εἰς τὰ κοσμικὰ καὶ ἔχουν ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς Ἀσσυρίους καὶ Αἰγυπτίους, εἰς τὴν περικλώσιν τῶν τειχῶν καὶ εἰς τὸ μεγάλο ποσὸν τῶν χρημάτων, ἀφοῦ ἀπασπᾶσιν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα, καταφεύγουν εἰς τὸ ἀκαταμάχητον χέρι, εἶναι ἀφωσιωμένοι εἰς ἐκείνην τὴν ἐλπίδα καὶ ἀπαικτοῦν ὑψηλὸν φρόνημα· ὅταν δὲ ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὴν πατρίδα καὶ δὲν ἠσχοῦντο μὲ τὸν ναόν, ἐπειδὴ τὸν κατέστρεψαν ἄλλοι, ἐπικαλοῦνται πλέον τὸν Θεὸν ἀπὸ τὸν οὐρανόν.

Λέγεται δὲ ὅτι κατοικεῖ εἰς τὸν οὐρανόν, ὅχι ἐπειδὴ περιορίζεται εἰς κάποιον τόπον — Ὁ Διὸς Αὐτὸς γεμίζει τὰ πάντα -- ἀλλ' ἐπειδὴ μᾶλλον ἐπαναπαύεται εἰς τὰς δυνάμεις ποῦ εὐρίσκονται ἐκεῖ. Ἐξ ἄλλου λέγεται, ὅτι κατοικεῖ καὶ μέσα εἰς τοὺς ἀνθρώπους: «θὰ κατοικήσω μέσα εἰς αὐτοὺς καὶ θὰ περιπατήσω μεταξὺ τῶν».¹

Ὅταν, λοιπόν, ἦλθαν εἰς τὴν χώραν τῶν βαρβάρων, ἐδιδάχθησαν μεγάλας ἀληθείας· τὸ ὅτι ἔχουν ἀποχωρισθῆ ὅλα τὰ κοσμικὰ καὶ ἔχουν γνωρίσει σαφῶς, ὅτι παντοῦ προσκαλούμενος ὁ Θεὸς μὲ εὐκολίαν καταναεῖ. Ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ ἀνατεῖλῃ ἡ ἀκτίς τοῦ νέου τρόπου ζωῆς, ὁ προφήτης ἀρχίζει νὰ προανακηρύττῃ τὰ μελλοντικά, χαλαρώνων τὴν φύλαξιν τῶν τόπων ἡρέμως καὶ ἀλληγορικῶς.

Δ «Ἰδοὺ, ὅπως τὰ μάτια τῶν δούλων εἶναι εἰς τὰ χέρια τῶν κυρίων τῶν καὶ ὅπως τὰ μάτια τῆς δούλης εἶναι εἰς τὰ χέρια τῆς κυρίας τῆς, ἔτσι εἶναι καὶ τὰ μάτια μας πρὸς τὸν Κύριον τὸν Θεὸν μας ἕως ἄουτου μᾶς ἐσπλαγχνισθῆ».

Κοίταξε ἐδῶ πάλιν τὴν αὐξήσιν τῆς εὐσεθείας· διότι

1. Β' Κορ. 6, 16.

δέν ἐλπίζουσι μόνον δι' ὀλίγον χρόνον, ἀλλὰ πάντοτε εἶναι προσηλωμένοι καὶ ἀφωσιωμένοι. Διὰ τοῦτο, θεθαίως, ἀνέφεραν αὐτὸ τὸ παράδειγμα, ὑπαινισσόμενοι αὐτό: ὅτι, δηλαδή, ἀπὸ πουθενά ἄλλου δέν ἔχουσι ἐλπίδα θοσθείας, οὔτε συμμαχίας καὶ εἰς κανένα ἄλλον δέν κοιτάζουσι. Ὡς γνωστόν ἡ δούλη καὶ ὁ δούλος μόνον μίαν αἴτίαν τῆς διατροφῆς καὶ τῆς ἐνδυμασίας ἔχουσι, τὸ νὰ προσθλέπουσι εἰς τοὺς κυρίους τῶν δέν ἀπομακρύνονται, Ἐ ἀλλὰ περιμένουσι μέχρις ὅτου λάθουσι κάτι καὶ ἐάν τὸ λάθουσι τοὺς εὐγνωμονοῦν. Αὐτὸ δὲ πράττουσι συνεχῶς.

Αὐτὸ, λοιπόν, ἐπιθυμῶν νὰ φανερώσῃ, ὅτι πρὸς Αὐτὸν κοιτάζουσι καὶ διαρκῶς αὐτὸ πράττουσι καὶ καμμίαν ἄλλην ἐλπίδα δέν ἔχουσι καὶ ὅτι εἶναι ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν ἀναμονὴν ἐκείνης τῆς θοσθείας καὶ, τέλος, ὅτι τὰ ἴδια καὶ τῶν ὅλων εἶναι ἴδικά του, ἀνέφερον τὴν δούλην καὶ τοὺς δούλους.

³⁴³ Α Κοίταξε πῶς ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους προηγουμένως παρεκάλουσι νὰ τρέξουσι πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἤκουον αὐτὸ μὲ κάποιαν ἀσθένειαν καὶ ἀδιαφορίαν, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τώρα ἔγινον τόσοι καλλίτεροι λόγω τῆς συμφορᾶς, ὥστε νὰ μὴ θέλουσι νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ Αὐτόν, ἀλλὰ νὰ παραμένουσι, νὰ ὑπηρετοῦν καὶ νὰ ζητοῦν τὰ ἴδικά του.

«Ἐως ὅτου μᾶς εὐσπλαγχισθῇ». Δέν εἶπεν «ἕως ὅτου πληρώσῃ τὸν μισόν», οὔτε «ἕως ὅτου πληρώσῃ τὴν ἀμοιβήν», ἀλλ' «ἕως ὅτου μᾶς ἐλεήσῃ». Καὶ σὺ, λοιπόν, ἄνθρωπε, περιμένε συνεχῶς, ἔστω καὶ ἂν λάθῃς, ἔστω καὶ ἂν δέν λάθῃς. Ἐάν δέν λάθῃς, μὴ ἀπομακρυνθῆς καὶ ἀποσθῆποτε θὰ λάθῃς. Διότι, ἐάν ἐκεῖνον τὸν σιληρὸν ἄρχοντα ἐλύγισεν ἡ ἐπιμονὴ τῆς γῆρας,² ποῖαν συμπάθειαν θὰ εἶχες σὺ, ὁ ὁποῖος τόσον γρηγορὰ ἀπομακρύνεσαι, ἀδιαφορεῖς καὶ μοιδιάζει; Β Δέν θλέπεις πῶς αἱ δούλαι εἶναι ἀφωσιωμένοι εἰς τοὺς κυρίους τῶν, χάρις νὰ ἀφήνουσι νὰ πλανάωνται ἔξω ἢ σκέψῃς καὶ τὸ μάτι;

Ἔτσι πράττετε καὶ σὺ ἀκολούθησε μόνον τὸν Θεὸν καὶ ἀφοῦ ἐγκαταλείψῃς τὰ ἄλλα νὰ γίνῃς ἕνας ἐκ τῶν δούλων του. Τότε ὁπωσδήποτε θὰ λάθῃς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα διὰ τὸ συμφέρον σου ζητεῖς.

«Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, διότι ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐγεμίσαμεν ἀπὸ ἐξευτελισμῶν. Ἡ ψυχὴ μας ἐγέμισεν ἕως ἐπάνω».

Εἶδες ἀπελιτισμένην ψυχὴν; Ζητοῦν νὰ σωθοῦν μὲ

2. Λουκ. 18, 1-8.

τὴν εὐσπλαγχίαν καὶ τότε διγί ἐπαξίως, ἀλλὰ διότι ἐτιμωρήθησαν πολὺ, ὥπως ἀκριθῶς λέγει καὶ ὁ Δαυιδῆς: «ὅτι ἐγίναμεν μικρότεροι ἀπὸ ὅλων τὰ ἔθνη τῆς γῆς».³ Αὐτὸ, θεθαίως, λέγουσι καὶ αὐτοὶ μὲ ὅσα παρακαλοῦν. Ὑπεμείναμεν τὴν μεγαλυτέραν τραγωδίαν Ἐ ἐστέρηθημεν τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἐγίναμεν δούλοι τῶν θοσθάρων καὶ κατηγοροῦμενοι καταπονηθῆμεν ἀπὸ τὴν πείνον, τὴν ταλαιπωρίαν καὶ τὴν δίψαν ἐξοδεύσαμεν ὅλον τὸν χρόνον περιφρονούμενοι καὶ καταπατούμενοι. Διὰ τὰῦτα, λοιπόν, συγχώρησέ μας καὶ ἐλέησέ μας. Τί δὲ σημαίνει «ἡ ψυχὴ μας ἐγέμισεν ἕως ἐπάνω»; Καὶ αὐτὴ ἡ ψυχὴ μας, λέγει, παρέλυσεν καὶ ἐξησθῆναισεν ἕνεκα τῶν πολλῶν κακῶν. Διότι ὑπάρχουσι πολλοὶ, οἱ ὁποῖοι δοκιμάζουσι συμφορᾶς, ἀλλὰ τὰς ὑπομένουσι μὲ γενναῖότητα.

Ἄλλ' ἡμεῖς, λέγει, ἐχάσαμεν καὶ αὐτὸ, ἐπειδὴ ταλαιπωροῦμεθα, στενοχωροῦμεθα καὶ κτυπῶμεν τὸ στήθος μας. Διότι ὁ Θεὸς διορθῶνει αὐτοὺς μὲ τὰ ἀντίθετα, ἐπειδὴ δέν ἐχρησιμοποίησαν καθὼς ἔπρεπε τὰς τιμὰς. Αὐτὸ δὲ ἠμπορεῖς νὰ ἴδῃς, ὅτι Αὐτὸς τὸ πράττει παντοῦ. Δ Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ μὲ τὸν Ἀδάμ ἐπειδὴ δέν ἐχρησιμοποίησεν καλῶς τὴν κατοίκησιν εἰς τὸν παράδεισον, διορθῶσεν αὐτὸν μὲ τὴν ἐκδιώξιν τὴν δὲ γυναῖκα, ποῦ ἔγινε χειρότερη μὲ τὴν ἰσοτιμίαν, τὴν ἔκαμεν καλλίτερη μὲ τὴν δουλείαν καὶ μὲ τὴν ὑποταγήν. Αὐτοὺς δὲ τοὺς ἴδιους τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι γίνεαι χειρότεροι μὲ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς κατοικίας τῶν, ποῦ ἀπεμακρύνθησαν καὶ παρεξέτρησαν, τοὺς διορθῶνει μὲ τὰ ἀντίθετα.

Αὐτοὶ, παρακαλοῦντες νὰ ἐπιτύχουσι τὴν εὐσπλαγχίαν, λέγουσι πρὸς τὸν Θεόν: «ἡ ψυχὴ μας ἐγέμισεν ἕως ἐπάνω».

Ἡ κατηγορία εἰς τοὺς εὐτυχημένους καὶ ὁ ἐξευτελισμὸς εἰς τοὺς ὑπερηφάνους. Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει: «ἡ ψυχὴ μας εἶναι χορτασμένη ἀπὸ πολλὰ, τὰ ὁποῖα λέγουσι οἱ εὐτυχοῦντες καὶ ἀπὸ τοὺς ἐξευτελισμοῦς τῶν ὑπερηφάνων». Ἄλλος λέγει: «ἀπὸ τὸ περίπαιγμα τῶν ὑπερηφάνων». Ἄλλος: «ἀπὸ τὸν ἐξευτελισμὸν αὐτῶν τῶν εὐτυχημένων».

Ὅλα τὰ ἀνωτέρω ἔχουσι τὸ ἴδιον νόημα, διότι διεκτραγωδοῦν τὴν ταλαιπωρίαν μὲ τὸ νὰ λέγουσι, ὅτι «ἔχο-

11. Δαν. 3, 13 (πρὸς Ἀζαρίαν).

τάση ή ψυχή μας από εκείνους που μᾶς ἐξευτελίζουν». Οἱ Ἑβδαμηκόντα, ὅμως, λέγουν κάτι ἄλλο· νὰ μεταφερθοῦν, δηλαδή, αὐτὰ εἰς ἐκείνους.³³⁴ Ἄ καὶ νὰ ἀπολαύσουν τὰ ἴδια, ὅσα μᾶς ἔκαμον· εἶθε νὰ καταπέση ἡ ἀλαζονεία των καὶ ἡ ἐξόγκωσις.

Αὐτό, θεοσιῶς, θὰ ἤμποροῦσεν νὰ ἴδῃ κάποιος ὅτι γίνεται πολλές φορές· διότι ὁ Θεὸς συνηθίζει νὰ πράττῃ αὐτὸ διαρκῶς. Ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἶναι πολὺ ὑπερήφανοι, τοὺς χαμηλώνει καὶ τοὺς ἀλαζόνας ταπεινώνει, ὥστε αὐτοὶ νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὸν δρόμον, πού τοὺς ὀδηγεῖ εἰς τὴν κακίαν. Διότι τίποτε δὲν εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν.

Διὰ τοῦτο ὑπάρχουν δοκιμασίαι, θλίψεις, θνητὸν σῶμα καὶ πολλαὶ κρίσιμοι περιστάσεις τῶν πραγμάτων. Διὰ τοῦτο ὑπάρχουν τὰ πάθη καὶ αἱ ἀσθένειαι, ὥστε ἀναρίθμητα χαλινάρια νὰ κρατοῦν περικυκλωμένην τὴν ψυχὴν ἐκείνην, ἣ ὅποια εὐκόλως ὑπερηφανεύεται καὶ ἀνυψώνεται πρὸς τὴν ἀλαζονείαν.

Μὴ ταρασσέσαι, λοιπὸν, ἀγαπητέ μου, ὅταν δοκιμάζεσαι· Ἐ ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐνθυμηθῆς τὸν προφήτην πού λέγει «εἶναι καλὸν εἰς ἐμέ ἐπειδὴ μὲ ἔταπεινωσες, διὰ νὰ μάθω τὰς ἐντολάς σου»,⁴ νὰ δέχεσαι τὴν συμφορὰν ὡσαν φάρμακον, νὰ χρησιμοποιεῖς καθὼς πρέπει τὴν δοκιμασίαν καὶ ἔτσι θὰ ἠμπορέσης νὰ ἐπιτύχῃς μεγαλύτεραν γαλήνην.

Εἶθε ὅλοι ἡμεῖς νὰ γινώμεν ἀξιοὶ αὐτῆς, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλενθροπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

4. Π' αὐτ. 118, 71.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΚΓ' (123) ΨΑΛΜΟΝ

«Ἐάν ὁ Κύριος δὲν ἦτο μαζί μας».

Ἐ Αὐτὸ πού εἶπα πολλές φορές, αὐτὸ λέγω καὶ τώρα καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ τὸ λέγω· ὅτι εἶναι μεγάλη ἡ ὠφέλεια ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ ἰκανὴ νὰ παρακινήσῃ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν ἐκείνους, πού εἶναι προσεκτικοί.

Κοίταζε ἐκείνους, πού ἔτρεχαν πρὸς τὴν εἰδωλαλατρίαν, πού περιφρονοῦσαν τὸν Θεὸν καὶ παρεξέτράπησαν εἰς τὴν ἀσέβειαν, τί λέγουν τώρα μετὰ ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ πῶς ἀποδίδουν τὴν σωτηρίαν των εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ προφήτης δέ, ὡσαν ἄριστος διευθυντῆς γοροῦ, προτρέπει αὐτοὺς νὰ λέγουν συνεχῶς τὰ ἴδια. Ἀφοῦ, λοιπὸν, εἶπεν τὸ «πρώτος» συνιστᾷ καὶ εἰς ἐκείνους, ὅπως ὁ διδάσκαλος τοὺς μαθητάς, νὰ λέγουν: «ὅς εἶπη, λοιπὸν, ὁ Ἰσραὴλ: Π' ἐάν ὁ Κύριος δὲν ἦτο μαζί μας, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἐξηγέρθησαν ἐναντίον μας, θὰ μᾶς κατεθρόνιζον ζωντανούς». Διότι καὶ ἀσπλοὶ ἦσαν καὶ γυμνοί, αἰχμαλῶται καὶ δοῦλοι, μόλις εἶχον ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὰς συμφορὰς καὶ εἶχον πόλιν χωρὶς τείχη, μάλλον δὲ οὔτε πόλιν καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἦσαν ἔτοιμοι θήραμα δι' ὄλους· ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔγινεν δι' αὐτοὺς τείχος καὶ πύργος.

Αὐτό, λοιπὸν, καὶ ἡμεῖς ἄς λέγωμεν· ἐάν ὁ Κύριος δὲν ἦτο μαζί μας θὰ μᾶς κατεθρόνιζον ζωντανούς. Διότι, τί δὲν θὰ ἔκαμεν εἰς ἡμᾶς ὁ ἐχθρὸς μας ὁ διάβολος, ἐάν ὁ Κύριος δὲν ἦτο μαζί μας; Ἄκουσε τί λέγει ὁ Χριστὸς εἰς τὸν Σίμωνα: «Σίμων, Σίμων (πόσας φορές) σὰς ἐζήτησεν ὁ Σατανᾶς διὰ νὰ σὰς κοσκινίσῃ ὅπως τὸ σιτάρι, Ἐ ἐγὼ ὅμως προσευχήθηκα διὰ σέ διὰ νὰ μὴ σὲ ἐγκαταλείψῃ ἡ πίστις σου».¹

Πράγματι, τὸ θηρίον αὐτὸ εἶναι πονηρὸν καὶ ἀχόρταγον καὶ ἐάν δὲν ἐχαλιναγωγεῖτο συνεχῶς, θὰ ἀνέτρεπεν καὶ θὰ συνέγειεν τὰ πάντα. Διότι ἐάν εἰς τὸν εὐτυχῆ Ἰὼβ ἔλαθεν κάποιαν μικρὴν ἐξουσιοδότησιν καὶ κατέ-

1. Λουκ. 22, 31.

στρεψεν ἐξ ὀλοκλήρου τὸ σπῖτι του, ἐκολόθωσε τὸ σῶμα του, ἐδημιούργησεν τόσον μεγάλην τραγωδίαν, κατέστρεψεν τὴν περιουσίαν του, τὰ παιδιὰ του ἐσκέπασεν με χῶμα, ἔκαμεν τὸ σῶμα του νὰ γεμίσῃ σκόληκος, τὴν γυναῖκα του ὤθησεν ἐναντίον του, προέτρεψεν τοὺς φίλους, τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς ὑπηρέτας νὰ εἰπουν εἰς αὐτὸν τέτοια λόγια: ἔάν δὲν συνεκρατεῖτο με ἀναρίθμητα χαλινάρια, ³⁴⁵ **A** πῶς δὲν θὰ κατέστρεφεν ὅλους;

Ἐάν ὁ Κύριος δὲν ἦτο μαζὶ μας. Διότι καὶ πολλοὶ ὄλγιοι ἦσαν καὶ μηδαμνοὶ καὶ πολλοὶ ἐπιτίθεντο ἐναντίον των ὅταν ἐπέστρεψαν.

Ἐν τούτοις ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ ἀπεδεικνύετο καὶ με αὐτὸ ὅτι δὲν ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἀσφάλειαν διὰ μίας, ἀλλ' ἠρέμωσ καὶ κατ' ὀλίγον. Ἐπράττεν δὲ αὐτὸ διὰ νὰ διατηρῇ αὐτοὺς εἰς τὴν θεογνωσίαν καὶ διὰ νὰ μὴ ἀφήσῃ νὰ χαθῆ ἡ διόρθωσις ποῦ ἐγένιν εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν. Διότι, ἐπειδὴ ἦτο ἀνήθεις ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰς συμφορὰς νὰ τοὺς κάμῃ πρὸ ἀδιαφόρους, ἀφήνει αὐτοὺς συνεχῶς νὰ δοκιμάζωνται **B** καὶ με αὐτὴν ἀκόμη τὴν προσφορὰν τῶν ἀγαθῶν, διὰ νὰ ἔχουν τὰς δοκιμασίας ὡσάν διαρκῆ ἐσκήσιν τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἀρετῆς.

Διὰ τοῦτο οὔτε εἰς τὰς συμφορὰς ἀφήνει πάντοτε τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ μὴ κουρασθοῦν, οὔτε εἰς τὰς ἀνέσεις, διὰ νὰ μὴ γίνωνται πρὸ ἀδιάφοροι: ἀλλὰ με τὰς ἐναλλαγὰς ποικίλλει τὴν σωτηρίαν των.

Ἐὰν μὰς κατεβρόχθιζον ζωντανούς. Εἶδες πῶς ποριστάνει τὴν ἀγριότητα τῶν ἐπιτιθεμένων; Διότι ὑπάρχουν καὶ ἀνθρώποι τέτοιοι, οἱ ὁποῖοι παρουσιάζουν σκληρότητα θηρίων, μᾶλλον δὲ ποῦ μεταχειρίζονται τοὺς συναθρώπους των χειρότερα καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα. Διότι, τὸ μὲν θηρίον ἀφοῦ ἐπιτεθῆ μίαν φορὰν ἀπομακρύνει τὴν ὀργὴν καὶ ἀναχωρεῖ ἢ ἀφοῦ ἀποκρουσθῆ δὲν ἐπιτίθεται πάλιν οἱ ἀνθρώποι δὲ καὶ ἂν ἀπαύτῳχουν πολλὰς φορὰς, πολλὰς φορὰς ἐπιτίθενται, **C** ἐπιθυμοῦντες νὰ γευσθοῦν τὰς ἰδίας τὰς σάρκας.

Τέτοια εἶναι ἡ ὀργή, ἐπειδὴ δὲν ἔχει λογικὴν ἔσθλα κινᾷ τὸ πάθος καὶ ἀναβρόχθζει.

Πῶς θὰ ἠμποροῦσεν νὰ ἐξαλειφθῆ αὐτὴ ἡ ἀσθένεια; — Ἐάν σκεφθῶμεν τὰ ἀνθρώπινα, ἔάν κατανοήσωμεν τί εἶναι ὁ θάνατος καὶ ἐκεῖνο ποῦ ἀναχωροῦν κάθε ἡμέραν, ἔάν παρατηρήσωμεν κολλῶς τὴν ὑπαρξίν μας, ὅτι εἴμεθα, δηλαδὴ, χῶμα καὶ σκόνη. Ἐάν δὲ ἡ ὀρασιότης τῆς μορ-

φῆς ἐξαπατᾷ ἀκόμη τὴν σκέψιν σου, πῆγαινε εἰς τὰ μνήματα καὶ εἰς τὰς νεκροθήκας τῶν γονέων σου καὶ κοίταξε αὐτοὺς ποῦ εἶναι ἐκεῖ, πῶς ἔχουν διαλυθῆ σὲ χῶμα **D** καὶ τότε θὰ δεχθῆς μεγάλην ἀφορμὴν διὰ νὰ εἰσαί πρὸ ταπεινός.

Μὴ με κατηγορήσῃς ὅτι ὁ λόγος εἶναι δυσάρεστος. Διότι, καθὼς ἀκριβῶς οἱ ἔχοντες πυρετὸν, ὅταν ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὰς ἀσθενείας, ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ καθαρὸν ἀέρα, παρομοίως καὶ ἐκεῖνο ποῦ ἔχουν κυριευθῆ ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν παθῶν, ἔάν ἔλθουν εἰς τὰ μνήματα, ἐξορίζουν πολλὰς ἀσθενείας, ὡσάν νὰ ἔχουν καταλάβει μίαν ὑγιεινὴν περισχίν. Διότι καὶ ἡ θεὰ μόνον τῆς νεκροθήκης ἀρκεῖ διὰ νὰ ταπεινώσῃ καὶ ἐκεῖνο ποῦ εἶναι πολὺ ὑπερήφανος.

Ἀπὸ αὐτὰ παράπεμψε τὴν σκέψιν σου εἰς τὴν μέλουσαν φοβερὴν ἡμέραν, εἰς ἐκεῖνα τὰ βασανιστήρια καὶ τὰς εὐθύναις, **E** εἰς τὰς τιμωρίας ποῦ δὲν ἔχουν παρηγορίαν, ἐκεῖ ὅπου κανεὶς δὲν θὰ σοῦ συμπαρᾷστασῆ. Με ὅλα αὐτὰ ὡσάν ἐπωδὰς ἀπακοίμισαι τὰ πάθη σου. Παρατήρησε δὲ καὶ ἐκεῖνοὺς τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν μετατοπιζονται ἀπὸ τὸν πλοῦτον εἰς τὴν πτωχείαν καὶ ἀπὸ τὴν δόξαν εἰς τὸν ἐξευτελισμὸν καὶ ἔάν θέλῃς νὰ ὀργίζεσαι, ὄχι εἰς τὸν συγγενή, ἀλλὰ εἰς τὸν πονηρὸν δαίμονα. Ἐχθὺς ποῦ νὰ ἐξοδύσῃς τὸ πάθος με ἐκεῖνον νὰ μὴ συμφιλιωθῆς ποτέ. ³⁴⁶ **A** εἰς ἐκεῖνον ἐξόδευσε καὶ διαπάνησε τὴν ὀργὴν σου εἰς ἐκεῖνον στήσε παγίδα ποτέ νὰ μὴ χορτάσῃς πολεμῶν αὐτόν.

Ὅταν θὰ ὀργίζοντο πολλοὶ ἐναντίον μας, θὰ μὰς κατεπόντιζε τὸ νερὸ, ἡ ψυχὴ μας ἐπέρασεν ἀπὸ χεῖμαρρον ἢ ψυχὴ μας ἐπέρασε τὸ νερὸ ποῦ δὲν ἔχει ὑποστάβημν.

Μὲ τὰς λέξεις «χεῖμαρρον» καὶ «ὕδωρ» ἐδῶ ἐννοεῖ τὴν ἀνέκφοραστὴν ὀργὴν τῶν ἐχθρῶν. Διότι εἶναι ὅπως τὸ νερὸ, ποῦ φέρεται ἀτάκτως καὶ τὸ ὅποιον με μεγάλην ὀργὴν καὶ βιασότητα παρασύρει ὅτι συναντᾷ. Δὲν ἐννοεῖ ἐδῶ μόνον τὴν ὀργὴν τῶν κακῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν διάσθσιν.

B Ἄς μὴ πτώμεν κατὰ γῆς, λοιπόν, ὅταν ἐπιτίθενται σὲ συμφοραί. Ὅποια καὶ ἂν εἶναι, χεῖμαρρος εἶναι καὶ σύννεφον ποῦ περνᾷ γρήγορα. Ὅτι καὶ νὰ διομᾷσῃς λυπηρὸν, ἔχει τέλος, ὅτι καὶ νὰ διομᾷσῃς τρομερὸν, ὑπάγει πρὸς τὸ τέλος. Διότι ἔάν δὲν εἶχον τέλος, δὲν θὰ ἀντεγεν ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου.

Παρασύρει, ὁμως, πολλούς, λέγει κάποιος. — Ὅχι,

δμως, ἕνεκα τῆς ὀργῆς τῆς ἰδικῆς τῆς, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἀδιαφορίας μερικῶν καὶ ἐκείνων ποὺ ἀνατρέπονται μὲ εὐκολίαν. Διὰ τὴν μὴ παρασυρθῶμεν, λοιπὸν, καὶ νὰ μὴ θαδίζωμεν εἰς τὰ θαυτέρα μέρη τοῦ χειμάρρου τῆς ὀργῆς, ἀς παρατηρήσωμεν καλῶς τοὺς τόπους του, ἀς κρατῶμεν καλῶς τὴν ἱερὰν ἀγκυραν, ὥστε νὰ μὴ υποστῶμεν κανένα ναυάγιον. Διότι καὶ ὁ χειμάρρος εἶναι φοβερός μέχρις ὀρισμένου καιροῦ καὶ πάλιν ὑπερμέτρως χαμηλώνει.

«Θὰ μᾶς κατεπόντιζεν τὸ ὕδωρ». Ἄλλος ἐρμηνεύτης λέγει: **Κ** «τότε τὰ ὕδατα θὰ μᾶς ἐσκέπαζαν, ποὺ ἤλθαν ἐναντίον μας ὡσὸν χαράδρα». «Ἡ ψυχὴ μας ἐπέρασεν τὸ ὕδωρ ποὺ δὲν ἔχει ὑποστάθμην». Ἄλλος λέγει: «τότε οἱ ὑπερήφανοι ἐπέρασαν ἐπάνω ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας ὅπως τὰ ὕδατα».

Εἶδες πόσον μεγάλη εἶναι ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ; Πῶς δὲν ἄφησεν αὐτοὺς νὰ πνιγούν, ἂν καὶ εὐρέθησαν εἰς τὸν μεγάλην συμφορὰς; Διὰ τοῦτο, λοιπὸν, ἀφήνει νὰ αὐξάνονται αἱ συμφοραὶ: ὄχι διὰ νὰ μᾶς καταποντίσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ μᾶς κάμῃ καλλιτέρεους καὶ νὰ δώσῃ μεγαλύτεραν ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεώς Του.

Δ Ἐδῶ «ὑπερηφάνους» ὀνοιάζει τοὺς ἔχθρους, οἱ ὁποῖοι, ἂν καὶ ἐπετέθησαν πρὸ ὀρμητικὰ ἀπὸ κάθε χειμάρρου καὶ ἀπὸ κάθε ἀνυπόφορον ὕδωρ, καθόλου δὲν ἐθλάσαν αὐτούς. Αἴτια δὲ αὐτοῦ τοῦ γεγονότος εἶναι ἡ συμμαχία τοῦ Θεοῦ, ἡ ὑποστήριξις ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ἡ ἀνίκητη βοήθεια.

Διὰ τοῦτο, λοιπὸν, καὶ αὐτός, ἀφοῦ ἀνέφερεν τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰς συμφορὰς, ἀναφέρει καὶ ἑκείνον, ὁ ὁποῖος ἐχάρισεν αὐτὴν τὴν ἀπαλλαγὴν καὶ μάλιστα μαζί με ἐπιαινετικούς λόγους.

«Ὅς εἶναι εὐλογημένος ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος δὲν μᾶς ἔδωκεν ὡς θήραμα εἰς τὰ δόντια των. Ἡ ψυχὴ μας ἐσώθη ὡσὸν σπυργίτης ἀπὸ τὴν παγίδα τῶν κυνηγῶν».

Εἶδες πῶς παριστάνει καὶ τὴν ἰδικὴν των ἀδυναμίαν καὶ τὴν δύναμιν ἐκείνων; Διότι ἐκεῖνοι μὲν ἐπετέθησαν ὡσὸν θηρία καὶ λέοντες, **Ε** ἔτοιμοι νὰ γευσθοῦν καὶ τὰς σάρκας ἀκόμη καὶ ὀπλισμένοι μετὰ τὴν δύναμιν καὶ μετὰ τὴν ὀργὴν· οἱ ἄλλοι δὲ ἦσαν πρὸ ἀδύνατοι ἀπὸ κάθε σπυργίτην.

Ἀληθῶς, τότε κυρίως ἐπιδεικνύονται τὰ θαυμαστά ἔργα τοῦ Θεοῦ, ὅταν οἱ ἀδύνατοι νικῶν τοὺς ἰσχυρούς. Ἡ ἐπιθεσις αὐτῶν εἶναι ἀνυπόφορη, ὄχι μόνον ἕνεκα αὐ-

τοῦ ὅτι, δηλαδή, οἱ μὲν εἶναι δυνατοὶ καὶ φοβεροὶ καὶ γεμάτοι ἀπὸ μεγάλῃν ὀργὴν καὶ προετοιμασμένοι νὰ γευσθοῦν τὰς σάρκας, οἱ δὲ ἄλλοι εἶναι ἀδύνατοι, ὀλίγοι καὶ ἐνπρόσβλητοι· ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι, ἂν καὶ εἶχον περικλεισθῆ μέσα εἰς τὰς συμφορὰς ³⁴⁷ **Α** καὶ εἶχον εἰσέλθει εἰς τὸσον μεγάλην δυσκολίαν καὶ ἀπὸ δλα τὰ σημεῖα ἦσαν περικυκλωμένοι ἀπὸ τοὺς πολέμους, ἐν τούτοις ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἶναι πλούσιος καὶ ἠμπορεῖ νὰ σώσῃ ἀπὸ δλα τὰ μέρη ἔστω καὶ κατόπιν τῆς ἐπιθέσεως τῶν συμφορῶν. Αὐτός, λέγει, μετὰ μεγάλην εὐκολίαν μᾶς ἠλευθέρωσεν.

Αὐτό, λοιπὸν, ἐπιθυμῶν νὰ παρουσιάσῃ, εἶπεν αὐτὰ: «Ἡ ψυχὴ μας ἐσώθη ὡσὸν σπυργίτης ἀπὸ τὴν παγίδα τῶν κυνηγῶν ἢ παγίς κατεστράφη καὶ ἡμεῖς ἐσώθημεν». Κατόπιν ἐκθέτων τὸν τρόπον τῆς σωτηρίας, προσέθεσεν: «Ἡ βοήθειά μας εἶναι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν».

Εἶδες τὴν μεγάλην δύναμιν τοῦ προστάτου; **Β** Ἐξηφάνισεν καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς ἀφορμὰς τῆς ἐπιθέσεως. Αὐτὸ θὰ ἠμποροῦσεν κάποιος νὰ τὸ ἐνόησῃ ἀλληγορικῶς, ἀναφερόμενον εἰς τὸν διάβολον καὶ εἰς τὸν ἀνθρώπινον γένος. Διότι ἐκθέτει τὸν τρόπον μετὰ τὸν ὁποῖον ἀπέσπασεν ἀφηνιδίως αὐτοὺς καὶ διέλυσεν τὰ πονηρὰ των σχέδια.

Αὐτὸ, πράγματι, ἔχει γίνεαι ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ εἶπεν εἰς τοὺς μαθητὰς Του: «ποτατὲ ἐπάνω σὲ φίδια καὶ σκορπιούς καὶ ἐπάνω εἰς ἄλην τὴν δύναμιν τοῦ ἔχθρου».³ Διότι ἡ μάχη δὲν γίνεται πλέον εἰς ἀνοικτὸν τόπον, οὔτε ἡ παράταξις τῶν ἀντιπάλων εἶναι ἡ ἴδια, ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν εὐρίσκειται πεσμένος κάτω προύμωτα, οὐ δὲ στέκει δρθίος καὶ κτυπᾷ ἀπὸ ἐπάνω καὶ ἐκεῖνος μὲν εἶναι ἀδυνατισμένος, οὐ δὲ εἶσαι δυνατός.

Διατί, διως, πολλὰς φορές νικᾷ ἐκεῖνος; — Ἐνεκα τῆς κωθρότητος τῆς ἰδικῆς μας καὶ τῆς ἀδιαφορίας τῶν κοιμώμενων. **Κ** Ὄστε, ἐὰν θελήσῃς νὰ τὸν ἀντιμετωπίσῃς, δὲν τολμᾷ νὰ ἀντιπαρασταθῇ. Ἐάν, δμως, νικᾷ τὸν κοιμώμενον, αὐτὸ δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν δύναμιν του, ἀλλ' εἰς τὴν ἀμέλειάν σου. Διότι ποῖος δὲν θὰ ἠμποροῦσεν νὰ νικήσῃ ἐκεῖνον ποὺ κοιμᾷται, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ὁ πρὸ ἀδύνατος ἀπὸ δλους; Ἐδέθη ὁ δυνατός, οἱ ἀποσκευαὶ του ἐλεηλατήθησαν, ἡ δύναμις του ἐξηφάνισθη, τὸ κατὰ

³ 2. Αποκ. 10, 19.

λυμα διερρήχθη, τὰ ξίφη του ἐχάθησαν.

Τί θέλεις περισσότερο ἀπὸ αὐτά; διατί τὸν φοβάσαι καὶ διατί τρομάζεις; Ὁ Κύριος σέ προέτρεψεν νὰ παύσῃς τὸν ἀδύνατον διατί τρέμεις; εἰπέ μου διατί ἀγωνίζῃς; Δὲν καταλαβαίνεις πόσον ἔχεις βοηθόν; **Δ** Διότι, ὄχι, μόνον ὁ ἐχθρὸς ἔχει γίνῃ πῶς ἀδύναμος, ἀλλὰ καὶ ἡ βοήθειά σου μεγαλυτέρα. Τὰ σκιρτήματα τῆς σαρκὸς κατεπιέσθησαν, τὸ θάρος τῆς ἀμαρτίας ἐξηφανίσθη, ἔλαβες τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν δύναμιν τῆς χρίσεως.

«Διότι ἐκεῖνο πού δὲν ἠμποροῦσε νὰ κάμῃ ὁ νόμος, ἐπειδὴ τοῦ ἔλειπεν ἡ δύναμις ἕνεκα τῆς ἀδυναμίας τῆς σαρκὸς, τὸ ἔκαμεν ὁ Θεὸς μετὰ τὸ νὰ στείλῃ τὸν Υἱὸν Του μετὰ σῶμα πού ὁμοίειν μετὰ τὸ ἰδικόν μας ἀμαρτωλὸν σῶμα καὶ ὡς θυσιὸν διὰ τὴν ἀμαρτίαν καὶ κατεδίκασεν τὴν ἀμαρτίαν μετὰ τὴν σάρκα, διὰ νὰ ἐκπληρωθῇ ἡ ἀπαιτήσις τοῦ νόμου εἰς ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι δὲν ζῶμεν κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκὸς». ³ Τὴν σάρκα τὴν ἔκαμεν πειθαρχικὴν, σοῦ ἐχάρισεν δῖπλᾶ, τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης. **Ε** τὴν ζώνην τῆς ἀληθείας, τὴν περικεφαλαίαν τῆς σωτηρίας, τὴν ἀσπίδα τῆς πίστεως, τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος ⁴ σοῦ ἔχει δώσει τὸν ἀρραβῶνα, σέ τρέφει μετὰ τὸ σῶμα Του, σέ ποτίζει μετὰ τὸ αἷμα Του, σοῦ παρέδωκεν τὸν Σταυρὸν ὡσανύ δόρυ, τὸ ὁποῖον ποτὲ δὲν λυγίζει ἐκεῖνον δὲ τὸν ἔδεσεν καὶ τὸν ἔρριψεν κάτω.

Ὅποτε ἡ ἡττά σου εἶναι ἀδικαιολόγητη καὶ, ἐὰν νικῆθῃς, δὲν ἔχει συγχώρησιν. Διότι ἔχεις ἀναριθμήτους ἀφορμὰς διὰ νὰ νικᾷς.

³⁴⁸ **Α** «Ἡ παγίς κατεστράφη ἐντελῶς καὶ ἡμεῖς ἐσώθημεν ἡ βοήθειά μας εἶναι εἰς τὸ ἄνωμα τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν». Εἶδες ὁποῖον στρατηγὸν ἔχεις; ὁποῖον βασιλέα; τὸν δημιουργὸν αὐτοῦ τοῦ σύμπαντος, ὁ ὁποῖος μετὰ τὸν λόγον Του παρήγαγεν τόσα πολλὰ σῶματα, τόσον μεγάλον σωρὸν καὶ τὴν ἑκτασίαν.

Μὴ ἀποθαρρύνεσαι, νὰ στέκεσαι ὁρθὸς μετὰ γενναϊότητα· τίποτε δὲν σέ ἐμποδίζει νὰ στήσῃς ἐνδοξον μνημεῖον νίκης. Αὐτὰ, λοιπόν, γνωρίζοντες, ἀγαπητοὶ μου, ὡς εἴμεθα ἐγκρατεῖς, ὡς ἀγωνιζόμεθα, ὡς εἰ κοιμώμεθα ἀλλά, ἀφοῦ καθαρῶμεν τὰ δῖπλα καὶ ἐνισχύσωμεν

3. Ρωμ. 8, 3-4.

4. Ἐφεσ. 6, 14-16.

τὸν ζῆλον, ὡς κτυπῶμεν συνεχῶς τὸν ἐχθρὸν, ὥστε, ἀφοῦ κερδίσωμεν τὴν ἐνδοξον νίκην, νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν μετὰ μεγάλην δόξαν.

Β Εἴθε ὅλοι ἡμεῖς νὰ συναντήσωμεν αὐτήν, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις αἰωνίως. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΚΔ' (124) ΨΑΛΜΟΝ

«Εκείνοι, οἱ ὁποῖοι πιστεύουν εἰς τὸν Κύριον εἶναι ὡσάν τὸ ὄρος Σιών».

Τι θέλει νὰ φανερώσῃ μετὰ τὴν προσθήκην τῆς «Σιών»; Διὰ τί δὲν εἶπεν ἀπλῶς «ὡσάν ὄρος», ἀλλ' ἀναφέρει ἐκεῖνο τὸ ὄρος; **Κ** Διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ μὴ ταπεινώμεθα, οὔτε νὰ καταποντιζώμεθα εἰς τὰς συμφοράς, ἀλλὰ, ἀφοῦ εἴμεθα κρεμασμένοι ἀπὸ τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν, νὰ ὑπομένωμεν ὅλα μετὰ γενναιότητα, ὅπως τοὺς πολέμους, τὰς μάχας καὶ τὰς ταραχάς. Ἄφοῦ καὶ αὐτὸ τὸ ὄρος, ὅταν κάποτε ἔμεινεν ἔρημον καὶ γυμνὸν ἀπὸ τοὺς κατοίκους του, ἐπανήλθεν πάλιν εἰς τὴν προηγουμένην εὐτυχίαν ἀφοῦ ἀπέκτησεν τὴν παλαιάν εὐημερίαν μετὰ τὴν ἐπιστροφήν τῶν ἰδικῶν τῆς καὶ μετὰ τὰς ἐμφανίσεις τῶν θαυμάτων.

Παρομοίως καὶ ὁ γενναῖος ἄνθρωπος, ἔστω καὶ ἂν ὑποφέρῃ πολλὰς συμφοράς, δὲν θά μεταστραφῇ. Μὴ ἐπιζητῆς, λοιπὸν, τὴν ἀκίνδυνήν, τὴν ἀμέριμνὴν καὶ ἀβασάνιστον ζωὴν, ἀλλ' ἐκείνην ποῦ δὲν παρασύρεται ἀπὸ τοὺς κινδύνους. Διότι, τὸ νὰ ἐπιδεικνῆς τὴν τέχνην τοῦ κυβερνήτου καθήμενος εἰς τὸ λιμάνι, δὲν εἶναι τὸ ἴδιον ὅταν ταλαντεύεσαι ἐν μέσῳ τοῦ πελάγους. **Δ** Διότι ἐκεῖνος μὲν γίνεταί ἀδρανής, ἐπιπόλαιος καὶ χαλαρός, αὐτὸς δὲ, ἀφοῦ ὑποφέρει πολλοὺς λίθους κρουμένους εἰς τὴν θάλασσαν, πολλοὺς θράγγους, πολλὰς δυνάμεις ἀνέμων καὶ τοὺς ἄλλους θαλασσίους κινδύνους καὶ ἀφοῦ διεκλθεῖ διὰ μέσου αὐτῶν, κάμνει ἰσχυροτέραν τὴν ψυχὴν του.

Διότι, διὰ τοῦτο ἀκριθῶς ἤλθε εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν ὄχι διὰ νὰ εἰσαί ἀδρανής, οὔτε ἐξαπλωμένος, οὔτε διὰ νὰ μὴ ὑποφέρῃς τίποτε φοβερόν, ἀλλὰ, ἀφοῦ ὑποφέρεις, νὰ γίνῃς ἐνδοξότερος. Ἄς μὴ ἐπιζητῶμεν, λοιπὸν, τὴν ἄνεσιν, οὔτε τὴν ζωὴν, ποῦ εἶναι γεμάτη ἀπολαύσεις. Διότι ἡ ἐπιθυμία δὲν εἶναι γνώρισμα τοῦ γενναίου, ἀλλὰ τοῦ σκώληκος καὶ μᾶλλον ἐκεῖνου ποῦ δὲν ἔχει λογικόν παρά ἐκεῖνου ποῦ ἔχει. **Ε** Ἄλλὰ κυρίως μὲν προσεύχου νὰ μὴ εἰσέλθῃς εἰς τὸν πειρασμόν. Ἐάν δὲ κάποτε εἰσέλ-

θῇς, μὴ δυσανασχετῆς, μὴ θορυβείσαι, μὴ ταράσσεσαι, ἀλλὰ πράξε τὰ πάντα διὰ νὰ γίνῃς ἐνδοξότερος.

Δὲν βλέπεις τοὺς ἀνδρειότερους ἀπὸ τοὺς στρατιώτας, ὅταν τοὺς προσκολεῖ ἡ σάλπιγξ, πῶς ἀποβλέπουν εἰς τὰ τρόπαια, εἰς τὰς νίκας, εἰς τοὺς στεφάνους καὶ εἰς ἐκείνους ἐκ τῶν πραγμάτων, οἱ ὁποῖοι ἐδοξάσθησαν;

Β Καὶ σὺ, λοιπὸν, ὅταν ἤχη ἡ πνευματικὴ σάλπιγξ, στάσου ὀρθίως καὶ γίνου ὀρθοτέρως καὶ ἀπὸ τὸν λείοντα εἰσελθε, ἔστω καὶ ἂν εἶναι φωτιά ἢ αἰθήρ. Καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως γνωρίζουν νὰ σέβωνται τοὺς ἀληθῶς ἀνδρείους. Καὶ τὰ θηρία γνωρίζουν νὰ φοβοῦνται τοὺς πραγματικὰ γενναίους. Εἶτε ἀπὸ τὴν πείναν, εἶτε ἀπὸ αὐτὴν τὴν φύσιν ἐξαγριώνεσαι, λησιμονοῦν τὰ πάντα ὅταν ἴδουν δίκαιον καὶ ἐξουσίαν· τὸ πάθος του.

Μὲ αὐτὰ, λοιπὸν, τὰ ὅπλα ἀσφάλισε τὸν ἑαυτὸν σου καὶ μὴ φοβηθῆς οὔτε τὴν φωτιάν, ἔστω καὶ ἂν ἴδῃς τὴν φλόγα νὰ ἀναβαίνει.

Ἐχεις γενναίον στρατηγόν, ὁ ὁποῖος ἠμπορεῖ νὰ πράξῃ τὰ πάντα καὶ ποῦ μετὰ μόνον τὸ νεῦμα του διαλύει τὰς συμφοράς. Ὅλα εἶναι ἰδικὰ του καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ τὰ θηρία καὶ ἡ φωτιά. **Β** Ὅλα Αὐτὸς ἠμπορεῖ μὲ ἄνεσιν νὰ μεταβάλλῃ καὶ μετ'εὐκολίαν νὰ μετατοπίσῃ.

Τι, λοιπὸν, φοβάσαι; εἰπέ μου. Τίποτε ἄλλο παρά μόνον τὴν νωθρότητα καὶ τὴν ἰδικὴν σου ἀδιαφορίαν. Ὁ θάνατος δὲν εἶναι τὸ ἀποκορύφωμα τῶν κακῶν; Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς εἶναι τὸ πρόσημον τῆς φύσεώς μας. Διὰ τί δὲν ἐξοφλεῖς τὸ χρέος; Διότι ἔαν εἶναι ἀνάγκη νὰ περάσῃς αὐτὸν τὸν δρόμον, μετὰ τὴν θέλησίν σου ἢ ὄχι, διὰ τί δὲν τὸ πράττεις μαζί μετὰ κέρδος; Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὰ ὄχι ἐφήμερα θασανιστήρια, τὰ ὁποῖα χαρίζουν μεγαλύτεραν εὐχαρίστησιν ἀπὸ τὸν πόνον.

Ἐάν, ὅμως, αὐτὰ σοῦ φαίνονται δύσκολα, σκέψου ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι, χωρὶς αὐοιθίαν, ἔχουν παραδοθῆ εἰς μεγάλην φθοράν, οἱ ὁποῖοι παλαίουν συνεχῶς μετὰ τὴν πείναν, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀσθενεῖας ἀθεραπεύτους καὶ συνεχεῖς. **Κ** Ἐνεκα τῶν ὁποῶν πολλὰς φορές εὐχρήστηκαν νὰ τελειώσουν τὴν ζωὴν των, πολλοὶ δὲ ἀπὸ αὐτοὺς ὤρμησαν εἰς τὴν κρεμῶσαν καὶ εἰς τὸ ξίφος.

Ἐνώπιον σοῦ, ὅμως, εὕρσκεται ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ ἀγαθὰ εἰς τοὺς οὐρανούς· δὲν τρομάζεις καὶ δὲν φοβάσαι, κάμναν τὸν ἑαυτὸν σου μαθητῶν, ἐνῶ ἔχεις τέτοιον βοηθόν; Δὲν ἀκούεις τὸν προφήτην, ὁ ὁποῖος λέγει· «έ-

κείνοι, οι οποίοι έχουν πίστιν εἰς τὸν Κύριον εἶναι ὡσανὺ τὸ ὄρος Σιών; Ἄνεφερον τὸ ὄρος διὰ τὴν φανερώσει τὸ ἀμετάβλητον, τὴν σταθερότητα, τὸ ἀδούλωτον καὶ τὸ ἀκαταμάχητον τῆς ἐλπίδος εἰς τὸν Θεόν. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς τὸ ὄρος δὲν ἔμπορεῖ κάποιος νὰ τὸ ἐκρίζωσῃ, οὕτε νὰ τὸ μετακινήσῃ. Ἔστω καὶ ἂν μεταχειρισθῇ ἀναριθμητὰ μηχανήματα παρομοίως καὶ ὁ ἐπιτιθέμενος ἐναντίον τοῦ ἔγοντος τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν, θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ σπῆτι του μὲ ἀδεια χέρια. **Δ** Διότι ἡ ἐλπίς εἰς τὸν Θεόν εἶναι ἀσφαλεστέρα ἀπὸ τὸ ὄρος.

«Εκεῖνος ποῦ κατοικεῖ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ δὲν θὰ μετακινήθῃ οὐδέποτε». Ἄλλος ἑρμηνευτὴς λέγει: «ὁ κατοικῶν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ εἶναι ἀμετακίνητος εἰς τὸν αἰῶνα». Τί, λοιπόν; δὲν ἐταράχθησαν οἱ τρεῖς παῖδες καὶ ὁ Δαυὶδ; λέγει κάποιος. Μὴ γένοιτο! Διότι, καὶ μὲν ἐστερήθησαν τὴν πατρίδα καὶ ἔγινον αἰχμάλωτοι, ἀλλὰ καμμίαν ταραχὴν δὲν ἔπαθαν ποτέ. Ἄν καὶ ἦσαν σὲ τὸσον μεγάλην ταραχὴν πραγμάτων καὶ εἰς τόσον πολλὰ κόματα, δὲν ἔπαθαν τίποτε τὸ φοβερόν, ὡσανὺ νὰ ἐστέκοιτο ἐπάνω εἰς τὸν θρόνον **Ε** καὶ νὰ προσήγγιζαν εἰς τὸ ἦσυχον λιμάνι.

Μὴ, λοιπόν, ὀνομάξῃς ταραχὴν τὰς κρίσεις καταστάσεις. Διότι δὲν εἶναι αὐτὸ ταραχὴ καὶ μετακίνησις, ἀλλὰ ἡ ἀπώλεια τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἐκτροπὴ ἀπὸ τὴν ἀρετῆν. Αὐτὸ, θεοβίως, δὲν τὸ παθαίνουν εἰς τοὺς κινδύνους ὅσοι εἶναι ἐγκρατεῖς, ἀλλὰ ἔχουν ἀσφαλεστέραν τὴν φιλοσοφίαν των καὶ διακρίνονται περισσότερο.

350 Α Ἐάν δὲ ἐπιθυμῆς νὰ ἐννοήσῃς ἀλληγορικῶς τὸν στίχον «ὁ κατοικῶν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ δὲν θὰ σκλευθῆ εἰς τὸν αἰῶνα», μεταφέρει τὸν ἐκεῖ κληρὸν εἰς τὴν ἀνω μητρόπολιν. Διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔλαβον πάλιν ἐκείνην, εἶναι ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ κάθε κρίσιμον περιστάσειν δὲν ὑπάρχουν ἐκεῖ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐξασπτοῦν οὕτε ἡ ἐπιθυμία, οὕτε αἱ ἀπολαύσεις, οὕτε εὐκαιρίαι διὰ τὰς ἁμαρτίας, οὕτε λύπη, ἀγωνία καὶ κίνδυνος, ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ ἔχουν ἀπομακρυνθῆ.

«Ὅπως ἡ Ἱερουσαλήμ ἔχει ὄρη γύρω της, ἔτσι καὶ ὁ Κύριος εἶναι γύρω ἀπὸ τὸν λαὸν Του ἀπὸ τώρα καὶ ἔως τοῦ αἰῶνος». Μετὰ αὐτὰ περιγράφει τὴν βοήθειαν, **Β** ἡ ὅποια ἐνυπάρχει εἰς τὴν πόλιν λόγῳ τῆς θέσεώς της· ἀλλὰ δὲν ἀφήνει αὐτοὺς νὰ ἔχουν ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτὴν ἀντιθέτως τοὺς ὁδηγεῖ πρὸς τὴν ἀκαταμάχητον βοήθειαν, δηλαδή εἰς τὸν Θεόν.

Διότι, ἂν καὶ τὴν περιτειχίζουσι τὰ ὄρη, λέγει, ὁμοίως ἔχει ἀνάγκην καὶ ἐκεῖνης τῆς ἀσφαλείας, καὶ μάλιστα αὐτὴ τὴν κάμνει ἀδούλωτην. Διὰ τοῦτο καὶ ἄλλος ἑρμηνευτὴς λέγει: «ὁ δὲ Κύριος γύρω ἀπὸ τὸν λαὸν Του» δηλαδή, μὴ ἔχετε πεποιθήσιν εἰς τὸ περιτειχισμα τῶν ὄρων. Διότι ἐκεῖνο ποῦ κάμνει αὐτὴν ἀδούλωτην εἶναι τὸ ἔξῃς: «διότι δὲν θὰ ἀφήσῃ τὴν ράβδον τῶν ἁμαρτωλῶν ἐπάνω εἰς τὴν κληρονομίαν τῶν δικαίων». Ἀναφέρει κάποιον εὐλογον αἰτίαν τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ, ὥστε ἐκεῖνοι νὰ τοῦ ἔχουν ἐμπιστοσύνην. Ποία, λοιπόν, εἶναι αὐτή;

Γ Δὲν θὰ ἐπέτρεπεν, λέγει, νὰ εἶναι εἰς τὰ χέρια τῶν ἁμαρτωλῶν τὰ ἀγαθὰ τῶν δικαίων. Ἐπὶ αὐτὸ, ὥστε καὶ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ ἔχουν πεποιθήσιν εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ τοὺς πείσῃ νὰ παρομινοῦν εἰς τὴν ἀρετῆν, ἔάν, θεοβίως, ἤθελον νὰ ἀπολαμβάνουν συνεχῶς τὴν βοήθειαν Ἐκεῖνου καὶ νὰ εἶναι κύριοι τῶν ἰδικῶν των τῶν ἀγαθῶν.

Δι' αὐτῶν ἀποδεικνύει, ὅτι καὶ ἡ ἀπόκτησις καὶ ἡ ἀσφάλεια αὐτῶν ἐναπόκειται εἰς τὴν κρίσιν των. «Ράβδον ἁμαρτωλῶν» ἐδὼ ὀνομάζει τὸ βασίλειον τῶν ἐχθρῶν. Αὐτὸ δὲ ποῦ ἐννοεῖ εἶναι τὸ ἔξῃς δὲν θὰ ἀνεχθῆ νὰ ἐξουσιάζουν τὴν κληρονομίαν τῶν δικαίων. Διότι, ἔάν ἐπραξεν αὐτὸ δι' ὀλίγον χρονικὸν διάστημα, τὸ ἔκαμεν διὰ τὴν διόρθωσιν, τὴν νοθεσίαν καὶ τὸν σωφρονισμὸν των.

Δ «Διὰ νὰ μὴ ἀπλώσουν τὰ χέρια των οἱ δίκαιοι εἰς τὰς παρανομίας». Ἄλλος: «διὰ τοῦτο δὲν θὰ ἀπλώσουν οἱ δίκαιοι τὰ χέρια των εἰς τὴν ἀνομίαν». Διὰ τοῦτο ποῖον; Δι' ἐκεῖνο ποῦ εἶπεν, ὅτι θὰ σταθῆ ἐμπρός, θὰ ὑπερασπίσῃ αὐτοὺς, θὰ ἀποκρούσῃ τοὺς ἐχθροὺς καὶ θὰ ἀπομακρύνῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὰ κτήματά των. Ὡσανὺ νὰ ἐλεγεν ἀφοῦ ἐσωφρονίσθησαν μὲ τὴν δοκιμασίαν καὶ ἀφοῦ ἔγιναν καλλίτεροι μὲ τὴν χορηγίαν τῶν ἀγαθῶν, θὰ ζήσουν πλέον ἐνσυνείησιν καὶ δὲν θὰ ἐγγύσουν τὴν ἁμαρτίαν, διδασκόμενοι καὶ ἀπὸ τὰ δύο.

«Ὡστε, λοιπόν, ὅλοι ἐγίνοντο δι' αὐτὸ» δηλαδή, διὰ νὰ γίνῃ καλλίτερα ἡ ψυχὴ των μὲ τὸ νὰ διορθώνεται διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν συμφερῶν καὶ μὲ τὸ νὰ γίνονται προθυμότερα διὰ τῆς χορηγίσεως τῶν ἀγαθῶν.

Ε «Ἀγάθυνον, Κύριε, τοὺς ἀγαθοὺς». Ἄλλος: «ἀγαθοποιήσων». «Καὶ τοὺς εὐκρινεῖς εἰς τὴν καρδίαν». Ἐκεῖνους δὲ οἱ ὅποιοι παρεκκλίνουν πρὸς τὰς διαστροφάς

θά παραμερίση ὁ Κύριος μαζί με τοὺς ἐργάτας τῆς παρανομίας».

Βλέπεις ὅτι παντοῦ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους γίνεται ἡ ἐναρξίς καὶ τῆς ἀπολαύσεως τῶν καλῶν καὶ τῆς ἀνοχῆς τῶν τιμωριῶν; Ἄλλ' ἐν καὶ ἀπὸ ἡμᾶς γίνεται ἡ ἀρχὴ, ὅμως καὶ τότε φανερόνεται ἡ μεγάλη λάμψις τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ διότι μετὰ τὸ μεγάλο περίσσειμα τῶν ἀνταποδόσεων αὐτοῦ νικά ἡμᾶς. ³⁵¹ Α Ἐἰς μὲν τὰ ἁμαρτήματα ἐπιφέρει τὴν ἀνάλογην τιμωρίαν, εἰς δὲ τὰς καλὰς πράξεις παρέχει ὑπερβολικὴν ἀνταπόδοσιν. Εὐθεὶς δὲ ἐδῶ δνομάζει τοὺς ἀδύλους, τοὺς ἀπροσποίητους, ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουν τίποτε τὸ συγκεκαλυμμένον καὶ ὑπόκλιον. Αὐτῆ, λοιπόν, εἶναι ἡ εἰλικρίνεια, τὴν ὁποῖαν κυρίως ζητεῖ ὁ Θεὸς παντοῦ. Τέτοια εἶναι ἡ ἀρετὴ, ἁμαλὴ καὶ εὐκόλῃ ἐνῶ ἡ κακία εἶναι διεστραμμένη, πολὺχρωμὴ καὶ χωρὶς διέξοδου.

Αὐτὸ ἡμπορεῖς νὰ τὸ διαπιστώσῃς εἰς τὴν πραγματικότητά. Ἐκεῖνος ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ εἶπῃ ψεύματα καὶ νὰ μηχανευθῆ ἀπάτας, σκέψου πόσα πράγματα κάμνει, πόσῃν ποιηρίαν ἔχει ἀνάγκη, ποῖα λόγια συγκεκαλυμμένα καὶ πόσῃν σκληρότητα χρησιμοποιεῖ. Β Ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ λέγει τὴν ἀλήθειαν δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ κόπον, δυσκολίας, ὑποκρισίας, μηχανορραφίας ἢ ἄλλο παρόμοιον, διότι ἐκεῖνη εἶναι ὀλοφάνερη μόνῃ της.

Καθὼς ἀκριβῶς τὰ ἀσχημα σώματα ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ πολλὰ ἐξωτερικὰ τεχνουργήματα καὶ τὰ ἐπικαλύμματα συγκαλύπτουν τὴν ἐκ φύσεως ἀσχημίαν, ἐνῶ τὰ ἐκ φύσεως ὄρατα σώματα μόνον τοὺς διαγωνιζόμενα ἀκτινοβολοῦν, παρομοίως ἡμποροῦμεν νὰ εὐρώμεν τὴν διαφορὰν μεταξὺ τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀληθείας, τῆς κακίας καὶ τῆς ἀρετῆς.

Ἐπομένως εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ κακία ἐπιφέρει τὴν τιμωρίαν καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν τιμωρίαν, ἡ δὲ ἀρετὴ δίδει τὴν ἀμοιβὴν καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνταπόδοσιν. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἡ ἀρετὴ ἔχει ἐντὸς αὐτῆς τὸ θραῦμα πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπονομὴν τῶν στεφάνων, C ἔτσι καὶ ἡ κακία ἔχει ἐντὸς αὐτῆς τὴν τιμωρίαν πρὶν ἀπὸ τὴν ὀριστικὴν τιμωρίαν. Διότι τί θὰ ἡμποροῦσεν νὰ ὑπάρξῃ χειρότερον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν διὰ τὸν ὑπολογισμόν τῆς τιμωρίας; Διὰ τοῦτο θεθεῖως καὶ ὁ Παῦλος, ἀποῦ ἀνέφερον τοὺς πορνεύσαντας, τοὺς πωλῆσαντας τὴν ἀκαμίαν ἡλικίαν των καὶ ἐκείνους ποὺ ἀνέτρεψαν τοὺς νόμους τῆς φύσεως, εἶπεν ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ μεγαλύτερα τιμωρία καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν τελι-

κὴν τιμωρίαν, «διότι, λέγει, ἄνδρες μετὰ ἀνδρες ἀσελγοῦν, ἀπολαμβάνοντες ἔτσι ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον τὴν ἀνταμοιβὴν τῆς πλάνης των ποὺ τοὺς ἀξίζει». ¹ Ὀνομάζει δὲ «ἀνταμοιβὴν τῆς πλάνης των» τὴν ἀσέλγειαν καὶ τὴν ἀνῆθικην πράξιν.

«Εἰρήνη ἄς εἶναι εἰς τὸν Ἰσραὴλ». Ἐτελείωσεν τὸν λόγον μετ' εὐχῆν. Διότι τέτοιαις λαγῆς εἶναι αἱ ψυχαι τῶν ἀγίων. D μαζί με τὴν νοουθεσίαν καὶ τὴν συμβουλήν προσθέτουν καὶ τὴν εὐχὴν, εἰσαγούσαι μεγίστην σοφθεῖαν εἰς τοὺς ἀκούοντας.

Ἐδῶ δὲν ἐνοεῖ μόνον αὐτὴν τὴν αἰσθητὴν εἰρήνην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνωτέραν ἀπὸ αὐτῆν μᾶς λέγει ἐπίσης ἀπὸ ποῦ αὐτὴ παράγεται καὶ εὐχεται νὰ μὴ ἐπαναστατῆ ἡ ψυχὴ ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ τῆς καὶ φέρει ἐντὸς της τὸν πόλεμον τῶν παθῶν.

Αὐτὴν, λοιπόν, τὴν εἰρήνην ἄς ἐπιζητῶμεν καὶ ἡμεῖς, διὰ νὰ ἡμπορέσωμεν νὰ συναντήσωμεν τὰ ἀγαθὰ ποὺ μᾶς ὑπεσχέθη ὁ Θεός, μετὰ τὴν χάριν καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀμῆκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

1. Ρομ. 1, 27.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΚΕ' (125) ΨΑΛΜΟΝ

352 Α Ὅταν ὁ Κύριος ἐπέστρεψε καὶ ἀποκατέστησέν εἰς τὴν πατρίδα τῶν τοῦς αἰχμαλώτους τῶν τέκνων τῆς Σιών, ἡσθάνθημεν μεγάλην παρηγορίαν καὶ χαρὰν.¹

Τὸ ὄνομα τῆς αἰχμαλωσίας εἶναι μὲν ἀπλοῦν κατὰ τὴν προφορὰν, ἔχει ὅμως πολλὰς σημασίας. Διότι ὑπάρχει καὶ καλὴ αἰχμαλωσία, ὅπως, ὅταν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγῃ: «μὲ τὰ πνευματικά μας μέσα προσελκόμεν κάθε καλοπροαίρετον καρδίαν καὶ ὡς αἰχμάλωτον τὴν παραβίθωμεν εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ.»² Β Ὑπάρχει καὶ κακὴ, ὅπως, ὅταν λέγῃ: «σύρουν γυναικάρια ὡς αἰχμαλώτους, τὰ ὅποια ἔχουν ἐπάνω τῶν σωρείων ἁμαρτημάτων.»³ Ὑπάρχει ἡ νοσητὴ, περὶ τῆς ὁποίας λέγει: «Νὰ κηρύξετε τὴν ἀρετὴν τῶν αἰχμαλώτων.»⁴ Ὑπάρχει ἡ αἰσθητὴ αἰχμαλωσία, ἡ ὁποία δημιουργεῖται ἀπὸ τοὺς ἔχθρους. Ἡ προηγουμένη, ἐπὶ τὴν ἡσθάνθημεν, εἶναι ἡ βαρύτερα. Διότι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι συλλαμβάνουν μερικὸς συμφώνως πρὸς τὸ δίκαιον τοῦ πολέμου, πολιτικῶς ἐδωπλαγχίζονται τοὺς αἰχμαλώτους⁵ καὶ ἂν τοὺς

1. Ὁ Ψαλμὸς οὗτος ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπίστροφον τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς Βαβυλῶνος. Ἀνακατὰ ἐπιγραμματικῶν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἐπιστροφήν τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς Βαβυλῶνος καὶ προσευχὴν διὰ τὴν ἐπίστροφον τῶν ἀποκαταστάται. Οἱ Μὲνοι καὶ οἱ Πέρσαι κατ' ἔτος 538 π.Χ. ἀπερτίσαν τὴν Βαβυλῶνα. Ἰπὸ τὴν νύκτα αὐτὴν κυριαρχίαν διήρχοντο ἔθνη. Μετὰ τὴν θάνατον τοῦ Καμβύσου καὶ τοῦ Δαρείου, ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Κύρος δι' ἐνὸς ἐκ τῶν διαταγμάτων τοῦ ἐπέστρεψεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα τῶν καὶ νὰ ἀνοικοδομήσουν τὸν ναὸν τῶν. Μεγάλῃ χαρᾷ ἡσθάνθησαν οἱ Ἰουδαῖοι. Δὲν ἀπερτίσαν ὅμως νὰ ἐπιστρέψουν ἑλοῖ, διότι πολλοὶ γεννηθέντες εἰς τὴν Βαβυλῶνα δὲν ἠθέλον νὰ ἀγκαλιεῖσθαι αὐτὴν. Ὅλοι οὖτοι προσέφερον τὰς ὑπηρεσίας καὶ τὴν βοήθειαν τῶν διὰ τὴν ἀνοικοδομήσαν τοῦ Ναοῦ. Μεγάλῃ εἶναι ἡ χαρὰ καὶ ἡ συγκίνησις τῶν ἐπιστρεφόντων, ὅταν παύσῃ τὴν ἔρησον τῆν. Τὰ αἰσθηματὰ τῶν ἐκτρέφει ὁ ὑπερόπτος οὗτος ψαλμὸς.

2. Β' Κορινθ. 10, 5.
3. Β' Τιμὸς, 5, 6.
4. Ἔσα. 61, 1.

διατάσσον νὰ μεταφέρουν ὕδωρ, νὰ κόπτουν ἔξω α ἢ νὰ φέσκουν τοὺς ἵππους, δὲν ἐπιφέρουν συνήθως καμμίαν βλάβην εἰς τὴν ψυχὴν τῶν.⁶ Ἐκεῖνος ἀντιθέτως, ὁ ὁποῖος αἰχμαλωτίζεται ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ἀποκτᾷ σκληρὸν καὶ θάρσαρον αὐθέντην, ὁ ὁποῖος ὠθεῖ αὐτὸν εἰς τὰ αἰσχροτάτα ἔργα. Δὲν γνωρίζει νὰ ἐδωπλαγχίζεταί οὔτε νὰ συμπονη αὐτὸς ὁ τύραννος. C

Ἄκουσε λοιπὸν, κατὰ ποῖον τρόπον, ἀφοῦ συνέλαθεν αἰχμάλωτον τὸν ἄθλιον καὶ ταλαίπωρον Ἰούδαιον, δὲν τὸν ἐλυτήθη, ἀλλὰ τὸν κατέστησεν ἱερῶσλον καὶ προδότην. Μετὰ τὴν διάπραξιν τῆς ἁμαρτίας ὠδήγησεν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ Συνεδρίου τῶν Ἰουδαίων, ὅπου ἀπεκάλυψε τὸ ἁμάρτημά του καὶ οὔτε τοῦ ἐπέτρεψε νὰ καρπωθῆ τὸ κέρδος τῆς μετανοίας του, ἀλλὰ πρὸς τὴν μετανοίας τὸν ἔσπρωξεν εἰς τὸν ἀπαγχονισμόν.⁷

Εἶναι λοιπὸν σκληρὸς τύραννος ἡ ἁμαρτία, ὁ ὁποῖος προστάζει τὰς ποιητὰς ἐντολάς καὶ κατεντροπιάζει ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ὑπακούουν εἰς αὐτάς. Διὰ τοῦτο σὰς παρακαλῶ, ἄς ἀποφεύγωμεν μὲ μεγάλην προσοχὴν τὴν ἔξουσίαν τῆς ἁμαρτίας, ἄς παραμένωμεν σταθεροὶ εἰς αὐτήν.⁸ D

Ἐάν λοιπὸν αὐτοὶ ἔλαβον παρηγορίαν, ἐπειδὴ ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τοὺς θαρσάρους, πολὺ περισσότερον ἡμεῖς πρέπει νὰ χαίρωμεν καὶ νὰ σκιρτῶμεν, ἐπειδὴ ἀπηλλαγθῆμεν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας καὶ νὰ διακτιρῶμεν αἰώνιον αὐτὴν τὴν χαρὰν, χωρὶς νὰ παρασπάτωμεν καὶ νὰ διαταράσσωμεν αὐτὴν μὲ τὸ νὰ διαπράττωμεν καὶ πάλιν τὰς αὐτὰς κακίας.

«Ἐπειτα ἀπὸ μεγάλην μίαν θλίψιν εὕρομεν παρηγορίαν.»⁹ Τοῦτο ἄλλοι ἐρμηνευταὶ ἀποδίδουν «ὡσανὺν νὰ

5. Τὰ τῶν αἰχμαλώτων ἀπὸ ἀρχαιολογικῶν χρόνων ρυθμίζονται ἐπὶ τῆ ἑσπέρῃ κανόνων, οἱ ὅποιοι συνίσταν τὸ διεθὲς δίκαιον τοῦ πολέμου. Ὁ παραλόγος τοῦ δικαίου τοῦτο ἀπορρίπτετο ἐκκλησιαστικῶς παλιῶν.
6. «Ἐἴτε δὲ τῆς ἀρετῆς ὑπόστασις ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ περιεπέτηεν ὁ Ἰούδας προσέειπεν ἐπὶ τοσοῦτον τὴν ἀρετὴν, ὅστε μὴδὲ ὁπότεν εὐμεγὰ ραδίως διέσχεταί ἐκεῖνον θύνασθαι διελεῖν!...» (Papir fragmenta, Patrum Apostolicorum opera, σελ. 260).
7. «Ἐν ἡλευθερίᾳ οὐδ' ἡ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσεν, στήκεται, καὶ μὴ πάλιν ἐν τῇ δουλείᾳ ἐνέχεσθε» (Γαλ. 5, 1).
8. «Ἐγεννήθημεν ὅσοι παρακεκλιμένοι...» Τὸ ὅσοι σημαίνει ὡσανὺν μὲ ἀπικρατικὴν σημασίαν. Ὅμοιοι ἐπὶ τὴν πρὸς ἐκείτους, οἱ ὅποιοι ἐδωκίμασαν μεγάλην θλίψιν καὶ ἀνεπίστατος ἀδελφῶσαν τὴν παρηγορίαν.

ὀνειρευόμεθα». ⁹ Καὶ οἱ Ἑβραῖοι λέγουσι Χαωλεμίμ. Καὶ τί σημαίνει ἐλάθωμεν παρηγορίαν. Ἡμεθα πλήρεις, λέγει, ἡσυχίας, χαρᾶς καὶ εὐχαριστήσεως. **Ε** Τότε ἐγέμισε τὸ στόμα μας με ἀναφωνήσεις χαρᾶς καὶ ἡ γλῶσσα μας με ἀγαλλίασιν. Τότε ἔλεγον καὶ αὐτοὶ οἱ εἰδωλολατρικοί λαοί,¹⁰ ὅτι ὁ Κύριος ἔκαμε μεγάλα πράγματα ὑπὲρ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ἐκαμεν ἀληθῶς ὁ Κύριος μεγάλα καὶ θαυμαστά ἔργα ὑπὲρ ἡμῶν. Μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὴν θελίωσιν τῆς καταστάσεως ἀσκεῖ ἡ χαρὰ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας. Καὶ ποῖος δὲν χαίρει, λέγει, δι' αὐτό; Οἱ πατέρες αὐτῶν, ὅταν ἀπλευθερώθησαν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον καὶ μετέβησαν ἀπὸ τὴν δουλείαν ἐκεῖνην πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀχαριστίαν ἐγγύγουζον ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν, ἐστενωχωροῦντο, ἐλυποῦντο καὶ εὐρίσκοντο εἰς ἀμηχανίαν. **333** **Α** Ἡμεῖς ὅμως ὄχι, λέγει, καὶ χαίρομεθα καὶ σκιρτῶμεν. Ἀναφέρουν μάλιστα καὶ τὴν αἰτίαν τῆς χαρᾶς. Χαίρομεν, λέγει, ὄχι μόνον διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰ θάσσανα τῆς αἰχμαλωσίας, ἀλλὰ διότι ἀπὸ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ θὰ πληροφορηθῶν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ δι' ἡμᾶς. Τότε λοιπὸν, λέγει, θὰ εἴπωσι οἱ εἰδωλολατρικοί λαοὶ μετὰ τῶν «Ὁ Κύριος ἔκαμε μεγάλα πράγματα ὑπὲρ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Πράγματι ὁ Κύριος ἔκαμε μεγάλα καὶ θαυμαστά ἔργα ὑπὲρ ἡμῶν». **Β** Ἐδῶ δὲν πρόκειται περὶ ἀπλῆς ἐπαναλήψεως τῶν λόγων, ἀλλὰ προβάλλεται ἡ μεγάλη χαρὰ, τὴν ὅποιαν ἐδοκίμασαν. Ἡ πρώτη ρῆσις εἶναι τῶν εἰδωλολατρῶν, ἡ δευτέρα Ἰσικῆ τῶν.

Καὶ πρόσθε. Δὲν εἶπον ἔσωσεν ἡμᾶς οὔτε μᾶς ἀπῆλλαξεν· ἀλλὰ εἶπον ἐμεγάλυνε, διότι ἤθελον νὰ παραστήσουν τὸ μεγάλο αὐτὸ θαῦμα μετὸ νόημα τοῦ ῥήματος μεγαλύνω. Βλέπεις πράγματι, τὸ ὅποιον συνεχῶς ἔλεγον, ὅτι διὰ τοῦ λαοῦ τούτου τῶν Ἰουδαίων ἐδιδάσκετο ἡ οἰκουμένη καὶ ὅταν αὐτοὶ ἀπομακρύνοντα καὶ ὅταν ἐπιστρέφουν εἰς τὴν πατρίδα; Καὶ ἡ ἐπάνοδος αὐτῶν εἰς τὴν πατρίδα ἐπέγει θέσιν κήρυκος. Ἡ φήμη τῶν περιεφέρετο παντοῦ καὶ διέδιδεν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους

9. Τὸ Ἑβραϊκὸν κείμενον εἶπαι «ὄσει ὀνειρευόμενοι». Ἡ ἐπιστροφή δηλοῦν τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς Βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας ἔτι τῶσον ἀνέλπιστος ὡς ἐν ἡμῶν, ὅτι ἐδέχοντο θῆσει.

10. Βαβυλωνίαν, Πέρσας, Παλαιστίνην καὶ ἄλλοι εἰδωλολάτραι, μετὰ τῶν ὁποίων ἔβησαν οἱ Ἰουδαῖοι ἀναγόμενοι καὶ ἀπέδρασαν εἰς τὴν Κύριον τῶν ἀπελευθέρωσιν.

τὴν φιλοφροσίναν τοῦ Θεοῦ. **ϸ** ὅτι δηλαδὴ μεγάλα καὶ περιέργα πράγματι ἦσαν τὰ θαυμαστά ἔργα, τὰ ὅποια συνέβησαν εἰς αὐτούς.

Διότι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος ἐξουσίαζεν αὐτούς, τοὺς ἀπλευθέρωσε, χωρὶς κινεῖς νὰ τὸν παρακαλέσῃ, ἀλλὰ διότι ὁ Θεὸς ἐμαλάκωσε τὴν ψυχὴν του. Καὶ δὲν τοὺς ἀπεδέσμευσεν ὀπίσσω, ἀλλὰ τοὺς ἔδωσε δῶρα καὶ παρέσχε διευκολύνσεις.¹¹

«Καὶ ἡμεῖς ἐμεθα πλήρεις χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως. Ἐπανάφερε, Κύριε, καὶ τοὺς ὑπολοίπους αἰχμαλώτους Ἰουδαίους καὶ γέμισε τὴν χώραν μας ἐξ αὐτῶν, ὅπως γεμίζεις κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν θροῶν τοὺς χεμιάρρους, ὅταν πνέῃ νότιος ἀνεμος.»¹² Διὰ ποῖον λόγον εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ψαλμοῦ εἶπεν «ὅταν ὁ Κύριος ἐπανέφερεν ἡμᾶς, τὰ αἰχμαλώτα τέκνα τῆς Σιών», ἐνῷ ἐδῶ λέγει «ἐπανάφερε;». Διότι ἀναφέρεται εἰς τὸ μέλλον. **Δ** Ἰδιαιτέρως μάλιστα ὁ ἄλλος ἐρμηνευτὴς μᾶς ὀδηγεῖ εἰς αὐτό, διότι δὲν εἶπεν «ὅταν ὁ Κύριος ἐπανέφερεν», ἀλλὰ «ὅταν θὰ ἐπαναφέρῃ». Διότι ἡ ὑπόθεσις τότε ἤρχιζε καὶ δὲν ὠλοκληρώθη εἰς τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ ἔβησαν πολλὰ μετοικησις¹³ καὶ πρώτη καὶ δευτέρα καὶ τρίτη.

Τούτο εἶναι δυνατόν λοιπὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι δηλαδὴ εὐχεται νὰ ἐλευθερωθῶν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν ὅλοι οἱ Ἰουδαῖοι. Διότι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐπεθύμουν νὰ παραμείνουν εἰς τὴν χώραν τῶν θροῶν. Δι' αὐτό, ἐπειδὴ διακαῶς ἐπιθυμεῖ νὰ γίνῃ τούτο, λέγει «ἐπανάφερε, Κύριε, καὶ τοὺς ὑπολοίπους αἰχμαλώτους Ἰουδαίους καὶ γέμισε τὴν χώραν μας ἐξ αὐτῶν, ὅπως γεμίζεις κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν θροῶν με ὕδωρ τοὺς χεμιάρρους, ὅταν

11. Οἱ Βαβυλωνῖαι πρόσθερον πολλὰ πρῆγματα εἰς τοὺς ἐπαναποστρεφόμενους καὶ ἐνδομια καὶ ἴσθ. Ὁ Κύριος πρόσθερον εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῶν Ἰουδαίων ἔδωκεν ἐκείνῳ ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἶχεν Ἀρτάξει ὁ Ναυουκουσάνος ἀπὸ τῶν Νάβη καὶ Σολομῶντος.

12. Εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ εἰς τὰς πρὸς βορρᾶν τῆς διακεκομημένης Σιών; χώρας, ὅταν πνέῃ νότιος ἀνεμος πνέουσι μεγάλα ὄρηκα, αἱ ἕλαια μεταβάλλουσι τοὺς χεμιάρρους εἰς ὀρηκτικὸς ποταμούς. Τότε καὶ τὸ ἔργον καὶ ἄγρον ἔδαρος ποτίζεται, ἀλαστῆται καὶ ἀλλοίεται μερῶν. Πρὸς τούτο παραβάλλεται ἡ ἐπιστροφή τῶν Ἰουδαίων, ποὺ θὰ ἀναγωγομένη τὴν Παλαιστίνην.

13. Μετὰ ὀδύνημονα παρίσταν ἔβη ἐκ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν Ἰουδαίων εἰς τὴν Παλαιστίνην ἐπιστρέψαν καὶ ἄλλοι 1500 ἀναγόμενοι αἰχμαλώτων ἀπὸ τῶν Ἰσραὴλ Ἰερὸν. Τὸ 458 π.Χ. ἐβήσαν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ὁ Ἑβραῖος μετὰ μὲ τὴν διορηθῆντα ἐργάτηρον ἑταίρον Νεβημὴν πρόσπῆσαν νὰ ἀναδιοργανώσωσιν τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν. Ἀσχηθόμεσαν τοὺς ἔργους μετὰ τῶν Ἰουδαίων καὶ εἰδωλολατρῶν.

πνέουν νότιοι άνεμοί». Δηλαδή ὁ Θεός ἀθεῖ καὶ ἐξεγείρει ἡμᾶς μὲ πολλὴν ὀρμὴν καὶ σφοδρότητα. Ε Δι' αὐτὸ καὶ ἄλλος ἐρμηνευτὴς τὸ ἴδιο πρᾶγμα θέλων νὰ δηλώσῃ, εἶπεν «ὡσανὶ κανάλι», ἄλλος «ὡς ὄχετοῦς» καὶ ἄλλος «ὡς ἀποδέσμευσιν».¹⁴

Ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι σπείρουν μὲ δάκρυα, θὰ δρέψουν τοὺς καρποὺς μὲ ἀγαλλίασιν. Τοῦτο εἶχε λεχθῆ περὶ τῶν Ἰουδαίων, ὅμως ἡμπορεῖ νὰ λέγεται καὶ νὰ ἔχη θέσιν καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις. Αὐτοῦ τοῦ εἴδους εἶναι ἡ ἀρετὴ, ὥστε νὰ παρέχῃ μεγάλας ἀμοιβάς διὰ τοὺς κόπους πρὸς ἀπόκτησίν τῃς. Συνεπῶς καὶ ἡμεῖς ὑποχρεούμεθα νὰ κοπιᾶζωμεν καὶ νὰ ταλαιπωρούμεθα προηγουμένως καὶ ἔπειτα νὰ ἀναζητῶμεν τὴν ἀνεσίαν.¹⁵ Ἡμπορεῖ νὰ ἴδῃ κανεὶς τοῦτο, νὰ συμβαίῃ εἰς κάθε περίπτωσιν καὶ εἰς τὴν ἰδιωτικὴν μας ἀκόμῃ ζωὴν.

¹⁵⁴ Α Δι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἔφερε τὸν λόγον πρὸς αὐτὴν τὴν μορφήν, δηλαδή τὴν σπορὰν καὶ τὸν θερισμὸν. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος σπέρνει, ἀποδίδεται εἰς κόπους καὶ ταλαιπωρίας καὶ ἰδρώτας καὶ κακουχίας, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος μετέρχεται τὴν ἀρετὴν. Τίποτε δὲν ὑπάρχει τόσον ἀνεπιτήδειον πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀνεσεώς του, ὅσον ὁ ἄνθρωπος. Διὰ τοῦτο θεοβίως ὁ Θεός ἔκοιμε τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας δύσκολον καὶ στενὴν καὶ μάλιστα ὄχι μόνον ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀναγκαῖα τῆς καθημερινῆς ζωῆς ἔκοιμεν ἐπίπονα ἰδιαίτερώς. Β Διότι καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος σπέρνει καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος οἰκοδομεῖ, ὁ ὀδοπόρος, ὁ ὕλοτόμος, ὁ χειροτέχνης καὶ ὁ κάθε ἄνθρωπος γενικῶς, ὅταν πρόκειται νὰ δημιουργήσῃ κάτι χρήσιμον, ὑποβάλλεται εἰς κόπους καὶ ταλαιπωρίας. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς οἱ σπόροι διὰ νὰ φητρῶσιν ἔχουν ἀνάγκην θροχῆς, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡμεῖς ἔχομεν ἀνάγκην δακρύων. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἡ γῆ ἔχει ἀνάγκην θεθείας ἀρόσεως καὶ συχνῆς διανοίξεως, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ μας ἔχει ἀνάγκην πειρασμῶν καὶ θλίψεων¹⁶ ἀντὶ ἀξίτης, διὰ νὰ μὴ φέρῃ τὰ θάνατα τῆς πονη-

14. Πρόκειται περὶ τῶν ἐρμηνευτῶν Ἀκύλα, Σπυρίδου κ.λ.

15. Ὁ Ἄριστοτέλης ἀπειλεῖ τὴν ἀρετὴν «πολλοχρόνον», ἔτσι προσεστὴν εἰς τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὴν μέθεσιν καὶ «θήραμα», ἧται κατὰ τὸν μόνον κυνήγι· ἀσθένεια ἡμπορεῖ νὰ φθῶσῃ.

16. Ὁ Θεὸς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει, ἀνασπέρματος εἰς τοὺς πειρασμούς «ἐδόθη μοι ἀκλήβ' ἢ σαρκί, ὅτι μὴ ὑπαρῶμαι...» (Π' Κορινθ. 12, 7).

ρίας, διὰ νὰ μαλακῶνῃ τὴν σκληρότητα τῆς, ὥστε νὰ μὴ ἐπαίρεται καὶ σκιρτᾷ.

Ἄλλωστε καὶ ὁ ἀγρός, ὁ ὅποιος δὲν καλλιεργεῖται ἐπιμελῶς, τίποτε σπουδαῖον δὲν παράγει. Τοῦτο λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον λέγει ὁ προφήτης. Δηλαδή δὲν πρέπει νὰ χαίρωμεν μόνον διὰ τὴν ἐπιστροφήν, C ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ νὰ ἀναπέμπωμεν εὐχαριστίας εἰς τὸν Θεὸν καὶ διὰ τὰ δύο. Διότι ἡ μὲν αἰχμαλωσία εἶναι ὁ σπόρος, ἡ δὲ ἐπάνοδος εἶναι ὁ θερισμός. Ὅπως ἀκριβῶς αὐτοί, οἱ ὅποιοι σπέρνουν, λέγει, ἔπειτα ἀπὸ τοὺς κόπους καρπώνονται τὰ ἔσθια των,¹⁷ ἔτσι καὶ σεῖς, ὅταν μὲν ὀδηγεῖσθε εἰς αἰχμαλωσίαν, δημοῖζετε μὲ τοὺς γεωργούς, οἱ ὅποιοι σπέρνουν, ταλαιπωρούμενοι, στενοχωρούμενοι, θλιβόμενοι, ἀντιμετωπίζοντες τὸν πόλεμον, ὑποφέροντες τὸν χειμῶνα, τὰς νεφώσεις, τοὺς παγετούς καὶ ἀπὸ τὸ βάθος τῆς ψυχῆς σας γόνοντες δάκρυα. Διότι ἔτι εἶναι διὰ τοὺς σπάρους ἡ θροχὴ, τὸ ἴδιο πρᾶγμα εἶναι τὰ δάκρυα διὰ τοὺς πονεμένους. Ἀλλὰ, νὰ, λέγει, ἐλάθετε τὴν ἀμοιβὴν σας διὰ τοὺς κόπους ἐκεῖνους. D

Ὅταν λοιπὸν ὁ ψαλμωδὸς λέγῃ «ἀπερχόμενοι ἐθάβιζον καὶ ἔκλαιον, τοποθετοῦντες ἔτσι εἰς τὴν γῆν τοὺς σπάρους των καὶ ἐπιστρέφοντες θὰ ἔλθουν μὲ ἀγαλλίασιν δρέποντες ἔτσι τοὺς καρποὺς των», δὲν κάμνει λόγον περὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ περὶ πραγμάτων, μὲ τὰ ὅποια διδάσκει τὸν ἀκροατὴν, νὰ μὴ πνίγεται εἰς τὰς θλίψεις.¹⁸ Ὅπως λοιπὸν ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος σπέρνει τοὺς ἀγρούς, δὲν στενοχωρεῖται καὶ ἂν ἀκόμῃ ἀντιμετωπιῇ πολλὰς δυσκολίας, διότι προσβλέπει εἰς τὰ κατὰμεῖσα ἀθέριστα σπαρτά, ἔτσι ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ μὴ στενοχωρῆται καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος μαστίζεται ἀπὸ τὰς θλίψεις καὶ ἂν σπάνη πολλὰ πράγματα προκαλοῦν τὴν λύπην, καθ' ὅσον περιμένει τὸν θερισμὸν καὶ σκέπτεται τὴν ὠφέλειαν, ἢ ὅποια θὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴν θλίψιν. E

Ἐχοντες λοιπὸν καὶ ἡμεῖς αὐτὰ ὅπ' ὄψιν, ἄς εὐχαριστοῦμεν τὸν Κύριον καὶ διὰ τὰς θλίψεις καὶ διὰ τὰς ἀνεσίες. Ἄν καὶ ὅσα συμβαίνουν εἶναι διαφορετικά, δ-

17. Ἐπὶ κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρότερον τὸν καρπὸν ἀπὸ τῆς μεταλαμβάνειν. (Π' Τιμοθ. 2, 7).

18. Ἡ γὰρ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται... (Β' Κορινθ. 12, 9).

μως όλα γενικώς αποβλέπουν εις τὸν αὐτὸν σκοπὸν, δίκως ἢ σπορά καὶ ἡ συγκομιδή. Ἄς ὑποφέρωμεν τὰς θλίψεις μας μὲ γενναίωσιν καὶ χωρὶς γογγυσμῶν, καὶ τὰς ἀνέσεις μας ἄς δεχώμεθα δοξολογούντες τὸν Θεόν, ὥστε ὑπ' αὐτὰς τὰς προϋποθέσεις νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ἀγαθὰ τῆς μελλούσης ζωῆς μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλοφροσύνης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΚΣ' (126) ΨΑΛΜΟΝ

355 Α Ἐάν δὲν θελήσῃ ὁ Κύριος νὰ οἰκοδομήσῃ μίαν οἰκίαν, εἰς μάτην κοπιᾶζουσιν οἱ οἰκοδομοῦντες αὐτήν. Ἐάν ὁ Κύριος δὲν περιφρουρήσῃ μίαν πόλιν εἰς μάτην ἀγρυπνεῖ ὁ φύλαξ αὐτῆς εἰς μάτην καθε πρῶτ' ἐγείρεσθε ἐνωρίς καὶ εἰς μάτην ἐγείρεσθε εὐθύς ὡς ἀναπαυθῆτε.¹

Ὁ ψαλμὸς οὗτος ἔχει λεχθῆ διὰ τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων ἢ ὅποια ἐπεκράτησε μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν Ἰουδαίων.² Ἀφοῦ λοιπὸν ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν Β καὶ ἐπέστρεψαν ἀπὸ τὴν χώραν τῶν θαρθάρων, εὐρήκαν τὴν πόλιν τῶν σωρῶν ἐρείπτων³ καὶ ἐπαχείρουν νὰ ἀνοικοδομήσουν τὰ τείχη καὶ τοὺς πύργους, ποὺ ἦσαν γκρεμισμένα. Ἀλλὰ πολλοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ πολλὰ μέρη ἐπετίθεντο καὶ ἠμποδίζον τὸ ἔργον, διότι ἐφθόουν τὴν εὐμερίαν τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐφροῦντο τὴν εὐτυχίαν τῶν. Κατόπιν, ἐνῶ ἐγίνοντο αὐτὰ, ὁ χρόνος παρήρχετο καὶ ἐδαπανήθη τόσος καιρὸς, ὥστε ἐχρειάσθησαν διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ περισσότερα ἀπὸ τεσσαράκοντα ἔτη. Τοῦτο λοιπὸν θέλοντες νὰ δηλώσουν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἔλεγον «ὁ ναὸς αὐτὸς ἀνηγέρθη εἰς διάστημα τεσσαράκοντα ἔξ ἐτῶν».⁴

Δὲν ἐννοοῦν θεβαίως τὸν προηγουμένον ναὸν τοῦ Σολομῶντος, C ἀλλὰ τὸν ἐπόμενον, ὁ ὁποῖος ἔγινε μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τοῦς Πέρσας. Ἐπειδὴ λοιπὸν

1. Ὁ ψαλμὸς οὗτος ἀποβλέπει εἰς τὸν Σολομῶνα. Ἡ μορφή ἐστὶν καὶ τὰ περιεχόμενα τοῦ ψαλμοῦ κατὰ τοὺς περιστάτους ἐπισημαντὰς δεικνύουσιν προέλευσιν μεταγενετέραν, ἤτοι μετὰ τὴν Βαβυλωνίαν αἰχμαλωσίαν.
 2. Ἡ ἐπάνοδος τοῦ Ἰερουσαλήμ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἔγινε ἐπὶ βασιλείας Κύρου τὸ 538 π.Χ.
 3. Τὸ 546 π.Χ. ὁ βασιλεὺς τῶν Βαβυλωνίων Ναβουχοδονόσορ ὁ Β' ἐκρίνετο τὴν Ἰερουσαλήμ καὶ κατέλυσε τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα. Ἦρκασι τὰ σκεῆθ, ἔβησαν τὸν Καδὸν καὶ κατέφυγε τὸς Ἰουδαίους.
 4. Ἰωάν. 2, 20.

κατηναλισκετο πολὺς χρόνος διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ καὶ τῆς πόλεως καὶ τῶν τειχῶν (διότι ἡ ἀνοικοδόμησις τῆς πόλεως ἐχειρώσθη πολὺ περισσότερον χρόνον), ἐπιθυμῶν ὁ προφήτης νὰ διδάσκη αὐτοὺς νὰ καταφεύγουν πάλιν πρὸς τὸν Θεόν, διηγείται αὐτὰ καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι ὅλα γίνονται ματαίως, ἐάν δὲν ἔχουν μὲ τὸ μέρος τῶν τῆν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.

Διότι δὲν εἶναι θεαίως ἀδύνατος ὄντι τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ μόνον ἡ ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνέγερσις τοῦ τείχους μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῆν. Καὶ διατὶ ὁμιλῶ διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῶν τειχῶν καὶ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς πόλεως; Δι' ἄλλα καὶ ὅταν αὐτὴ κτισθῇ καὶ δολοκληρωθῇ, κανεὶς δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὴν φυλάξῃ, ἐάν ἔχη στερηθῇ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἔλεγεν αὐτὰ πρῶτον μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ καὶ πάλιν εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ μὴ γίνωνται ἀπροθυμότεροι ἐξ αἰτίας τῆς ἀνάσεως.⁶ Δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν ἐχάρισεν εἰς αὐτοὺς τὰ ἀγαθὰ ὅλα μαζί, ἀλλὰ κατὰ πρόπον μόλις αἰσθητὸν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, διὰ νὰ μὴ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν προηγουμένην τῶν κακίαν λόγῳ τῆς ταχείας ἀπολλαγῆς ἀπὸ τῆς συμφορᾶς. Καὶ, ὅταν εἶδε τὰ ἀγαθὰ διαρκῶς ὑπενθύμειεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐπιθετικότητα τῶν ἐχθρῶν καὶ ἀφύπνιζε συνεχῶς τὴν ὀκνηρίαν τῶν. Εἰ

Ὁ λόγος θεαίως οὗτος ἔχει κύρος γενικόν, ἀλλὰ ἔχει λάθει τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀπὸ αὐτῆν τὴν ὑπόθεσιν. Διότι πρέπει αὐτὸς νὰ τειριάζῃ εἰς ὅλους γενικῶς τοὺς ἀνθρώπους ὅχι διὰ νὰ μὴ εἴμεθα ἀπρόθυμοι ὅτε διὰ νὰ μὴ εἴμεθα ἀδιόφοροι, ἀλλὰ ἀφοῦ προσφέρωμεν τὸ κατὰ τὴν δύναμίν μας, νὰ ἀναθέτωμεν τὰ πάντα εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἐξαρτώμεθα διὰ παντὸς ὡς πρὸς ὅλα τὰ ζητήματα ἀπὸ τὴν ἐλπίδα ἐκείνου. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φέρῃ κανεὶς τὰς ὑποθέσεις τοῦ εἰς πέρας, ἐάν δὲν βοηθῇ ὁ Θεός. Ἔπειτα καὶ ἂν ὁ Θεός βοηθῇ.³⁵⁶ Ἄ ἡμεῖς ὅμως εἴμεθα ἀμελεῖς καὶ ὀκνηροὶ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἐπιτύχωμεν τὸν σκοπὸν μας.

6. Ἡ κεντρικὴ ἰδέα τοῦ ῥαζμοῦ τούτου εἶναι ὅτι οὐδεμία ἐπιτυχία ἀπάρχει ἄνευ τοῦ Θεοῦ. Εἰς μάτην κινεῖται ὁ ἄνθρωπος μακρὰν τῆς θείας βοηθείας.

«Ἦρώτος ἔμοι δοκῆός, καὶ ὁ βοηθήσει μοι· ἢ ποιήσει μοι ἄνθρωπος;» (Ἐβρ. 13, 8).

«Ἐν ὧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς περὶ αὐτοῦ, δύναται τοὺς περὶ αὐτοῦ ἐσθλῶς βοηθεῖν» (Ῥωμ. 9, 18).

«Ἐάν ὁ Κύριος δὲν σᾶς προστατεύσῃ εἰς μάτην γίνεται ἐνώρις ἡ πρωϊνὴ ἐγερσις σας, εἰς μάτην ἐγείρεσθε δι' ἐργασίαν ἀμέσως εὐθὺς ὡς ἀναπαυθῆτε.»⁷ Καὶ ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει «θραδύνουν νὰ ἀναπαυθῶν», ἄλλος «ἔπειτα ἀπὸ πολὺν χρόνον ἀναπαύονται». Τὸ νόημά του εἶναι τὸ ἐξῆς περίπου: Καὶ ἂν ἀγρυπνῆτε καὶ ἂν σηκώσεσθε πρῶτ' ἄνω καὶ ἂν θραδύνετε νὰ ἀναπαυθῆτε καὶ ἀφιερώνετε ὅλον τὸν χρόνον σας εἰς κόπον καὶ ταλαιπωρίαν, ἂν δὲν τύχετε τῆς θείας βοηθείας, ὅλα τὰ ἀνθρώπινα ἔργα θὰ χαθῶν καὶ ἀπὸ αὐτῆν τὴν προσπάθειάν σας καμμία ὠφέλεια δὲν θὰ προκύψῃ. Β Εἶναι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι τρώγουν τὸν ἄρτον τῆς ὀδύνης. Λέγει αὐτὸ διὰ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ἔξω ἐπίπτονον ἔσαν, διότι ἐγίνων συγχρόνως στρατιῶται καὶ οἰκοδόμοι. Μὲ τὸ ἕνα χέρι, λέγει, ἐθόσασαν τὸ καλάθι ἢ τὴν πέτραν καὶ μὲ τὸ ἄλλο τὴν μάχαιραν, διασπῶντες ἔτσι τοὺς ἑαυτοῦς τῶν εἰς τὴν οἰκοδομίαν καὶ τὸν πόλεμον, καὶ μετέφερον τὰ χαλίκια μὲ τὰς ἀσπίδας.

Ἐπειδὴ ἡ πόλις δὲν εἶχε τεῖχη καὶ ἦτο ἀπομιλωμένη, τὰς ἀλλεπαλλήλους καὶ ἀπροσοκλήτους ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν παρηκολούθουν ἀνά πάσαν στιγμὴν καὶ ἐξωπλισμένοι ἔκτιζον τὰ τεῖχη, ἐνῶ πλησίον τῶν ὑπάρχοντων ἔλιθη καὶ ἀσπίδες καὶ μάχαιραι. Ἀπὸ μακρὰν μερικὸι σκοποὶ σαλπίζοντες ἀνήγγελλον τὴν κρυφὴν ἐπιθεσὶν τῶν ἐχθρῶν, ἂν κάποτε ἀντελαμβάνοντο αὐτοὺς ἀπὸ μακρὰν νὰ ἐπιτίθενται. C Ἄλλὰ καὶ ἂν κάμνυτε αὐτὰ, λέγει, καὶ τρώγετε τὸν ἄρτον τοῦ πόνου,⁸ ὅλα θὰ εἶναι χαμένα, ἂν δὲν τύχετε τῆς θείας βοηθείας.

Ἄν λοιπὸν ἐκεῖνοι εἶχον ἀνάγκην τόσοῦ πολὺ τῆς θείας βοηθείας, διὰ νὰ ἀνοικοδομήσουν τὴν πόλιν καὶ τὰ τεῖχη, πολὺ περισσότερον ἔχομεν ἀνάγκην ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι θαδίζομεν τὸν δρόμον, ποῦ φέρεῖ εἰς τὸν οὐρανόν. Ὅταν δίδῃ εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ ὕπνου, αὐτὴ εἶναι ἡ κληρονομία τοῦ Κυρίου, τέκνα μου.

Ποίαν σχέσιν ἔχουν αὐτὰ; Μεγάλην καὶ σχετικὴν μὲ

6. Ἦρωτος ἄνθρωποι ἐγείρονται πρὸ τοῦ ἕβρου διὰ τὰς προσωπικὰς τῶν ὑποθέσεις, περιερίβον τὸν ἴππον τῶν πρὸς ἐξαικονόμενῳ χρόνῳ ἐργασίας καὶ καταπνύονται τὸν ἕρπον μὲ πολὺν τριπλὸν καὶ ὀδύνην!

7. Τὸ «ἐγείρεσθε μετὰ τὸ καθῆσθαι» ἀποδείχεται εἰς τὸν Ἀγίλον. Τὸ «χρῆσται τοῦ καλάθου» εἶναι ἀγνώστου ἑρμηνευτοῦ.

8. «Παραίει τοὺς μετ' ὀδύνης τὸν ἄρτον ἐπίβουαι διὰ τὰς τῶν πάλιν ἐπιβουαίς εἰς τὸν Θεόν ἔχων τὴν ἐλπίδα» (Θεοδώρητος).

τὰ προηγούμενα. Αυτό, τὸ ὅποιον λέγει εἶναι τὸ ἐξῆς: Ἐάν ὁ Θεὸς δὲν δώσῃ τὴν βοήθειάν του, ὅλα εἶναι ἀσκοπα δταν ἡμῶς δάσῃ αὐτήν, τότε ἐπέρχεται καὶ γλυκὺς ὕπνος* καὶ ἀνεσις καὶ ζωὴ ἀπηλλαγμένη κινδύνων καὶ γεμάτη ἀσφάλεια. **D**

Ὅταν λοιπὸν ὁ Θεὸς δώσῃ εἰς αὐτοὺς ὕπνον, δταν τοὺς ἀναπαύσῃ, δταν ἀποκροῦσῃ τοὺς ἐπιτιθεμένους, αὐτοὶ τότε δὲν θὰ οἰκοδομήσουσιν μόνον τὴν πόλιν καὶ δὲν θὰ φυλάξουσιν μόνον αὐτήν, ἀλλὰ πολὺ περισσότερα θὰ λάθουσιν. Θὰ γίνουσιν πατέρες πολλῶν παιδιῶν⁹ καὶ θὰ προκόψουσιν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀπόκτησιν πολλῶν παιδιῶν. Εἶναι ἡ ἀμοιβὴ τοῦ καρποῦ τῆς κοιτίας. Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει «ἡ ἀμοιβὴ εἶναι ὁ καρπὸς τῆς κοιτίας». Τί σημαίνει αὐτό; Ὡς μισθόν, λέγει, θὰ λάθουσιν τὴν ἀπόκτησιν πολλῶν παιδιῶν. Εἶναι ἀληθῶς τὸ ἔργον τοῦτο τῆς φύσεως, ἀλλὰ δταν ὁ Θεὸς παρέχῃ τὴν βοήθειάν του καὶ αὐτὴ θὰ προχωρήσῃ ἐπιτυχέστερον. **E**

Διότι καὶ αὐτὴ ἔχει ἀνάγκη τῆς θείας βοηθείας καὶ τὰ ἱεροσόλυμα θὰ καυχῶνται διὰ τὸ πλήθος τῶν ἀνθρώπων. Δὲν θὰ εὐρεθῇ ἡ εὐτυχία μόνον μέσα εἰς αὐτὰ π.χ. εἰς τὴν ἀνοικοδομησιν, εἰς τὴν φρούρησιν, εἰς τὴν ἀπόκτησιν πολλῶν παιδιῶν, ἀλλὰ θὰ προστεθοῦν εἰς αὐτὰ καὶ ἄλλα. ²⁵⁷ **A** Καὶ ἐπειδὴ θέλει νὰ φανερώσῃ ποία εἶναι αὐτὰ, προσθέτει «Μὲ θέλη εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἱκανοῦ τοξευτοῦ ἑτοιμάζουσιν τὰ παιδιὰ τῶν ἀσθενῶν γονέων». Ἄλλος γράφει «τῶν δεσμευμένων». Τὸ νόημα αὐτοῦ εἶναι τὸ ἐξῆς: Δὲν θὰ ἔχουσιν μόνον ἀσφάλειαν τῶν τειχῶν, οὔτε τῆς οὐραρᾶς πόλεως, οὔτε τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν παιδιῶν, ἀλλὰ θὰ ἐμπνεύουσιν τὸν φόβον εἰς τοὺς ἐχθρούς καὶ θὰ γίνουσιν ἔτοιμοι φοβεροί, ὅπως τὰ θέλη. Καὶ ὄχι ἀπλῶς ὅπως τὰ θέλη, ἀλλὰ ὅπως, δταν αὐτὰ κραδαίνωνται ἀπὸ χεῖρα δυνατὰ. Διότι τὰ θέλη καθ' ἑαυτὰ δὲν προ-

9. «Ἦσαν τὴν ἀνάγκην ἰσχυροῦσιν. Ἀνάγκη δὲ ὕπνος τοῖς ἀνθρώποις παρέχει. Τοῦ Θεοῦ τῆς εὐχαιρᾶς κληρονομία ἀποδοῦναι δὲν ἔστιν ἀσφαλὲς ὅλα προνοίας καθεστῆσαι (θεοδότητος)».

10. Ἐξ ἐσθέρων μέρος τοῦ ὁμοίου αὐτοῦ. ἢ ὁ ἀναφέρεται εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν χάριν τὴν ὁμοίαν εἶναι εἰς αὐτὴν ὁ Θεὸς διὰ τῆς γενήσεως τέκνων. Ἐὰν παιδιὰ εἶναι ἡ κληρονομία καὶ ἡ ἀμοιβὴ τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς γονεῖς. Οἱ Ἑβραῖοι ἐθελοῦσιν τὴν παιδοποιῶσαν ὡς ἰδιωτῆραν ἐλογίαν τοῦ Θεοῦ (ἀευτ. 7, 12-13).

11. Ὅπως τὰ ὅλα εἰς τὰς χεῖρας ἐνός καλοῦ ἐπιλοῦθι θεοκρατοῦσιν αὐτῶν μὲ ἀσφάλειαν καὶ δυνάμει, ἔτσι τὰ παιδιὰ εἶναι προστασία τῶν γονέων κατὰ τὴν γερμανικὴν φιλικὴν τὸν χρόνον τῆς ἀσθενείας των. Τὰ τέκνα θὰ στηρίζουσιν τοὺς γονεῖς.

ξεναῖν τὸν φόβον, δταν ἡμῶς εὐρεθοῦν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ δυνατοῦ τοξέτου, τότε ἀπαιλοῦν θάνατον εἰς θάρος τῶν ἐπιτιθεμένων. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν αὐτοὶ θὰ προκαλοῦν τὸν φόβον. Ποῖοι αὐτοί; Τὰ τέκνα τῶν ἀσθενῶν ἀνθρώπων, δηλαδὴ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι κάποτε ὑπέκυψαν εἰς τὴν ἀδυναμίαν, ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐδεσμεύθησαν ἀπὸ αὐτῆν. **B**

Ἐπιθυμῶν εἰς αὐτοὺς περιπτώσεις προηγούμενης δυστυχίας κατὰ τὸν χρόνον τῆς εὐτυχίας, διὰ τὴν ἀσφάλειαν μὲ κάθε τρόπον τὸ πνεῦμα των καὶ ἀπὸ ἐκείνα, τὰ ὅποια ὑπέφερον καὶ ἀπὸ τὰς συμφορὰς, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἠλευθερώθησαν καὶ ἀπὸ ὅσα προσεχῶς θὰ ἀπολαύσουσιν. Εὐτυχὴς εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὅποιος θὰ ἰκανοποιήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀποκτήσεως τέκνων. Οἱ γονεῖς πολλῶν παιδιῶν δὲν θὰ ἐντροπισθοῦν, δταν συζητοῦν μὲ τοὺς ἐχθρούς των εἰς τὰς πόλεις τῶν τειχῶν τῆς πόλεως.¹² Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει «εὐτυχὴς εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος θὰ γεμίσῃ τὴν φαρέτραν του¹³ μὲ αὐτὰ». Προστίθεται δηλαδὴ εἰς αὐτοὺς καὶ τοῦτο, ἡ δύναμις τοῦ σώματος, ὁ ἀφόρητος φόβος,¹⁴ ὄρατοι καὶ πολλὰ παιδιὰ, ἀσφάλεια, ἐξωροισμὸς τῆς πόλεως, νίκη καὶ τρόπαια κατὰ τοὺς πολέμους. Διὰ τοῦτο καλοτοχίζει αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι θὰ ἀπολαύσουσιν αὐτὴν τὴν εὐτυχιάν. **C**

Θὰ εἶναι, λέγει, αὐτοὶ πλήρως ἐξωπλισμένοι. Δὲν θὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὸν μακαρισμὸν δι' αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ εἰς τὸ ὅτι δὲν θὰ ἐντροπισθοῦν. «Οἱ γονεῖς πολλῶν παιδιῶν, λέγει, δὲν θὰ ἐντροπισθοῦν, δταν συζητοῦν μὲ τοὺς ἐχθρούς των εἰς τὴν πύλιν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως». Τί τέλος πάντων σημαίνει αὐτό; Εἶναι ἡ μεγίστη νίκη, ἡ μεγίστη λαμπρότης, ἡ εὐχαρίστησις, ἡ εὐτυχία. Διότι δὲν πρόκειται νὰ τοὺς προσσφῆ ἔντροπι, ἐπειδὴ δὲν ἔτυχον τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ ἢ εἶχον ἀνίσχυρον προστάτην Θεόν ἢ εἶχον μὲν ἰσχυρὸν Θεόν, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τῶν ἰδικῶν των ἀμαρτημάτων ἀπώθησαν τὴν πρόνοιάν του. Τοῦναν-

12. Ὅταν ὁ πατὴρ ἀνδραλιέται μὲ τοὺς ἐχθρούς εἰς τὰς πόλεις τῆς πόλεως, ὅπου ἐγίνοντο αἱ συγκεντρώσεις καὶ τὰ δικαστήρια δὲν θὰ φύβῃ τὰς καυχώνας καὶ ἀδικίας ἀποστάτας, διότι στηρίζει τὴν ἀσφάλειαν καὶ ἰσχυρότητά του εἰς τὰ τέκνα του. «Ὅμο γὰρ ἐθέλωσιν ἔσθ' τῆς πόλεως τοῦς πεμπόμενους πρέσβεις, ἀλλ' ἔσθ' κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος» (θεοδότητος).

13. Ἡ φαρέτρα ἦτο θήκη ἐντός τῆς ὁποίας ὁ τοξότης ἐποσθῆται τὰ βέλη του.

14. Ἀφόρητος φόβος εἶναι ὁ φόβος τῶν ὁσίων δὲν δύναται νὰ ἀπομείνῃ ὁ ἄνθρωπος.

τίον υπερήφανοι δι' ἄλλα, διὰ τὴν πόλιν, διὰ τὰ τεῖχη, διὰ τὴν φρουράν, διὰ τὰ τέκνα, διὰ τὰ δῦλα καὶ διὰ τὴν δύναμιν των δὲν θὰ ἐντροπισθοῦν ἀντικρύζοντες τοὺς ἐχθρούς, **Δ** ἀλλὰ θὰ σπεύσουσιν μετὰ μεγάλην γενναϊότητα, μετὰ υπερηφάνειαν, μετὰ ὑψηλὸν φρόνημα, μετὰ ψυχικὴν ἀνατερότητα, διότι ὁ Θεὸς δι' ἄλων αὐτῶν ἐκδηλώνει τὴν ὑπὲρ αὐτῶν προστασίαν.

Διότι τὸ μέγιστον ἀγαθὸν καὶ ἡ κορωνὴς τῆς εὐτυχίας εἶναι νὰ δύναται κανεὶς κατὰ τὸν ὑπόλοιπον χρόνον νὰ κοσμήται μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, δι' αὐτὸ λοιπὸν διέκοιμεν ἐδῶ τὸν λόγον, διδάσκων, ὅτι ἄλλοι γενικῶς πρέπει περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο νὰ ἐπιδιώκουν αὐτὸν τὸν στολισμὸν καὶ δι' αὐτὸν νὰ καυχῶνται.

Αὐτὸν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ὡς ἐπιδιώκωμεν μετὰ ζήλον, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ἀκόμιστα ἀγαθὰ, μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ **Ε** μετὰ τοῦ Ὁμοίου εἰς τὸν Πατέρα καὶ συγκράτως εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΚΖ' (127) ΨΑΛΜΟΝ

358 **Α** Εὐτυχεῖς εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι φοβοῦνται τὸν Κύριον.¹

Πρόσθετε ἀπὸ τοῦ ἀρχίζει ὁ ψαλμωδὸς καὶ τοῦ κατέληξεν. Ὅπως ἀκριβῶς προηγουμένως ἐκολούθησεν αὐτοῦ, ὅτι δὲν δέχονται τὴν προσβολὴν τῆς ἐντροπῆς, διότι ἔχουν θεοθῶν καὶ φέρουν μαζί των τὸν Θεόν, ἔτσι καὶ ἐδῶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ σημεῖον εἰσάγεται λέγων «εὐτυχεῖς εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι φοβοῦνται τὸν Θεόν». Καὶ πάλιν διηλεῖ γενικῶς, ἀφοῦ ἔκαμεν ἀρχὴν ἀπὸ ἐκείνους. Καὶ ὀρθῶς εἶπε, πάντες. **Β** Καὶ ἂν κανένας εἶναι δοῦλος καὶ ἂν εἶναι κύριος καὶ ἂν εἶναι πτωχὸς καὶ ἂν κατὰ τὸ σῶμα ἀνάπηρος, οἰσοδήποτε καὶ ἂν εἶναι, τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν τὸν ἐμποδίζει νὰ ἀφαρμόζη αὐτὸν τὸν μακαρισμὸν, τὸν ὅποιον ἀναφέρει ὁ ψαλμωδός.²

Διότι τὸν ἄλλον, τὸν ψευδῆ καὶ ἐπίπλαστον, τὸν ὅποιον πολλοὶ ἐπιδιώκουν μετὰ ζήλου, μετὰ πολλὴν δυσκολίαν τὸν ἐπιτυγχάνουν, ὅσα στοιχεῖα καὶ ἂν συγκεντρωθοῦν. Καὶ ἂν δὲν συνδράμουν ἄλλα, κανεὶς δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ γίνῃ εὐτυχὴς μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Τὸ ἐξῆς περίπου ἐννοῶ. Ἄν κανεὶς εἶναι πλούσιος, δὲν ἀρκεῖ αὐτὸ νὰ θεωρηθῇ εὐτυχὴς, ἀλλ' εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἔχη καὶ ὑγείαν. Διότι καὶ ἂν εἶναι πλούσιος, ἀλλὰ ἀνάπηρος κατὰ τὸ σῶμα, χαλαίνει καὶ ἡ εὐτυχία του καὶ εἶναι ἀθλιώτερος ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς. **Γ** Πολλοὶ βεβαίως πλούσιοι, ἐπειδὴ κατατρώγονται ἀπὸ ἀσθενείας, καλοτυγχάνουν τοὺς πτωχοὺς, οἱ ὅποιοι κινουῦνται μέσα εἰς τοὺς δρόμους καὶ θεωροῦν τοὺς ἑαυτοῦ των μετὰ τὰ ἄπειρα πλούτη ἀθλίους. Ἄν πάλιν εἶναι μὲν ὑγιὴς κατὰ τὸ σῶμα καὶ πλούσιος, ὅμως σπερεῖται δόξης καὶ τοῦτο εἶναι

1. Τὸ ἄριστον τοῦτο ποίημα ἀποδίδεται εἰς τὸν Ζορρόδδελ καὶ συντάθη μετὰ τὸ ἔθος τῆς Βαβυλωνίου ἀλμαλικῆς. Παράγεται εἰς αὐτὸ τὸ τρίτακτον μετὰ εὐτυχισμένης οἰκονομίας, ἔτσι ὁ Θεός, ἡ ἐργασία καὶ τὰ τέκνα.

2. Ἄρχη σοφίας φόβος Κυρίου (Παροιμ. 1, 7).

ἐμπόδιον εὐτυχίας. Ὑπάρχουν ἀκόμη μερικοί, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀποκτήσει πολλά πλοῦτη καὶ ἔχουν τὸ σῶμα ὑγιές· ὕφισταται ὁμῶς ἀνυπόφορον δοκιμασίαν ἀπὸ τοῦ ἀρχόντος καὶ τοῦ ἡγεμόνος. Ἐπειδὴ δὲν μετέχουν καμμιᾶς τιμῆς, ὑποκύπτουν καὶ θεωροῦν τοὺς ἑαυτοῦς τῶν δυστυχεστέρας ἀπὸ ἄλλου ἐκείνους, ἀπὸ τοῦς ὁποίους καὶ οἱ δοῦλοι τῶν εἶναι εὐπωρότεροι.

Καὶ πάλιν, ἂν ὑπάρξη ἡ δόξα καὶ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ σωματικὴ ὑγεία, **Δ** ἀλλὰ δὲν ὑπάρξη ἀσφάλεια, διότι ἄπειροι ἔχθροί ἐνεδρεῦσιν, φθονοῦν, ἐπιδιώκουν τὸ κακόν, μισοῦν, κατηγοροῦν, συκοφαντοῦν, δυστυχεστέρος ἀπὸ ἄλλου πάλιν θά εἶναι, καθ' ὅσον αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἴη μὲ τὴν δαίμονα τοῦ λογοῦ καὶ ὑποπεύεται τὴν σκίαν τοῦ καὶ τρέμει καὶ φοβεῖται τοὺς πάντας. Καὶ ἂν ἀπαλλαγῇ ἀπὸ αὐτῆς, καὶ ἀπὸ ἄλλου ἀγαπάται καὶ ἄλλο ἐργάζεται κατ' ἐπιθυμίαν, δηλαδὴ καὶ ἡ δόξα καὶ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ τιμὴ (τοῦτο θεοσέως εἶναι ἀδύνατον νὰ πραγματοποιηθῇ, ἀλλ' ὁμῶς ἂς λεχθῇ χάριν συζητήσεως), καὶ ἂν ἀκόμη ἄλλα αὐτὰ γενικῶς ἀφθονοῦν καὶ τίποτε δὲν τὰ ἐμποδίζῃ, καὶ ὑπάρξη ἐπὶ πλέον ἡ ἀγάπη τοῦ λαοῦ καὶ μεγάλη δόξα καὶ χρηματικὴ περιουσία **Ε** καὶ σωματικὴ ὑγεία καὶ κάθε ἀσφάλεια καὶ κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ καταβάλῃ αὐτόν, ἐπειδὴ ὁμῶς πολλὰκις συμφορεῖται κακῆν καὶ δυστροπον σύζυγον,⁴ καταντᾷ δυστυχεστέρος ἀπὸ ἄλλου ἐκείνους, οἱ ὅποιοι τίποτε ἐξ αὐτῶν δὲν ἔχουν.

Καὶ ἂν αὐτὴ εἶναι ἐνάρετος καὶ συμφωνῇ μὲ τὰς πεποιθήσεις καὶ τὰς ἐπιθυμίας του, ἀποκτήσῃ ὁμῶς ὄχι καλὰ καὶ ἐνάρετα τέκνα, κατ' ἀνάγκην αὐτὸς γίνεται ὁ δυστυχεστέρος ἄλλων ἢ ἂν δὲν ἀποκτήσῃ καθόλου παιδιὰ, θρηνηεῖ καὶ δδύρεται. ³⁵⁹ **Α** Ὅπου καὶ ἂν στρέψῃ τὸ βλέμμα του κανεὶς ἄνθρωπος, θά ἴδῃ πολλοὺς κρημνοὺς. Τί χρειάζεται νὰ ἀνοφῆρα τὰ ὑπόλοιπα; Ὁ φαῦλος δοῦλος πολλὰκις ἀνατρέπει τὰ πάντα καὶ δημιουργεῖ σύγ-

8. Ὁ ἱερός κρυπτόμενος ὡς προειπόμενον εὐτυχῶς γάμον θεωρεῖ τὴν ἀλόγητον οὐδὲν ἔχει διὰ τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν, καθ' ὅσον ὁ λαμβάνων γυναῖκα μόνον διὰ τὰ πλοῦτη ἐλπίζονταν μάλλον εἶδεν ἢ γυναῖκα, καὶ συνέστα κανεὶς νὰ μὴ ἀναίτη νὰ πλοῦτη ἀπὸ τὴν γυναῖκα του, διότι ὁ σοφὸς πλοῦτος εἶναι αἰσχρὸς καὶ ἐποσεβιστος. Καὶ ὁμῶς διαρωτᾷται: «ποῦ μὲλλον νὰ ὑποκρῶσθῃ ἐξέταξαι τὸν τρόπον καὶ τὴν ἀνατροφήν τῆς κόρης; ὁδοῖς; ἀλλὰ μόνον ἐρωτᾷ διὰ τὰ χρήματα καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰ ποσὰ τῆς παικίλης περιουσίας, ὅταν νὰ πράξεται νὰ ἀγοράσῃ ἢ νὰ κἀνθῃ συνθήκη συναλλαγῆν».

χουσιν, ἀλλὰ τίποτε δὲν εἶναι τὸσον ἀθέβαιον καὶ ἐπισηφάλης, ὅσον τὸ νὰ ὑπερφηανεῖται κανεὶς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

Ἄλλὰ δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο μὲ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος σέβεται τὸν Θεόν. Ὅστος ἀπὸ ἀπληγμένους ἀπὸ τὰ κύματα κάθεται εἰς τὸν λιμένα καὶ τὴν γαλήνην καὶ ἀπολαμβάνει τὴν πραγματικὴν εὐτυχιαν. Δι' αὐτὸ ὁ προφήτης παρέτρειεν ἄλλα αὐτὰ καὶ μακαρίζει μόνον τοῦτο. Διότι ἐκεῖνος ὁ μακαρισμός, ἂν τὰ πάντα δὲν συνδράμουν δὲν ἠμπορεῖ ποτὲ νὰ σταθῇ ἢ καλύτερα καὶ ἄλλο συνδράμουν, τότε συνταράσσεται ἀπὸ τοῦς ἴδιους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι τὸν ἔκαμαν. **Β** Διότι καὶ ὁ πλοῦτος πολλὰκις καταστρέφει καὶ ἡ ὥραία σάχυγος θλάσπει καὶ οἱ οἰκογενειακοὶ δοῦλοι προδίδουν καὶ τὰ τέκνα, τὰ ὁποῖα ἐγενήσαμεν, γίνονται πατροκτόνοι καὶ, ὅπως προηγουμένως εἶπον, ἀπὸ ποντοῦ ἀπειλοῦνται πολλοὶ κίνδυνοι.

Ἐδῶ ὁμῶς καὶ ἂν συρρέουν ἄλλα τὰ ἀντίθετα, ὄχι μόνον δὲν παραβλάπτουν αὐτὴν τὴν εὐτυχιαν, ἀλλὰ τὴν κἀμινουν ἰσχυροτέραν καὶ σταθερωτέραν. Καὶ ἂν ἐπέλθῃ πτωχεία καὶ ἂν χαθῇ ἡ ὑπόληψις, καὶ ἂν τὸ σῶμα καταστῇ ἀνάπηρον καὶ ἂν μεσολαθῇ ἡ κακία τῆς συζύγου καὶ ἂν γεννηθῶν φαῦλα τέκνα, διτιμήποτε καὶ ἂν ἀναφέρῃ κανεὶς, δὲν ὑποσκελίζει αὐτὴν τὴν εὐτυχιαν οὔτε τὴν κλονίζει. Διότι ἡ εὐτυχία δὲν ἀπορρέει ἀπὸ ἐκεῖνα, διὰ νὰ συγκλονίζετα ἀπὸ αὐτῆς, ἄλλο παρὰ αὐτῆς, ἀλλὰ ἔχει τὰ θεμέλια τῆς εἰς τοὺς οὐρανοὺς. **Γ** Δι' αὐτὸ καὶ παραμένει ἀκατόβλητος.

Ἐὰν ἐπιθυμῆτε, ὡς μεταφέρωμεν αὐτὴν εἰς αὐτὴν τὴν πραγματικότητα τῶν ἀνθρώπων. Δὲν ἦτο δοῦλος ὁ Ἰωσήφ;⁴ Δὲν ἦτο ζένος; Δὲν ἦτο ἐκπατριαιμένος; Δὲν ἦτο δοῦλος θαρβάρων, πρωτύτερα μὲν τῶν Σαρακηνῶν, ἀργότερα δὲ τῶν Αἰγυπτίων, οἱ ὅποιοι ἦσαν περισσότερον τραχεῖς; Δὲν ἐθεωρεῖτο μοιχός; Δὲν κατηγορεῖτο; Δὲν ἐσυκοφαντεῖτο; Δὲν ἔμεινεν εἰς τὴν φυλακὴν; Δὲν ἐκρατεῖτο μὲ δεσμά; Ποῖον ἀπὸ αὐτῶν τὸν ἔβλαψε; Τούτωντιον ἐξ αἰτίας αὐτῶν μάλιστα ἦτο εὐτυχής. Τὸ ἀξιοπεριεργον, τὸ ὁποῖον προηγουμένως ἀνεφέρα, εἶναι τοῦτο, ὅτι ὄχι μόνον δὲν παραβλάπτεται ἡ εὐτυχία ἀπὸ αὐτῶν, **Δ** ἀλλὰ γίνεται περισσότερον λαμπρά καὶ ὥραία.

4. «Ἠλιότες οὖν τὸν πόδον τοῦ Κυρίου...» (1^η Κορινθ. 5, 11).
5. Ματθ. 6, 19-20. Λουκ. 12, 21. Ματθ. 13, 21.
6. Ρωμ. 37 καὶ 38.

Διότι εάν δέν επάθαινε τίποτε από αυτά, δέν θά ήτο τόσον εύτυχής.

Θέλεις νά είπω και δι' εκείνους, οι οποίοι διέπραξαν θορυβείας αμαρτίας και κατόπιν αφινιδίως μετεστράφησαν και απέβαλον όλην εκείνην την κακίαν; Ποίος υπήρξε χειρότερος από τόν ληστήν; Όμως απέδειχθη αποτόμως ο ευτυχέστερος όλων, καιτοι διέπραξεν απειρώς φόνους.⁷ Κατεδικάζετο διά σταυρικού θανάτου, ώδηγείτο εις τόν δρόμον του θανάτου, όλος γενικώς ο χρόνος είχε παρέλθει και ή ζωή είχε διαπανθή διά την κακίαν. Έπειδή όμως δι' άλλιον χρονικόν διάστημα έφροθήθη, όπως πρέπει νά φοβήται κανείς τόν Θεόν, Ε έγινε ευτυχής.⁸

Τοιουτοτρόπως και ή πόρνη, άν και εξεμεταλλεύετο την σωματικήν της ωραιότητα και ήτο εκτεθειμένη εις την περιφρόνησιν όλων και ήτο ή άθλιωτέρα από όλους τούς ανθρώπους δι' αυτόν τόν λόγον έγινε ευτυχής, διότι έσεβάσθη τόν Θεόν, όπως έπρεπε.⁹ Δέν υπάρχει κακόν, τό οποίον δέν δύναται νά αποσθέσει ο φόβος του Θεού. Όπως ακριβώς τό πυρ καθιστά λαμπρό και ωραίο τό σκοριασμένο και διασπρεβλωμένο σίδηρον και άφου τό καθάρσιον διαρθώνει τελείως την στρέβλωσιν, **360** Α τοιουτοτρόπως και ο φόβος του Θεού και μέσα εις άλλιον χρονικόν διάστημα θά κατορθώσει τά πάντα και δέν αφήνει από κανέν ανθρώπινον στοιχείον νά ύποσκελίζονται εκείνοι, οι οποίοι είναι έμποτισμένοι από αυτόν.¹⁰

Δέν ήτο άρρωστος ο Τιμόθεος και δέν έζησε συνεχώς μέσα εις άσθενείας και ταλαιπωρίας; Ποίος όμως έγινε ευτυχέστερος από αυτόν;¹¹

Και τί ήτο ο Ίώθ, επέ μου; Δέν περιέπεσεν εις κατάρσασιν πτωχείας; Δέν έχασε τά παιδιά του; Δέν έγέ-

7. Πρόκειται περί του ένδ; εκ των δια συστατηθέντων μετά του Ίησοφ ληστών, τους επί του σταυρού μεταμελείται και εξαιρείται παρά του Ίησοφ τήν συγγνώμην (Λουκ. 23).

8. "Αμήν λέγω σοι σήμερα με" έμοθ έση εν τή Παραδείσῳ" (Λουκ. 23, 43).

9. Πρόκειται περί της αμαρτωλής γυναικός, ή οποία συνιστανόμενη της αμαρτίας της υπέβηκε τους πάδας του Ίησοφ με έδάρα και τους άπορίγησε με τάς τριχάς της κεφαλής της (Λουκ. 7, 37-38 και 44).

10. Λουκ. 1, 50. Πράξ. 10, 2. Κολλοσ. 3, 23.

11. Ο Τιμόθεος ήτο πνευματικόν τέκνον του Άπ. Παύλου και απόλυτος αυτός εις άποστολικήν περιουσία. Αργότερον έγινε επισκοπος Έφέσου. Εις τάς δύο πρός αυτόν επιστολάς του ο Παύλος παρέχει διαφόρους συμβουλιάς και νουθεσίας.

μισε τό σόμα του πληγός; Δέν έζησε μέσα εις την έντροπήν, μέσα εις τάς ύβρεις, μέσα εις τούς ύπατιγμούς, μέσα εις την πείναν; Δέν έζησεν όλος γενικώς άνθρώπινος συμφοράς; Άλλ' όμως και αυτός έγινε ο ευτυχέστερος τών ανθρώπων.¹² Β "Όχι μόνον τίποτε δέν κατώρθωσε νά τόν καταβάλη, άλλα και τόν κατέστησε ισχυρότερον. Άκόμη και κάποια γυναίκα μαζί με όλα τά άλλα έπετίθετο έναντίον του και τόν ειρώνευετο και όμως διά μέσου όλων αυτών έξηλθε λαμπρός.

Όλα αυτά σκεπτόμενος ο προφήτης έλεγε: «Ευτυχής είναι όλαι εκείνοι, οι οποίοι φοβούνται τόν Κύριον και θαδίζουν εις τόν δρόμον του». Διά νά μη νομίσησθε εις τόν άρκετός μόνος ο φόβος του Θεού, προσέθεσε, «έκείνοι, οι οποίοι θαδίζουν εις τόν δρόμον του» και δηλώνει έτσι και τά δύο. Δηλαδή εκείνοι, οι οποίοι φοβούνται και θαδίζουν τόν δρόμον του Θεού. Διότι πολλοί, ενώ έχουν θεασθεϊαν θεωρητικώς πίστιν, άλλα άμαρτωλήν ζωήν, καταντούν οι χειρότεροι όλων.¹³ C

Διά νά μη φανή λοιπόν ο λόγος του έδω, ότι παρικκιάζει αδυναμίαν, προσέθεσεν «έκείνοι οι οποίοι θαδίζουν τόν δρόμον αυτού». Ποιοι είναι οι δρόμοι του Θεού; Τίποτε άλλο ή ή ζωή ή σύμφωνος με την άρετήν; Δι' αυτής λοιπόν της άρετής είναι δυνατόν νά ανέλθη κανείς εις τόν ούρανόν, νά συλλάσση τό νόημα της πρώτης πολιτίας και νά θλέψη τόν ίδιον τόν Θεόν, όσον είναι δυνατόν τούτο εις τόν άνθρωπον. Λέγονται δέ δρόμοι του Θεού, διότι δι' αυτών είναι δυνατόν νά έλθουν πρός Αυτόν. Και δέν είπα δρόμος, άλλα δρόμοι, δηλώνων έτσι, ότι είναι πολλοί αυτοί και διάφοροι. Έκαμην αυτούς πολλούς διά τόν έξησ σκοπόν, διά νά μάς κάμη εύκολον την είσοδον εις την βασιλείαν τών ούρανών με τό πλήθος τών δρόμων.

Διότι άλλοι άνθρωποι διακρίνονται διά την αγνότητα, άλλοι διατρέπουν διά του έντιμου γόμου των ΙD και άλλοι κοσμούνται διά της χηρείας. Και άλλοι μόν ήρήθησαν τά πάντα, άλλοι δέ τά μισά. Άλλοι μόν ζούν έναρτέως και άλλοι έν μετανοία. Δι' αυτό ήνοιξε πολλούς

12. Ο Ίωθ αληθινός, άγιος, δίκαιος, θεοσεβής, άπεχθίμενος από παντός πονηρού πράγματος, ός λέγει ή Άγία Γραφή, έζησεν εις την Αστειχά γήρα. Ήθου μόνον τόσον όσον ούλετ; άλλος, άλλ' ήμεινος έκλήνηται εις την πίστιν του προς τόν Θεόν. Διά της άρετής του έθεωρήθη Άγιος και θεωρείται υπό της Έκκλησίας μας εις τάς 6 Μάρου.

13. Ίακ. 2, 14, 5, 16, 2, 23, 5, 15.

δρόμους, διά να θαδίξης εύκόλως. Δέν εἶχες τήν δύναμιν νά διατηρήσης καθαρόν τὸ σῶμα σου ἔπειτα ἀπὸ τὸ λουτρόν; Δύνασαι νά καθάρης τὸν ἑαυτὸν σου μὲ τήν μετάνοιαν, δύνασαι μὲ χρήματα, μὲ ἐλεημοσύνην.¹⁴ Δέν ἔχεις χρήματα; Δύνασαι νά ἐπισκέπτῃς τὸν ἄρρωστον, νά μεταβαίνης εἰς τοὺς φυλακισμένους, νά προσφέρῃς ἕνα ποτήρι δροσερὸν νερὸ, νά φιλοξενῇς εἰς τὴν οἰκίαν σου τὸν ξένον, νά δίδῃς εἰς ὅποιον ἔχει ἀνάγκην δύο ὄβολους,¹⁵ ὄπως ἡ χήρα¹⁶ καὶ νά συμπόσῃς μὲ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ὑποφέρουν. Εἶναι πράγματι καὶ τοῦτο ἐλεημοσύνη.

Εἶσαι ἐγκαταλειμμένος καὶ πόμπηχος καὶ ἄρρωστος κατὰ τὸ σῶμα καὶ δέν ἔχεις τήν δύναμιν οὔτε νά θαδίξης; Ὑπόμεινε εὐχαριστώσας ὅλα αὐτὰ καὶ θά λάβῃς μεγάλην ἀμοιβήν. Διότι καὶ τοῦ Λαζάρου αὕτη ἦτο ἡ ἐπιτυχία.¹⁷ 361 Α. Οὔτε ἐκεῖνος ἐθορήθη κανένα μὲ χρήματα. Πῶς θά ἤμπορούσε νά βοηθήσῃ, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ἐστερείτο τῆς ἀναγκαίας τροφῆς; Οὔτε ἐπεσκέφθη φυλακισμένους. Πῶς νά ἐπισκεφθῇ τὰς φυλακὰς ἐκεῖνος, ποῦ δέν ἔχει τὴν δύναμιν νά θαδίξῃ; Δέν ἐπεσκέφθη ἀσθενή. Πῶς θά ἐπισκεφθῇ τὸν ἀσθενῆ αὐτός, ποῦ ἔχει ἔκτεθειμένης τὰς σωματικὰς του πληγὰς εἰς τοὺς σκύλους νά τὰς γλύφουν; Ὅμως καὶ χωρὶς αὐτὰ κατέκτησε τὸ θραύειον τῆς ἀρετῆς, διότι μὲ ἐγκαρτέρησιν ὑπέφερε τὰ πάντα, μὲ τὸ νά ἠμπορῇ νά θλέπῃ νά εὐδοκιμῇ καὶ πλουτίσῃ ὁ σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος καὶ αὐτὸς νά ζῇ μέσα εἰς πλῆθος συμφορῶν καὶ παρὰ ταῦτα νά μὴ θαρυγκομῆζῃ ποτέ. Διὰ τοῦτο εὐρέθη εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ αὐτός, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν καθόλου

14. Ἰδιαίτερος τρεῖς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Χριστοῦ τὰ κατὰ ἔργα διὰ τὸν ἑαυτὸν ὁ θεὸς ἀποκαθάρσιν τὴν πίστιν του. Συνιστᾷ ἐλεημοσύνην καὶ ἀποκλήσιν τῆς φιλαγορίας, τὴν ἑαυτὸν χαρακτηρίζει εἰς ἄλλην ἑμίλιαν τοῦ «προσκουμένου», «ψυχασθέντος», «ἐπιπλῆν τῆς γέννησης».

15. Ὁ ὄβολος ἦτο ἀπὸ τῶν νόμισμα, τὸ ὅποιον ἐχρηματοποιεῖτο εἰς Ἀβραάμ καὶ ἀντιπροσώπων εἰς τὸν ἕνα ἕνα πρὸς τὸ 1/8 τῆς ἀπὸ τῆς δραχμῆς.

16. Ἀναφέρεται εἰς τὴν περιστασίαν, καθ' ἣν ὁ Κύριος ἦμιν ἵησὺς Χριστὸς, παρακαλοῦσθαι τὸ κατὶ τῆς ἐλεημοσύνης, ἔλασσε πλουσίους μὲν νά εὐχόμενοι πολλὰ, ἀλλὰ καὶ ἦμιν γάρου, ἡ ἑστία ἔσθια ἐκ τοῦ ὑστερήματός της ὅσα λεπτά, ἦτοι ἕνα κομμάτιον. Τότε εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς του ὅτι: Ἐπιβλέψατε, οἱ ἀγαπῶμενοι, εἰς αὐτὴν τὴν χήρα ἔσθια τὰ περισσότερα (Μάρκ. 12, 49-43).

17. Προβλεπεται περὶ τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου, ὁ ὅποιος ἐκείτο καθηλωμένος εἰς τὸν πύθωνα τοῦ πλουτοῦ καὶ προσεπάθει νά χορτάσῃ ἀπὸ τὰ φύλλα τῆς τροφῆς αὐτοῦ (Λουκ. 16, 20-21).

δέν διέφερον ἀπὸ ἕνα νεκρὸν, ἀλλὰ ἀδρανῆς εἶχε ριφθῆ εἰς τοὺς πύθωνας τοῦ τότε πλουτοῦ. Β. Καὶ ἐστέφετο τώρα μαζί μὲ τὸν πατριάρχην, ὁ ὁποῖος εἶχε κόμει τόσα πολλὰ κατὰ ἔργον. Καὶ ἀνεκηρύσσεται νικητῆς καὶ ἔζη εἰς τοὺς κόλπους ἐκεῖνου, χωρὶς νά κόμει ἐλεημοσύνην, χωρὶς νά βοηθήσῃ τὸν ἀδικούμενον, χωρὶς νά φιλοξενήσῃ ξένους, χωρὶς νά ἠμπορήσῃ νά παρουσιάσῃ τίποτε ἄλλο ἀπὸ αὐτὰ τὰ κατὰ ἔργον, ἀλλὰ καθ' ὅλας τὰς δοκιμασίας του μόνον ἠγαθήσῃ τὸν Θεόν καὶ ἔλασσε τὸν λαμπρόν στέφανον τῆς ὑπομονῆς.

Διότι εἶναι μεγάλο ἔργον ἡ ἐκδηλώσις τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ ἡ πνευματικὴ ἀνάστασις τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ἐγκαρτέρησις, ἡ ὁποία χαλκεύεται μέσα εἰς πολλὰς δοκιμασίας. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ μεγαλύτερον κατόρθωμα ἀπ' ὅλα. Γ. Καὶ ὁ Ἰωὴ λοιπὸν διὰ τῶν δοκιμασιῶν ἐστέφετο, δι' αὐτὸ καὶ ὁ διάβολος ἔλεγε: «διὰ νά σώσῃ κανεὶς τὸ δέρμα του, εὐχαριστώσας δίνει ἄλλο δέρμα. Ὅλα ὅσα ἔχει ὁ ἄνθρωπος, ἠμπορεῖ νά τὰ θυσιάσῃ, ἀρκεῖ νά διατηρήσῃ τὴν ζωὴν του. Ἀπλώσε ἄρα τὸ χεῖρ σου, κτύπησέ τον εἰς τὰ κόκκαλά του καὶ εἰς τὰς σάρκας του...»¹⁸ Δέν εἶναι εὐκόλον νά συγκρατήσῃ κανεὶς ἀπὸ τὸ νά μὴ διαπράξῃ ἀμάρτημα ψυχῆν, ἡ ὁποία ὑποφέρει. Τοῦτο ἰσχυροῦται μὲ μαρτύριον, τὸ ὅποιον συγχρόνως εἶναι ἡ κορυφὴ τῶν ἀγαθῶν.

Καὶ σὺ, ἀγαπητέ μου, ὅταν πολλὰκις ὑποφέρῃς ἀπὸ ἀσθένειαν ἢ πυρετὸν ἢ πόνους καὶ σὲ πιέζῃ ἡ ὀδύνη καὶ ἐκστομίσης κάποιον θλασφημίαν, ἀν συγκρατήσῃς καὶ εὐχαριστήσῃς καὶ δοξολογήσῃς τὸν Θεόν. Δ. θά λάβῃς τὴν αὐτὴν ἀμοιβήν. Εἰπέ μου, διὰ ποῖαν αἰτίαν θλασφημῆς καὶ θάξεις εἰς τὸ στόμα σου πικροὺς λόγους; Μήπως θά σὲ ἀνακουφίσῃ ὁ πόνος; Μάλιστα καὶ ἀν ἀκόμη ἀνεκουφίζετο τὸ πάθημά σου, δέν ἔπρεπε νά ἐκδηλώσῃς αὐτὴν τὴν τόλμην, οὔτε νά πωλήσῃς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου μὲ τὸ νά ἐξασφαλίσῃς τὴν σωματικὴν σου παραγορίαν. Τώρα ὅχι μόνον δέν σοῦ ἀνακουφίζεται ὁ πόνος, ἀλλὰ γίνεται καὶ περισσότερον ὀδύς. Διότι ὁ διάβολος, ἐπειδὴ θλέπει, ὅτι ἀπέκτησεν ἐπάνω σου δύναμιν καὶ σὲ παρέουρεν εἰς θλασφημίαν, ὑποβαλίζει τὴν πυρὴν, ἀνάπτει τὸν πόνον, ὥστε νά ἰκανοποιήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του. Ε.

18. Ἐν τῶν στίχοις 1-10 περιγράφεται ἡ γενεὰ δοκιμασία καὶ ἰσχυροῦται τὸ 143.

Ἰδιαίτερος μάλιστα καὶ ἂν ἀνεκουφίζετο ἀπὸ τοὺς πόνους τῶν πληγῶν, πράγμα τὸ ὅποιον εἶπον προηγουμένως, δὲν ἔπρεπε νὰ κάμῃ αὐτὸ. Ὄταν δὲν ἀποκομίζῃς καμμίαν ὠφέλειαν, διὰ ποίαν αἰτίαν σφαγιάζεσαι; Δὲν ὑποφέρεις τὴν αἰσθήν; Ἀνάπεμπε λοιπὸν εἰς τὸν Θεὸν τὰς εὐχαριστίας σου, δοξολόγησε ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος σὲ ὑποβάλλει εἰς τὴν κάμινον τῶν δοκιμασιῶν. Ἀντὶ τῆς θλασφημίας πρόφερε τὴν δοξολογίαν.¹⁹ Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν καὶ ἡ ἀμοιβὴ σου μεγαλώνει καὶ ἡ πληγὴ σου ἀνακουφίζεται.

Ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ὁ μακαρίος Ἰωβ συζητῶν ἔλεγεν «ὁ Κύριος μοῦ τὰ ἔδωκε καὶ ὁ Κύριος μοῦ τὰ ἀφήρεσε». Καὶ πάλιν προσέθεσε: «ἀφοῦ ἐδέχθημεν τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τὸν Κύριον, πὼς δὲν θὰ ὑποφέρωμεν καὶ τὰ κακὰ, τοῦ μᾶς στέλλει;»³⁶² Ἄλλὰ εἰς ἑμένα, λέγει, δὲν ἔδωσεν ὁ Θεὸς πλοῦτη. Εἶναι λοιπὸν ἔτσι μικροτέρα ἡ πληγὴ. Δὲν εἶναι τὸ ἴδιο πράγμα, ἐνῶ ἀπολαμβάνει κανεὶς τὰ ἀγαθὰ τοῦ πλοῦτου, νὰ τὰ χάσῃ ἐντελῶς καὶ νὰ ζῆ μέσα εἰς τὴν δυστυχίαν, τὴν ὅποιαν ποτὲ μέχρι τώρα δὲν ἐγνώρισε. Πράγματι, ὅταν βλέπουν τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων καὶ τὰς συγκρίνουν μὲ τὰ ἰδικὰ τῶν παθημάτων, πολλοὶ πτωχοὶ, ἔπειτα ἀπὸ τὴν σύγκρισιν αὐτὴν θεωροῦν δυσκολωτέραν τὴν ἰδικὴν τῶν κατάστασιν.²⁰ Ὄταν κάμνουν τὴν σύγκρισιν ὄχι πρὸς ἄλλους, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἑαυτοῦς τῶν, οὐκέτι, ὅτι τόσον ὀλιγότερον στενοχωροῦνται, ὅσον ἡ ἐμπειρία ἐκαλλιέργησε περισσότερο τὴν ἰδέαν τῆς ἀπωλείας τῶν. **Β** Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ἡ ἔλλειψις τέκνων ἐξ ἀρχῆς εἶναι περισσότερο ὑποφερτὴ ἀπὸ τὸ νὰ ἀποκτήσῃ καὶ νὰ τὰ χάσῃ ἐν συνεχείᾳ. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιο πράγμα τὸ νὰ μὴ ἀποκτήσῃ κανεὶς κατὰ μὲ τὸ νὰ χάσῃ αὐτὸ, ἀφοῦ τὸ ἀποκτήσῃ. Ὑπάρμεινε λοιπὸν μὲ γενναίαν ψυχὴν ὀλα, ὅσα σοῦ συμβαίνουν. Αὐτὸ ἀποτελεῖ διὰ σὲ μαρτύριον. Διότι τὸ νὰ μὴ προῆθῃ εἰς τὴν θυσίαν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος διατάσσεται νὰ θυσιάσῃ, ἀλλὰ τὸ νὰ προτιμᾷ νὰ κατακρεουργηθῇ μάλλον, παρὰ

19. Ὁ δίκαιος Ἰωβ ἔλεγεν: «Τυμὸν ἐβλήθη ἐκ κοιλίας μητρὸς μου, γυνὴν καὶ ἀπέλασαν ἐμεῖ. Ὁ Κύριος ἔθηκεν, ὁ Κύριος ἀπέλατόν με· τὴν Κυρίην ἔθετόν, ὅπου καὶ ἐγένετο εἰς τὸν οἶκόν μου ἐδοξολογούμενος εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ἰωβ 1, 21 καὶ 2, 10).

20. Πνευματικὴ συνείδησις νὰ παραβλέπωμεν τὸ πρὸς τὸν Θεοῦ μῆτρον Β, 43 «ὅτι γὰρ οἱ μακαριώτατοι δικαιοῦτερον ἀπειθεῖν ἐν τῷ Θεῷ, οἷς ἄλλοι οὐκ εἰσὶ ἀγαθοὶ, ἀλλ' οἷς ἡ ἐναντία μεταβολὴ ἐν τῷ ἔθῳ. Ἐπι κινδυνεύεται καὶ ἐν εἰς μάλιστα μεγάλα τὰ διαφέροντα».

νὰ κάμῃ αὐτὸ, μόνον αὐτὸ εἶναι μαρτύριον. Ἄλλὰ καὶ τὸ νὰ προτιμᾷ νὰ ὑποφέρῃ μὲ πόνον τὴν δοκιμασίαν, ἢ ὅποια παρασυρεῖ εἰς θλασφημίαν, καὶ νὰ μὴ ἐκστομῆσθαι τίποτε ἀπρεπές, τοῦτο τὸν καθιστᾷ μάρτυρα. Καὶ ὁ Ἰωβ ἔλασσε τὸν στέφανον τῆς νίκης, ὄχι ἐπειδὴ δὲν προέβη εἰς τὴν θυσίαν, ἐνῶ διετάχθη νὰ θυσιάσῃ, ἀλλὰ ἐπειδὴ ὑπέστη τοὺς πόνους μὲ καρτερίαν. **Γ**

Καὶ ὁ Παῦλος διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἀνεκρήρυχθη νικητῆς. Ἐξ αἰτίας δηλαδὴ τῶν μαστιγιώσεων, τῶν θλίψεων καὶ τῶν ὑπολαίπων δοκιμασιῶν, τὰς ὁποίας ὑπέφερε μὲ εὐχαριστήριον.²¹ Τοὺς κόπους τῶν χειρῶν σου θὰ τρώγῃς. Σὺ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον εἶσαι εὐτυχὴς καὶ ὀλα θὰ σοῦ ἔρχονται κατ' εὐχὴν. Διὰ ποῖον λόγον διπλασιάζει τὸν μακαρισμὸν; Διότι γνωρίζει τὸ μέγεθος αὐτοῦ καὶ μετ' εὐχαριστήσεως διαθέτει τὴν κατάστασιν εἰς τὸ μέλλον. Ἀκόμη εἶπέ μοι, διατί εἶπε τὸ «καλῶς» (δηλαδὴ τὸ κατ' εὐχὴν); Ἡ σύζυγός σου θὰ εἶναι ὡσανὺ τὸ κληῖμα τῆς αἰλῆς σου γεμάτη ἀπὸ καρπῶν εἰς τὰ δωμάτια τῆς οἰκίας σου.²² Ἄλλος ἐρμηνευτῆς, λέγει, «εἰς τὸ ἔσω-τερικὸν τῆς οἰκίας» καὶ ἄλλος «εἰς τὰ τρίγυφα».²³

Οἱ υἱοὶ σου θὰ παρακάνθωνται ὡς φυτῶρια ἐλαίων γύρω ἀπὸ τὴν τράπεζάν τοῦ φαγητοῦ σου. Ἰδοῦ, πὼς θὰ ἰδολογηθῇ ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος φοβεῖται τὸν Κύριον. Εἶπέ μοι, τί λέγεις; **Δ** Αὐτὸ εἶναι ὁ μακαρισμὸς, αὐτὴ εἶναι ἡ ὠφέλεια; Ἡ ἀφθονία τῶν οἰκιακῶν ἀγαθῶν, ἡ ἀπόλαυσις τῶν μόχθων μας, τὸ πλήθος τῶν τέκνων καὶ ἡ σύζυγός μας; Ὅχι θεθαίως αὐτὸ. Αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτον. Ζητεῖτε λοιπὸν πρῶτα τὴν βασιλείαν τῶν οὐ-

21. «Τοῖς ἑρραδίοισιν, ἀπὸς ἐπιπέδου, τρεῖς ἐκατόμηρα, νυκθήμερον ἐν τῇ νύκτι πεπονήκα ὑδοιοποιεῖς πολλὰς, κινδύνους ποσημῶν, κινδύνους ἁγίων, κινδύνους ἐν κέντρῳ, κινδύνους ἐξ ἔθνων, κινδύνους ἐν πύλαις, κινδύνους ἐν ἐπιπέδῳ, κινδύνους ἐν κωλύσει, κινδύνους ἐν ἐπιπέδῳ, ἐν κωλύσει καὶ μόνον, ἐν ἀγρονομίαις πολλὰς, ἐν λιμῷ καὶ εἰσὶν ἐν ἡσυχίαις πολλὰς, ἐν ὄρεσι καὶ γηραιότητι...» (Ἡ' Κορινθ. 11, 25-27).

22. Ὁ εὐσεβὴς ἄνθρωπος εἶναι εὐτυχὴς, διότι πέραν τῆς οικονομικῆς ἀνεξαρτησίας, τὴν ἑπίπαιον ἐπιτυχίαν διὰ τῆς ἐργασίας του, ἔχει καὶ οἰκονομικῶν, σύζυγον καὶ τέκνα. εὐπειθῆ. Ἡ σύζυγός του, ἕως ἡ κληματαριᾶ σιτηρεῖται κῆπον, διὰ τὴν καρποφορίαν, ἐνισχυμένη ἀπὸ τῆν ὀνημίν καὶ τὴν προστασίαν τοῦ ἀνδρὸς τῆς εὐπρεπίζει τὴν οἰκίαν τῆς καὶ οἰκονομεί τὸ ἐσοδοκοινωνικῶν ἔργων διαπρέπασα ὡς μῆτρον, σύζυγος καὶ ἀκονομῶν.

23. Τὰ τρίγυφα δεδαίως εἶναι μάρμαρον, τὸ ὅστιον ἔχει τρεῖς παραλλήλων γλῶσσας καὶ τίθεται ἑσπέρην τοῦ ἐπιστολίου. Ἡραφανὸς ἐθα ὁ ἐρμηνευτῆς ὑπονοεῖται τοῖς τοῖμας τῆς οἰκίας ἐντὸς τῆς οἰκίας πρὸς ἡ γυνὴ καὶ ἀσπὴ τὸ ἔργον τῆς.

ρωνών και όλα αυτά θα σάς ακολουθήσουν.²⁴

Επειδή λοιπόν απευθύνετο προς αδυνάτους ανθρώπους, τους εισάγει εις τὸ νόημα τῶν λόγων του, ὡσαν μικρὰ παιδιὰ διὰ τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων. Καί μὴ ἀπορρῆς. Ἄν ὁ Παῦλος κάμνη αὐτὸ εἰς ἐποχήν, κατὰ τὴν ὁποῖαν τόσον πολὺ οἱ ἄνθρωποι καταγίνονται μὲ πνευματικὰ ἐνασχολήσεις, καὶ ὁμιλεῖ διὰ τῶν αἰσθητῶν πρὸς ἐκείνους οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται εἰς χαμηλὸν πνευματικὸν ἐπίπεδον, πολὺ περισσότερο ὁ προφήτης. Καί ποῦ κάμνει αὐτὸ ὁ Παῦλος; Εἰς πολλάς περιπτώσεις. Εἰ καὶ ὄταν λοιπὸν ὁμιλῇ περὶ παρθενίας, τίποτε δὲν λέγει εἰς αὐτοὺς περὶ ἐκείνων, τὰ ὅποια θὰ συμβοῦν εἰς τὸ μέλλον, ἀλλὰ μόνον ἐκθέτει, πῶς θὰ ἀπολλαγοῦν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὰς ἐπιπόνοους φροντίδας, ποῦ προέρχονται ἀπὸ τὸν γάμον.²⁵

Καὶ ὄταν ὁμιλῇ περὶ τῆς τιμῆς, ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τοὺς γονεῖς, χρησιμοποιεῖ τὸν ἴδιον τρόπον.²⁶ Ποία εἶναι ἡ πρώτη ἐντολή, ἡ ὁποία δίδεται μὲ ὑποσχέσεις ἀμοιβῆς; Ποῖον τὸ περιεχόμενον τῆς ἐντολῆς; «Νὰ τιμᾷς τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου καὶ θὰ ζήσης πολὺν καὶ χαρούμενον χρόνον ἐπὶ τῆς γῆς». ²⁷ Α Ἀλλὰ καὶ ὄταν γράφῃ, ὅτι πρέπει νὰ ἐκδηλώνη κανεὶς πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τὴν ἀρετὴν του, πάλιν χρησιμοποιεῖ αἰσθητὴν τὴν ἀμοιβήν, μὲ τὸ νὰ λέγῃ: «Ὅταν κάμνης αὐτὰ, θὰ συναρעוּשׁ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐχθροῦ ἀναμμένα κάρθυνα».²⁸

Ὁ Χριστὸς ὁμοίως δὲν ἐνήργησε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ὅτε συνεζήτησε μὲ τοὺς ἀδυνάτους.²⁹ Διὰ τὴν παρθενίαν προέβαλεν ὡς ἀμοιβὴν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ διὰ τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, ὅτι θὰ γίνων ὁμοιοὶ μὲ τὸν Θεόν, ὅσοι εἶναι δυνατὸν οἱ ἄνθρωποι νὰ ὁμοιάσων μὲ τὸν Θεόν.³⁰

Ὅπως ἀκριβῶς λοιπὸν καὶ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ὅπου ὡδηγοῦντο ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ, θὰ ἴδωμεν αὐτοὺς,

24. Λουκ. 12, 31.

25. Ἀλλὰ καὶ ἐν ἑαυτῷ εἰς γῆρον, δὲν διακόπτει κανεὶς ἄμαρτιαν. Καὶ ἡ παρθενία ἐν ἀνομήρῳ δὲν θὰ ἀγῆ ἀμαρτία. θὰ ἔχουν ὅμοια αὐτὸ ἔλεγον κατὰ τὸ νόημα --- Ἐπειδὴ τῶν μερμῶν καὶ τῶν φροντίδων καὶ τῶν ἀγῶνων, εἰς τοὺς ἁγίους περιπέττονται οἱ ἔργατοι (Α' Κορινθ. 7, 28).

26. Ἔφεσ. 6, 2.

27. Γεν. 12, 20.

28. Ματθ. 19, 12.

29. Ματθ. 5, 44-45.

οἱ ὅποιοι γκωρίζουν νὰ φιλοσοφοῦν, νὰ ὀδηγοῦνται ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα. Καὶ ὁ Παῦλος ἐπιθυμῶν νὰ δηλώσῃ τοῦτο ἔλεγεν «ὄλοι αὐτοὶ ἀπέθανον στρεφωμένοι εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐλπίδα, τὴν ὁποῖαν γεννᾷ ἡ πίστις, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ λάθουν τὰς ὑποσχέσεις. Ἀλλὰ εἶδον αὐτὰς ἀπὸ μακρὰν καὶ τὰς ἐδέχθησαν μὲ δὴλην τῶν τὴν ψυχὴν».³¹ Β Ἡ ἀμοιβὴ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι φοβοῦνται τὸν Θεὸν δὲν εἶναι λοιπὸν μόνον αὐτῆ, δηλαδὴ ἡ ἀπόλαυσις τῶν οἰκογενειακῶν ἀγαθῶν, ἡ σύζυγος, τὰ τέκνα καὶ τὰ πλοῦτη τῆς οἰκίας. Αὐτὰ εἶναι πλεονάζοντα καὶ πρόσθετα. Τὰ κεφαλαῖωδῃ δὲ καὶ μεγάλα εἶναι πρῶτον μὲν αὐτὸς ὁ φάθος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὅποιος περιέχει μέσα του τὴν ἀμοιβήν, ἔπειτα δὲ καὶ τὰ μυστικὰ ἐκείνα, τὰ ὅποια δὲν εἶδε μᾶτι ἀνθρώπου ποτὲ καὶ δὲν ἔχει ἀκούσει αὐτὴ καὶ δὲν ἔχει φαντασθῆ ἀνθρώπινος νοῦς.³² Ἄμακάρη λοιπὸν νὰ σὲ εὐλογήσῃ ὁ Κύριος σὲ τὸν φοβούμενον αὐτὸν ἐκ τῆς ἁγίας Του Σιών καὶ νὰ ἴδῃς τὰ ἀγαθὰ τῆς Ἱερουσαλήμ.³³ Ἄλλος ἑρμηνευτὴς, λέγει, «καὶ ὄλεπε τὴν Ἱερουσαλήμ ἐν μέσω τῶν ἀγαθῶν». Μὲ τὴν λέξιν ἀγαθὰ ἐννοεῖ τὴν πόλιν, τὸν πλοῦτον, τὴν εὐπρέπειαν, τὰς νίκας, τὰς τιμὰς, τὴν ἀφθονίαν, Ἐ τὴν εὐφορίαν, τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν εἰρήνην.

«Καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου».³⁴ Καλῶς ἔκαμε τὴν προσθήκην τῶν ἡμερῶν. Τοῦτο εἶναι μέγιστον σημεῖον, ὅτι αὐτὰ δίδονται ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ ἀπόδειξις τῆς προνοίας Του, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον δὲν παθαίνει τίποτε οὔτε καταρρεῖ οὔτε μεταβάλλεται, ἐκτός ἂν ὁ Θεὸς λόγῳ ὀργῆς διακόψῃ αὐτὰ. «Εἶθε νὰ ἴδῃς τὰ τέκνα τῶν τέκνων σου».³⁵ Ὅμοιος, λέγει, ὑπάρχουν πολλοί, οἱ ὅποιοι, καίτοι φοβοῦνται τὸν Θεόν, δὲν ἀπέκτησαν παιδιὰ. Καὶ τί σημαίνει αὐτό; Δὲν ἀσχολοῦμεθα μὲ τὰ ἐφήμερα ἀγαθὰ τῆς παρούσης ζωῆς, ἀλλὰ, πρωτίτως πρέπει νὰ ἀρεσώμεν εἰς τὸν Θεόν καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ ἀποθλέψωμεν

30. Ἔφε. 11, 18.

31. Α' Κορινθ. 9, 9.

32. Εἰδεκαί τὴν πρόθεσιν τῆς Ἱερουσαλήμ, εἰς τὴν πιστεύει, ὅτι ὄταν εὐτυχῆ ἡ παρθενία, εὐτυχῶν καὶ τὰ τέκνα. Τῆ ἀπομνην δηλαδὴ καὶ οἰκογενειακῆ πρόθεσιν ἐπιτελεῖται καὶ εἰς τὸ θεῖον.

33. Ἄποστ. ἀνημῆσαι ἀνάλογον τοιαύτων τοῦ Θεουδῶδου (8, 80).

34. Ἰλλοσῆσαι εἰς Κύριος ἐκ Σιών καὶ ἴδῃς τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλήμ κἀμα: τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου (Ψαλμ. 127, 5).

35. Εἶναι μεγάλη εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου καὶ εὐλογία τοῦ Θεοῦ νὰ ἴδῃ κανεὶς τὰ τέκνα τῶν τέκνων του. Εἶναι ὅσο φέρει παιδιὰ σου τὰ παιδιὰ τῶν παιδῶν σου, ἀποφαινεταὶ ὁ λαός.

εις τὰς ἐλπίδας τοῦ μέλλοντος. **Δ** Καὶ τότε μὲν αὐτὴ ἦτο ἡ ἀμοιβὴ, τώρα ὁμοῦς εἶναι ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ ἐπουράνια ἀγαθὰ.

Ἐάν δὲν ἀποκτοῦσες παιδιὰ σὺ, ὁ ὁποῖος φοβεῖσαι τὸν Θεόν, ποῖα πηγὴ νομίζεις, ὅτι θὰ σοῦ εἶδεν ἐκτός αὐτῆς τῆς εὐτυχίας μεγαλύτερα ἀγαθὰ; Δὲν εὐεργετῆ ἄλλους τοὺς ἀθρώπους μὲ τὸν ἴδιον τρόπον, ἀλλὰ ποικιλοτρόπως, διότι εἶναι πλούσιος. Πόσοι γονεῖς, ἐνῶ ἔχουν παιδιὰ, δὲν ἐκαλοῦντο ἐκείνους, πού δὲν ἔχουν; Πόσοι ἀνθρώποι, ἐνῶ ἀπέκτησαν πλοῦτον, ἀπεχώρησαν ἀπὸ τὴν ζωὴν ἀθλιώτεροι ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς; Πόσοι, ἐνῶ ἀπῆλθωσαν τὴν δόξαν, ὡσάν μὲ μάχαιραν ἐπλήγησαν ἀπὸ αὐτὴν τὴν δόξαν καὶ ὑπέστησαν ἀθεράπευτον συμφορὰν; **Ε** Μὴ δημιουργῆς ζητήματα εἰς θάρος σου καὶ μὴ ζητῆς εὐθύναι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ δι' ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐδημιούργησεν, ἀλλὰ νὰ ἀνέγεις τὰ πάντα μὲ γενναϊότητα καὶ εὐχαρίστησιν. Καλύτερον εἶναι νὰ μὴ προσηλῶνσαι εἰς τίποτε ἀπὸ τὰ παρόντα. Δι' αὐτὸ ἐλασες τὴν ἐντολὴν νὰ κάμῃς τοιαύτην προσευχὴν, διὰ τῆς ὁποίας ἐν μόνον αἰσθητὸν ζητεῖς καὶ τίποτε ἄλλο.³⁵ **36** **Α** Ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ἐπειδὴ ζητεῖται κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀνγκαιότητας, γίνεται πνευματικὸν ἀγαθόν. Ὅλα τὰ ὑπόλοιπα ἀναφέρονται εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὴν οὐράνιον βασιλείαν, εἰς τὴν ἐνάρετον ἐπὶ γῆς ζωὴν καὶ εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν μας ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα. Διὰ τὰ αἰσθητὰ διατασσόμεθα, νὰ λέγωμεν μίαν μόνον λέξιν.

Ποῖα εἶναι αὕτη; «Δῶσε μοι τὸν ἀπαραίτητον διὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν ἄρτον» καὶ τίποτε περισσύτερον. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἰς τὸ ἐξῆς προσκαλοῦμεθα πρὸς ἄλλην πατρίδα καὶ ἐτάχθημεν εἰς μεγαλύτεραν ζωὴν, πρέπει καὶ τὰ αἰτήματά μας νὰ εἶναι σύμφωνα πρὸς αὐτήν.³⁶ Καὶ ἂν αὐτὰ εἰσρέσῃ, πρέπει μὲ πολὺ θάρρος νὰ τὰ ἀπορρίπτωμεν.

«Εἶθε νὰ εὐτυχῆ ὁλόκληρος ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός».³⁷ Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει «Θάλετε τὰ παιδιὰ τῶν παιδιῶν σου, ὡσάν εἰρήνην τοῦ λαοῦ Ἰσραὴλ». **Β** Ἡ εὐχὴ γίνε-

35. Ἐπιθυμοῦσθε τὴν Κυριανὴν Προσαυχὴν, καθ' ἣν ἐκαλοῦμεθα τὸν ἄρτον τῶν ἐπιούριων.

36. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολὴν κεφ. 13 στίχ. 14 τοῦτοί ἐσὶ γὰρ ἔχοντες ἴδρα μόνοναυ τάλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν.

37. Ἀναπέμψετε εὐχὴν διὰ τὴν εὐημερίαν ὁλόκληρου τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ ἔθνους.

ται ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ. Ἰδιαίτερος ἐπιθυμοῦν αὐτὸ, ἐπειδὴ εἶναι καταπεπιεσμένοι καὶ ἐξηγλημένοι ἀπὸ τὸν μακρὸν πόλεμον. Τὶ ὠφελοῦν αὐτοὺς τὰ ὑπόλοιπα ἀγαθὰ, ὅταν δὲν ὑπάρχη εἰρήνη; Τὸ σπουδαιότερον ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐποχῆς τῆς δουλείας εἶναι ἡ ὑπόσχεσις διὰ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν καὶ τὴν διαρκῆ εἰρήνην. Τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι ἔργον κατ' ἐξοχὴν τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, τὸ νὰ χαρίζῃ δηλαδὴ τὰ ἀγαθὰ καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ νὰ χαθοῦν.

Ἐπειδὴ ὁ ἀνθρώπινος χαρακτὴρ εἶναι κάπως ρευστός καὶ ἀσταθής, ἐπιθυμοῦν νὰ δηλώσῃ, ὅτι τὰ ἀγαθὰ ἀκολουθοῦν τὸν ἄνθρωπον ὅχι τυχαίως, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τῆς θείας βοηθείας καὶ ὅταν ὁ Θεὸς συγκατανεύῃ, εἶπε «καθ' ἡμέρας τὰς ἡμέρας» καὶ ὑποσχέθη ἔτσι διαρκῆ εἰρήνην. Καὶ ἐπραγματοποιήθη τὸ ἀγαθὸν τῆς εἰρήνης, ἡ ὅποια ἀνήκει εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ἂν διεκόπη, τοῦτο ὀφείλεται πάλιν εἰς τὴν πονηρίαν τῶν ἀνθρώπων. **Γ** Διότι ὅπως ἀκριβῶς, ὅταν ἐπαπειλῆ πρὸς μερικὸν τιμωρίας καὶ ἐκεῖνοι διὰ τῆς μετανοίας τῶν ἀπομακρύνουν τὴν ὀργὴν, ἐμποδίζεται ἡ ποινὴ, τοιοῦτοτρόπως, ὅταν ὑπόσχηται ἀγαθὰ καὶ φανοῦν ἀνάξιοι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι θὰ τὰ χαροῦν, ἀνακαλεῖ τὴν ὑπόσχεσίν του. Ἐπειδὴ ἐνδιαφέρεται λοιπὸν ὁ Θεὸς διὰ τὸν ἄνθρωπον ὑποσχέθη εἰς αὐτοὺς τὰ ἀγαθὰ καθ' ἡμέρας τὰς ἡμέρας; ἐκεῖνοι ὁμοῦς λόγῳ τῆς κακίας τῶν ἀνέκοιμον τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ. Καὶ λέγω αὐτὰ, ὥστε νὰ μὴ ἀπελπίζωμεθα καὶ, ὅταν ἀκόμη μᾶς ἀπειλῇ, ἀλλὰ μὲ τὴν μεταμέλειάν μας νὰ ἀπομακρύνωμεν τὴν ὀργὴν ὅτε πάλιν, ὅταν μᾶς ὑπόσχηται ἀγαθὰ, νὰ γινώμεθα κωθοὶ καὶ ἀδρανεῖς, ἀλλὰ μὲ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ μὲ τὴν ὀρθὴν φροντίδα τῆς ζωῆς μας νὰ μεταβάλλωμεν τὰς ὑποσχέσεις του εἰς ἔργα. **Δ**

Ἄν δὲν κάμωμεν αὐτὸ, δὲν θὰ ἐπαρκέσῃ νὰ μᾶς σώσῃ μόνῃ ἡ ὑπόσχεσις. Ὑποσχέθη καὶ εἰς τὸν Ἰούδα, ὅτι θὰ καθῆσθαι ἐπάνω εἰς τὸν θρόνον μαζί μὲ τοὺς ἐνδεκα μαθητάς καὶ ὁμοῦς δὲν ἐκάθησε. Καὶ ἡ αἰτία δὲν ὀφείλεται εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ὑποσχέθη, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἀπεβίβη ἀνάξιος τῆς ὑποσχέσεως.

Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν, οἱ ὅποιοι ἔχομεν τὴν ὑπόσχεσιν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἂς μὴ παραμένωμεν ἀδιάφοροι καὶ ἀδρανεῖς, ἀλλὰ ἂς προσφέρωμεν, ὅσα ἔχομεν, μὲ ὄλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς μας, διὰ νὰ ἡμπορέσωμεν νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ μὲ τὴν βοήθειαν τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, **Ε** εἰς τὸν Ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΚΗ' (128) ΨΑΛΜΟΝ

365 **Α** Πολλάκις με ἐπολέμησαν ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς νεότητός μου, ἄς ὁμολογήσῃ τοῦτο ὁλόκληρος ὁ Ἰσραηλικὸς λαός. Πολλάκις με ἐπόλεμησαν ἀπὸ νεότητός μου, ἀλλ' ὅμως δὲν ἠδυνήθησαν νὰ με καταβάλουν. Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει δὲν ἠδυνήθησαν νὰ με ἐξοντώσουν!

Καὶ αὐτὸς ὁ ψαλμὸς εἶναι συνέχεια τοῦ προηγουμένου. Ἐπειδὴ ἡ ἀνοικοδόμησις τῆς πόλεως διεκόπητο καὶ τὸ ἔργον δὲν προωθεῖτο πρὸς τὸ τέλος του, προσπαθεῖ ὁ Κύριος νὰ ἐνθαρρύνῃ αὐτοὺς με χρηστάς ἐλπίδας. **Β** διὰ νὰ μὴ ἀπελπίζονται, ἐνισχύει τὸ θάρρος των περὶ τοῦ μέλλοντος ἀναφερόμενος εἰς τὰ γεγονότα τοῦ παρελθόντος καὶ τοὺς διδάσκει νὰ λέγουν τὰ ἑξῆς: ἐνῶ δηλαδὴ πολλὰς φορὰς ἐπετέθησαν δὲν κατόρθωσαν νὰ ὑπερισχύσουν,¹ οὔτε ἐπέτυχον καμμίαν ὀλοκληρωτικὴν νίκη. Συνέλαβον θεσθαίως αἰμαλώτους καὶ τοὺς μετέφεραν εἰς τὴν ξένην χώραν, καὶ ἐνίκησαν εἰς πολλοὺς πολέμους. Καὶ τότε θεσθαίως ὑπερίσχυσαν ὄχι ἀπὸ ἰδικῆν των ἰκανότητά, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν τῶν Ἰουδαίων. Ἄλλωστε καὶ δὲν παρέμειναν ὡς νικηταὶ μέχρι τοῦ τέλους, διότι δὲν ἠμπόρεσαν νὰ ἐξαφανίσουν ὀλοσχερῶς τὸ γένος, οὔτε τὴν πόλιν νὰ καταστρέψουν, οὔτε τὸ ἔθνος ἐκ θεμελίων νὰ κατολύσουν. **Γ**

² Ἀλλὰ δι' ὀλίγον χρόνον ἀφοῦ ὑπερίσχουν, διότι τὸ ἐπέτρεπεν ὁ Θεός, πάλιν ἐνικῶντο. Καὶ κατὰ ποῖον τρόπο

1. Ὁ ψαλμὸς οἶτος συνετέθη μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν Ἰουδαίων καὶ ἀπετάλει ἐκφρασαν ἐθρηνηστικῆς πρὸς τὸν Θεόν, ὅστις τοὺς ἔσωσεν ἀπὸ τοῦ θανάτου καὶ τοὺς κινήσους τοὺς ἁμαρτωλοὺς διέτρεψεν ἀπὸ τῆς ἐμφανείας των ὡς ἔθνος.

2. Δὲν ἠμπόρεσαν οἱ διαφόροι ἐχθροὶ με τοὺς ἀσπίδας ἀγῶνας των νὰ κλάσων τοὺς Ἰουδαίους, ὅπως ἐν συνεχείᾳ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ κλάσων ἐπὶ δύο χιλιάδας περίπου ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. «Κύριος ἕνεκεν συνέκοθεν αἰχμάλωτους ἁμαρτωλῶν».

πον ἐνικῶντο; Ἐνικῶντο, διότι οἱ Ἰουδαῖοι ἐπανήρχοντο εἰς τὴν προτέραν των εὐτυχίαν.³

Τοῦτο παρουσιάζων ἄλλος ἐρμηνευτὴς εἶπε «καὶ ὅμως δὲν κατόρθωσαν νὰ ὑπερισχύσουν. Ἐπάνω εἰς τὰ νῦτα μου ἐσφοροκόπουν οἱ ἀσεβεῖς εἰδωλολατρικαὶ λαοὶ καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐπεξέτεινον τὴν παράνομον αὐτῆν διαγωγὴν των».⁴ Τί σημαίνει αὐτό; Δὲν ἐνῆδρευσαν, λέγει, ἐναντίον μας χωρὶς προπαρασκευῆν, ἀλλὰ πολλὰ ἐπεισοῦσαν καὶ ἐσχεδιάζαν χρησιμοποιοῦντες κάθε δολίαν καὶ ὑπουλοῦν ἐνέργειαν καὶ κρυφίως ἐπιτιθέμενοι. Διότι αἱ λέξεις «ἐπάνω εἰς τὰ νῦτα μου» δηλώνουν ἢ τὸ δόλιον καὶ τὸ ὑπουλοῦν ἢ τὴν ἰσχυρὰν δύναμιν καὶ τὴν μεγάλην σφοδρότητα. **Δ** Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἐπεχείρουν νὰ συντρίψουν τὴν δύναμίν μου.

Ἄλλος ἐρμηνευτὴς ἀντὶ τοῦ «ἐσφοροκοποῦσαν» ἐχρησιμοποίησε τὸ «κατέσκαψαν», διὰ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ὡς ἔργον των εἶχον τὴν καταπάτησιν τοῦ δικαίου. «Ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐπεξέτεινον τὴν παρανομίαν των». Ποῖον τὸ νόημα του; Ἀποδεικνύει, ὅτι δὲν ἐπετέθησαν μόνον με σφοδρότητα, ἀλλὰ με πολλὴν καρτερίαν, ὅτι διέθετον πολὺν χρόνον, ὅτι ἀνήγαγον τὴν δολίαν σκέψιν εἰς ἔργον καὶ συνεχῶς ἐπέμειναν. Παρὰ ταῦτα ὅμως δὲν ἀπέκομιζον καμμίαν ὠφέλειαν, ὄχι ἐξ αἰτίας τῆς ἰδικῆς μας ἰσχύος, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ προφήτης θέλων νὰ ἀποδείξῃ, ποῖος ἔσθησε τὸ τρόπον καὶ παρεσκεύασε τὴν νίκην, προσέθεσαν **Ε** «ἀλλὰ ὁ δίκαιος Κύριος κατέκοψε καὶ ἔταπεινωσε τοὺς σὺχένας τῶν ἁμαρτωλῶν αὐτῶν δυναστῶν μας».⁵

Καὶ ἄλλος ἐρμηνευτὴς ἀντὶ τῆς λέξεως «τοὺς αὐχένους» εἶπε «ἐρόχους» καὶ ἐννοεῖ τὰς ὑπουλοὺς σκέψεις, τὰς ἐφοδοὺς καὶ τὰ σατανικὰ σχέδια. Καὶ ὀρθῶς ἀκόμη δὲν εἶπε «διέλυσεν» ἀλλὰ «συνέκοψε», διὰ νὰ ἀποδείξῃ μετ' ἐμφάσεως, ὅτι ἐπέτυχε τοῦτο με τὸ νὰ καταστήσῃ ὀλοσχερῶς ἀνωφελεῖς τὰς σκέψεις αὐτῶν, **σὺς Α**

Διότι, ὅταν ἤρχιζε νὰ κτίζεται πάλιν ἡ πόλις, πολ-

3. οἱ Ἰουδαῖοι ὁμοίως ἀπεμακρύνοντο ἀπὸ τὸ θέλημα καὶ τῆς ἐπιτοῆς τοῦ Θεοῦ διαφόροι ἐχθροὶ εἰς θέλα τιμωρία τοῦ ἀληθινοῦ καὶ δικαίου ἐμμετρήσαντο ἐν κινήσους μετάνοιαν ὁ Θεὸς ἀνεπέμψεν ἰσχυροὺς ἀνδρας πρὸς σκῆπτρον των (Κρισταί).

4. Παραβάλλεται ὁ σὸν ἁμαρτωλὸς, ποὺ σφραγισθεὶς τὰ μέταλλα ἐπάνω εἰς τὰ χεῖμα με τοὺς ἐχθροὺς των Ἰσραηλιτῶν, οἱ ὅποιοι τὰς ἐφοδοὺς εἰς τὰ νῦτα κινήσους καὶ ἄλλο φορτίον ἢ καὶ ἀπολαχίας τῶν ἁμαρτωλῶν.

5. Πέραν τῆς τιμωρίας τῶν κακῶν ἐμφανίζεται ἡ τιμωρὴ τῆς ταπεινώσεως των ἁμαρτωλῶν καὶ ἀλαζόνων ἐχθρῶν τοῦ Ἰσραὴλ.

λοι από πολλά σημεία ἐπιτίθεντο, ἐπειδὴ ἐκαίοντο ἀπὸ τὸν φθόνον καὶ δὲν ἔκαμον αὐτὸ μίαν φοράν οὔτε δύο, ἀλλὰ πολλάς. Τοῦτο ἔχει γίνεαι καὶ ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας. Διότι, ὅταν ἤρχισεν νὰ ἰδρῆται αὐτῇ, ὄλοι ἐπιτίθεντο ἀδιακόπως ἐναντίον τῆς κατ' ἀρχάς μὲν οἱ βασιλεῖς, ὁ λαὸς καὶ οἱ ἀρχόντες· κατόπιν αἱ ἐπιθέσεις τῶν αἰρέσεων καὶ πόλεμος μεγάλος καὶ ποικιλόμορφος ἀπὸ παντοῦ ἐξαπολυόμενος διεξήχθη. Ἄλλ' ὅμως τίποτε δὲν ἐπέτυχε. Οἱ ἐχθροὶ κατεβλήθησαν, ἢ δὲ Ἐκκλησία ἀκμάζει. «Ὡς ἐντροπισασθῶν καὶ ἄς ὀπισθοχωρήσουν λοιπὸν ὄλοι, ὅσοι μισοῦν τὴν Σιών, δηλαδὴ τὴν Ἱεροσολήμ». Β

Ἄλλος ἐρμηνευτὴς, λέγει, «ὡς στραφεῖν» πρὸς τὰ ὀπίσω».

«Ὡς γίνουσι ὄλοι αὐτοὶ ὡσάν τὸ χόρτον, τὸ ὅποιον φυτρῶνει εἰς τοὺς τοίχους τῶν δωματίων (ταράτσας) καὶ προτοῦ ἐκρίζωθῆ μετὰ τὸ χεῖρι τοῦ ἀνθρώπου μόνον του ἐξηραίνεται. Ἀπὸ αὐτὸ τὸ χόρτον δὲν ἡμπορεῖ νὰ γεμίσῃ τὸ χεῖρι του ὁ θεριστής». Ἄλλος ἐρμηνευτὴς λέγει «τὴν χροῖσταν του». «Καὶ δὲν ἐγέμισεν τὴν ἀγκάλην του ὁ ἐργάτης, ὁ ὁποῖος συλλέγει τὰ στάχυα καὶ κάμνει μεγάλα δεμάτια. Οὔτε οἱ περαστικοὶ ἄνθρωποι θὰ εἰποῦν πρὸς ἐκεῖνους, πού συλλέγουσι τὰ χόρτα τῶν δωματίων: ὦρα καλὴ σὰς, θερισταί, ὁ Κύριος μαζί σας, οὔτε καὶ ἐκεῖνοι θὰ ἀπαντήσουν: ὦρα καλὴ σας, διαβάται, ὁ Θεὸς νὰ σὰς εὐλογῇ».

Κλείει τὴν παραίνεσιν μετὰ εὐχὴν καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν ἐνθαρρύνει τὸν ἀκρατὴν καὶ ἀποδεικνύει τὴν ἀδικον αἰτίαν τοῦ πολέμου. Διότι ὁ πόλεμος ἠγέρθη ἐξ αἰτίας φθόνου καὶ μίσους. Δι' αὐτὸ λέγει C «ὡς ἐντροπισασθῶν καὶ ἄς ὀπισθοχωρήσουν ὄλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι μισοῦν τὴν

6. Ἐπὶ τῶν ἐπολεμηθῶν ἢ Ἐκκλησία, ἀλλ' οὐδέποτε ἐνίκηθη: πῶσαι πόλεις; πῶσαι στρατοὶ; πῶσαι βασιλεῖς;... ἀλλ' οὐκ ἐβερρῶσαν ἀλλ' αἱ μὲν πολυμήχανες ἀσπίδες καὶ λῆθη παρεβόησαν, ἢ δὲ πολυμήχανα τὸν οὐρανὸν ὑπεράβησαν. (Περικοπὴ ἐκ τῆς β' ἐπιτομῆς τοῦ Χριστοστόμου εἰς τὸ χωρίον Ἠσ. στ. 1).

«Πῶσαι πόλεις; πῶσαι στρατοὶ; πῶσαι βασιλεῖς;... ἀλλ' οὐκ ἐβερρῶσαν ἀλλ' αἱ μὲν πολυμήχανες ἀσπίδες καὶ λῆθη παρεβόησαν, ἢ δὲ πολυμήχανα τὸν οὐρανὸν ὑπεράβησαν. (Περικοπὴ ἐκ τῆς ἐπιτομῆς τοῦ Χριστοστόμου εἰς τὸ χωρίον Ἠσ. στ. 1).

7. Ὁ ἐχθρὸς παρομοιάζεται μετὰ χόρτον καὶ μάλιστα διὰ τὸ ἔχειν, πού φυτρῶνει εἰς γῆναιον ἔδαφος, ἀλλὰ μετὰ ἐκεῖνο, πού φυτρῶνει εἰς τὰ δώματα, εἰς τὰς ταράτσας καὶ τὰ ἑλισσόμενα τῶν ἀρχαίων οἰκίων, τὰ ὅποια ἐκείναις λεπτοῦν μόνον χόρτα, τῶν πτωχῶν διὰ τὴν ἀκρατίαν του.

Σιών». Εἶθε νὰ μὴ ἤττηθῶν μόνον, ἀλλὰ νὰ ἐπισύρουσιν εἰς θάρος τὸν ἐντροπὴν καὶ ἐξευτελισμὸν. Ἐν συνεχείᾳ μετὰ τὸ νὰ εἶπῃ «ὡς γίνουσι ὄλοι αὐτοὶ ὡσάν τὸ χόρτον, πού φυτρῶνει εἰς τὰ δώματα», ἐπιμένει εἰς τὴν εἰκόνα δὲν τοὺς παραβάλλει ἀπλῶς πρὸς χόρτον, ἀλλὰ πρὸς χόρτον, τὸ ὅποιον φυτρῶνει εἰς τὰς ταράτσας τῶν δωματίων. Καίτοι καὶ ἐκεῖνο τὸ χόρτον, τὸ ὅποιον φυτρῶνει εἰς παγὺ ἔδαφος γρήγορα ἐξηραίνεται, ὁ προφήτης ἐπιθυμῶν νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀδυναμίαν καὶ τὴν μηδαμινότητα τῶν ἐχθρῶν παραβάλλει αὐτοὺς πρὸς τὸ χόρτον, τὸ ὅποιον φυτρῶνει ἐπάνω εἰς τὰ δώματα. Τοιαυτοτρόπως ἀπὸ δύο μέρη ἀπέδειξε τὸ εὐκολοκαταβλήτον αὐτῶν, δηλαδὴ καὶ ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ χόρτου καὶ ἀπὸ τὸ εἶδος τῆς γῆς. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους, λέγει, εἶναι αἱ ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν, αἱ ὅποια οὔτε ρίζας ἔχουσι οὔτε θεμέλιον. Ἐπὶ πρὸς στιγμὴν μὲν φαίνονται, ὅτι ἀκμάζουσι, ἔπειτα ὅμως καταβάλλονται καὶ μόναι τὸν καταπίπτουσι. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι καὶ ἡ εὐτυχία ἐκεῖνων, οἱ ὅποιοι ζοῦν μέσα εἰς τὴν ἀδικίαν. Τοιαύτη καὶ ἡ χαρὰ τῶν ἀγαθῶν τῆς παρουσίας ζωῆς. Συγχρόνως παρουσιάζεται καὶ χάνεται, διότι δὲν ἔχει καμμίαν ἰσχύον, οὔτε θεμέλιον.

Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν πρέπει νὰ προσέχωμεν αὐτοὺς, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἀντιληφθῶμεν τὴν εὐκολίαν, μετὰ τὴν ὁποίαν χάνονται τὰ ἐγκόσμια ἀγαθὰ, νὰ ἐπιθυμῶμεν τὰ ἀθάνατα καὶ σταθερὰ πράγματα, τὰ ὅποια δὲν ἐπιδέχονται μεταβολήν.

Εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν αὐτὰ ὄλοι ἡμεῖς μετὰ τὴν σοφίαν τῆς χάριτος E καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΚΘ' (129) ΨΑΛΜΟΝ

367 Α' Από τὰ θάθη τῆς δυστυχίας μου
καὶ τὴν ἀβυσσάν τῶν συμφορῶν μου
ἐκράξα πρὸς σέ, Κύριε!

Τί σημαίνει ἀπὸ τὰ θάθη τῆς ψυχῆς; Ὅχι ἀπλῶς ἀπὸ τὸ στόμα οὔτε μὲ τὴν γλῶσσαν διότι τὰ λόγια φεύγουν καὶ ὅταν ἡ σκέψις πλανᾶται· ἀλλὰ ἐκ θαυτάτης καρδίας, μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον καὶ προθυμίαν καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ θεμέλια τοῦ νοῦ μας. Ἔτσι εἶναι αἱ ψυχαὶ τῶν θλιβομένων. Συγκινοῦν θαυτάτα τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου B καὶ μὲ πολλὴν κατάνυξιν ἐπικαλοῦνται τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ εἰσσεύονται. Αἱ προσευχαὶ αὐτοῦ τοῦ εἵδους ἔχουν μεγάλην ἰσχύν, διότι οὔτε ἀνατρέπονται οὔτε διασείονται καὶ ὅταν ἀκόμη ὁ διάβολος ἐπιτεθῆ μὲ μεγάλην δύναμιν.

Διότι ὅπως ἀκριβῶς τὸ ἰσχυρὸν δένδρον, τὸ ὁποῖον ἀπλώνει τὰς ρίζας του εἰς μεγάλο βάθος τῆς γῆς καὶ περισφίγγει τὸ χῶμα αὐτῆς, ἀντιτέκεται εἰς κάθε δυνατὴν πνοὴν τῶν ἀνέμων, ἐνῶ ἀντιθέτως ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον στέκεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, μόλις πνεύση μικρὰ αἶρα διασείεται καὶ σύρριζον πίπτει ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ἔτσι θεοβαίως καὶ αἱ προσευχαί. Ὅσα μὲν ἀνέρχονται ἀπὸ τὰ ἔγκυατα τῆς ψυχῆς C καὶ ἔχουν τὰς ρίζας των εἰς τὸ βάθος αὐτῆς, παραμένουν ἀσφαλεῖς καὶ σταθεραί, χωρὶς ποτὲ νὰ ἀνατραποῦν καὶ ἂν προσέλθουν ἀπειροὶ σκέψεις καὶ ἂν ἐπιτεθῆ ὀλόκληρος ἢ παράταξις τοῦ διαβόλου. Ἀντιθέτως δέ, ὅσα προσευχαὶ προέρχονται ἀπὸ τὸ στόμα καὶ τὰ χεῖλη καὶ δὲν ἀναβαίνουν ἀπὸ τὰ θάθη τῆς καρδίας, δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀνέλθουν πρὸς τὸν Θεὸν λόγῳ ἀκηρίας τοῦ προσευχομένου. Διότι αὐτός, ἂν ἀκού-

1. Ὁ 129ος ψαλμὸς συντάθη κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας. Ἀπὸ τῆς τῆς συνειδήματά των Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι θεωροῦντες τοὺς ἑαυτοὺς των ἄνομους διὰ τῆς ἁμαρτίας των ἀπειθεῖον προσευχὴν πρὸς τὸν Θεόν, διὰ τὴν τῆς ἀπελλεθῆ ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς αἰχμαλωσίας. Κατετάθη ἔκτος μεταξὺ των ψαλμῶν τῆς μετανοίας.

σθῆ κανεὶς κτύπος, συνήθως περισπάται, ἂν ἀκουσθῆ θόρυθος, ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν προσευχὴν καὶ τὸ μὲν στόμα ψάλλει, ἡ καρδία ὁμως εἶναι κενὴ καὶ ὁ νοῦς ἔρημος.

Οἱ ἅγιοι δὲν προσήγγοντο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ μὲ τόσῃ θερμῇ καὶ ἐνδιαφέρῃ, ὥστε καὶ ὀλόκληρον τὸ σῶμα νὰ καταπονοῦν. D Ὁ μακάριος λοιπὸν Ἰησῆς, ὅταν προσήγγετο, πρῶτον μὲν ἐπέζηται τὴν ἡρεμίαν, ἔπειτα ἐποθεῖται τὴν κεφαλὴν μεταξὺ τῶν γονάτων του καὶ μὲ πολλὴν θερμῇ καὶ ἐκστατικότητι ἀνέπεμπε τὰς προσευχάς. Ἐὰν ἐπιθυμῆς νὰ ἴδῃς αὐτὸν νὰ προσεύχεται ἱστάμενος ὄρθιος, πρόσεχε πάλιν, ὅτι ἀνατείνει πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ μάλιστα τόσον πολὺ, ὥστε νὰ προκαλέσῃ καὶ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ.² Τοιοῦτοτρόπως καὶ ὅταν ἤθελε νὰ ἀναστήσῃ τὸ παιδί τῆς χήρας,³ προέθη εἰς τὴν ἀνάστασιν ἐκείνου, ἀφοῦ συνεκεντρώθη ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὸν ἑαυτὸν του, χωρὶς νὰ περισπάται καὶ νὰ χασμάται, ὅπως ἡμεῖς, ἀλλὰ γεμάτος θερμῇ ἀπὸ τὴν προθυμίαν τῆς προσευχῆς E.

Διὰτὶ ἀναφέρω τὸν Ἰησῆα καὶ τοὺς ἅγιους ἐκείνους; Πολλοὶ εἶδα γυναῖκας νὰ προσεύχονται ἐκ βάθους καρδίας διὰ τὸν ξενιττεμένον σύζυγον καὶ τὸ ἄρρωστο παιδί καὶ νὰ χύνουν τόσα δάκρυα, ὥστε νὰ ἐπιτύχουν τέλος τὸν ἐπιδιωκόμενον διὰ τῆς προσευχῆς σκοπὸν. Ἐὰν ἀπὸ τόσῃ θερμῇ κατὰ τὴν ὄραν τῆς προσευχῆς κατέχωνται αἱ γυναῖκες διὰ τὸ ἄρρωστο παιδί καὶ τὸν ξενιττεμένον σύζυγον, ποῖας συγγνώμης θὰ τύχῃ ὁ ἀνθρώπος, ὁ ὁποῖος προσεύχεται μὲ κρύαν καρδίαν καὶ κωθρὰν ψυχῆν, τόσον μαλακὸς καὶ χαλαρὸς; Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ θε-

2. Ὁ 29ος δὲν προσήγγετο, ἐστὶθε εἰς ταμίαν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου προσεύχαι τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρηστῷ, καὶ ὁ κρηστὴρ σου ἢ ἄλλωθεν ἐν τῷ κρηστῷ ἀποδοῖσά σου ἐν τῷ φανερῷ (Ματθ. 6, 6).

3. Ὁ προφήτης Ἰησῆς ἔλασε πολλὰ καὶ μεγάλα θαύματα. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ θαῦμα, τὸ ὁποῖον ἔλασε τὸν ἄγαθὸν καὶ τὸν ἱερότατον καὶ ἁγιωτάτον τὸν ἄνθρωπον, ἦτο ἡ βοήθεια αὐτοῦ πρὸς τὴν χήραν καὶ τὸ ἄρρωστο καὶ ἐκείνην ὄρθιος. Τὸν ἔνα ἢ ἄλλωθεν ὁ Ἰησῆς καὶ τὸν ἄλλον οἱ ἱερεῖς τοῦ θεοῦ ἔβλεπον. Ἀλλὰ δὲν ἔβλεπε νὰ ἀνάσθῃ φωνὴν. Ἡ φωνὴ δὲ ἤρχετο ἐξ οὐρανοῦ διὰ προσευχῆς. Ἐὰν ὁ δάσκαλος ἦτο ἀληθὴς θεός, θὰ εἰσῆκεν τὴν προσευχὴν τῶν ἱερέων του καὶ θὰ ἔβρισκε φωνὴν καὶ θὰ ἀνάσθῃ ἡ βοήθεια. Ἐὰν πάλιν ὁ θεός τοῦ Ἰησῆα ἦτο ἀληθὴς, θὰ ἔβρισκε φωνὴν εἰς τὸ θαυμαστόν του Ἰησῆα, πρῶτον τὸ ὅτι ἀνασθῆ μετὰ τὴν προσευχὴν του, πρὸς ἐκπλήξιν καὶ θαυμασίων πάντων.

4. Πρόκειται περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας, ἡ ὁποία ἐπιτελέσθη τὸν προφήτην εἰς τὰ Σαραπῶ τῆς Θεσσαλονίκης.

θαίσις, καιτοι πολλας φορας προσευχόμεθα, απερχόμεθα πάλιν κενοί.

368 A "Ακουσε την "Αναν, πως προσήχεται από τα βάθη της ψυχής της, πόσα δάκρυα έχυνε και πως διά της προσευχής προς τους ούρανοους αγέτεινε." Εκείνος, ο οποίος προσεύχεται κατά τον τρόπον αυτόν και προτού ακόμη λάθῃ, θα ζητεί, αποκαμίζει μεγάλα αγαθά από την προσευχήν, διότι καταστέλλει δια γενικώς τα πάθη, μαλακώνει την όργην, αποβάλλει τον φθόνον, απαλείφει την επιθυμίαν, μαρμαίνει τον πόσον των αγαθών της ζωής, χαρίζει εις την ψυχήν πολλήν γαλήνην και τέλος ανερχεται εις αυτούς τους ούρανοους. "Όπως ακριβώς ή όρμητική βροχή ή το πυρ μαλακώνουν την σκληράν γήν και τον σίδηρον, τοκουτρόπως και ή προσευχή αυτού του είδους απαλύνει και θαυμάσια διαποτίζει την σκληράν διάνοιαν, την όποιαν έκαμαν τοιαύτην τά πάθη, περισσότερο από το πυρ και την καταρρακτώδη βροχήν." **B**

Είναι θεθαίως άπαλή και εθπλαστος ή ψυχή, αλλά από την άμαρτίαν και την μεγάλην νωθρότητα σκληρώνεται και γίνεται πέτρα, πράγμα τό όποιον πολλές φορές παθαίνει τό νερό του "Ιστρού," τό όποιον λόγω του ψύχους παγώνει. Χρειαζόμεθα συνεπώς πολλήν ζέσιν, διά να μαλακώσωμεν την σκληρότητά της. Τούτο κατ' έξοχήν επιτυγχάνει ή προσευχή.

Όταν λοιπόν προσεύχουσαι, μη ζητήσ μονον να λάθῃς εκείνο, που επιθυμείς, αλλά και πώς δι' αυτής της προσευχής σου θα κάμῃς την ψυχήν σου καλύτεραν. Είναι και αυτό έργον της προσευχής. **C** "Όποιος προσεύχεται κατ' αυτόν τον τρόπον εύρισκεται όπεράνω των διωτικών, άναπτέρωνει τον νούν, άνακουφίζει την σκέψιν και από κανέν πάθος δεν κυριεύεται.

"Από τα βάθη της ψυχικής μου δυστυχίας έκραξα, Κύριε, προς σε". Δύο πράγματα τοποθετεί εδώ και τό

5. Α' Βασίλ. 1, 10-11.

6. "Ο Τοιθ γράφει χαρακτηριστικώς: "Εάν μόν και μόνι φορύν ήμπερως να λαθάνῃς εις τα βάθη της ψυχής σου πόση τιμή σοβ κάνει ο θεός, δίδοντας μόνον σ' έσένα — μεταξύ όλων των δημιουργημάτων σου — τό προνόμιον να ήμπαρῃς να ανοίγῃς ενώπιόν σου την καρδιά σου, να του άναφέρῃς τους πόνους σου και να ζητήσ την βοήθειάν του. τότε δεν θα είναι πλέον καμμία άνάγκη να σε παρακινήσω εις προσευχήν".

7. Πρόκειται περί του ποταμού, ο οποίος εκβάλλει εις την δυτικήν παραλίαν του Εύξεινου Πόντου.

από τα βάθη της ψυχής μου και τό έκραξα. Κραυγήν δεν έννοιεί τον τόνον της φωνής, αλλά την διάθεσιν της ψυχής. «Κύριε, άκουσε την δέησίον μου». Από εδώ δύο πράγματα πληροφορούμεθα και ότι γενικώς δεν είναι δυνατόν να επιτύχωμεν αυτά, τα όποια ζητούμεν από τον Θεόν, εάν δεν προσφερθούν αι Ιδικοί μας προϋποθέσεις: δι' αυτό και προηγουμένως είπεν, "Από τα βάθη της ψυχής μου έκραξα" και κατόπιν «άκουσε την δέησίον μου», και έπειτα ότι ή έντονος προσευχή και ή γεμάτη από δάκρυα κατανώδεως έχει την δύναμιν να πείσῃ τον Θεόν, **D** διά να συγκρατηθῃ εις τα αίτήματά μας.

Και τότε ώσαν να έκαμε κάτι μέγα και σπουδαίον και να έξεπλήρωσε τας προσωπικας του όπχωρέσεις προς τον Θεόν, προσέθεσε τά έξής: «Κύριε, άκουσε την δέησίον μου. Είθε να γίνουη προσεκτικά τά ότα σου εις την φωνήν της παρακλήσεώς μου." Με την λέξιν «ότα» έννοιεί την διάθεσιν της άκροάσεως. Και πάλιν φωνήν όνομάζει όχι την έντασιν του πνεύματος οδτε όπαινίσσεται την κραυγήν, αλλά την έντονον ψυχικήν διάθεσιν. "Εάν δεν παραθέλῃς τας άνομίας μας, άλλ' έξετάσῃς ταύτας και προσηλώσῃς τό θλέμμα σου εις αυτές, Κύριε, Κύριε, ποίος θα ήμπαρῃση να σταθῃ ενώπιόν σου και να θαστάσῃ τό θάρος της δικαίας κρίσεώς σου;" **E** Διά να μη λοχυρίζεται κανείς, ότι, επειδή είμαι άμαρτωλός και γεμάτος με πλήθος άδυναμιών, δεν ήμπαρω να πλησιάσω και να προσευχηθώ και να παρακαλέσω τον Θεόν, άφαιρεί αυτήν την πρόφασιν και λέγει: "Εάν δεν παραθέλῃς τας άνομίας μας, άλλ' έξετάσῃς ταύτας και προσηλώσῃς τό θλέμμα σου εις αυτές, Κύριε, Κύριε, ποίος θα ήμπαρῃση να σταθῃ ενώπιόν σου και να θαστάσῃ τό θάρος της δικαίας κρίσεώς σου;" **H** λέξις «ποιος» εδώ σημαίνει κανείς. Διότι δεν είναι δυνατόν να τύχη κανείς ποτέ εϋσπλαγγνίας και έμεικείας, εάν κανείς κριθῃ με άκραν δικαιοσύνην διά τας εϋθύνας των πράξεών του." **369 A** Και λέγομεν αυτά όχι διά να ρίψω τας ψυχάς

4. Επικαλείται ή προφήτης την προσεκτικήν άκρόασιν του Θεού.

8. "Τις όπισθήσεται... Τις ήθέλω να σταθῃ όρθιος ενώπιόν τοιούτου Κριτού. Ούδεις! Τούτο άποτελεί λεπτότατον τρόπον διά να κινήσ το θελον ήλεος.

10. "Εάν όληκόη ο θεός έμάρμοσεν εις την παρούσαν ζωήν την άκραν και άταγκτον δικαιοσύνην, του ούδεις άνθρωπος θα καθίστατο μέτοχος του θωραίου και του ήλέους του. "Η άγάπη, του άποικώς: τα παραπτώματά μου.

σας εἰς ναυρότητα, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐνθαρρύνω ἐκείνους, οἱ ὅποιοι περιπίπτουν εἰς ἀπελπίσιον. Ποῖος ἡμπορεῖ νὰ καυχῆθῃ, ὅτι ἔχει ἀγνὴν καρδίαν ἢ ποῖος μὲ πεποιθῆσθαι διακηρύσσει, ὅτι εἶναι καθαρὸς ἀπὸ ἁμαρτίας; Καὶ διατί ἀναφέρω τοὺς ἄλλους; Ἐάν ἀναφέρω ὡς παράδειγμα τὸν Παῦλον καὶ θελήσω νὰ ζητήσω ἀπὸ αὐτὸν ἔλεγχον τῶν ἔργων του μὲ ἄκραν δικαιοσύνην, δὲν θὰ δυνηθῆ θεσφαίως νὰ τὸν ὑπομείνῃ. Τί θὰ ἡμπορέσῃ νὰ εἴπῃ; Ἐμελέτησε μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν τοὺς προφήτας, ὅπῃοι ἐζηλοῦντες τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου, εἶδε νὰ ἐπιτελοῦνται θαύματα· καὶ ὁμοίως ἐπέμεινε νὰ καταδιώκῃ καὶ δὲν μετεστράφη παρὰ μόνον, ὅταν εἶδε τὸ θαυμαστὸν ἐκεῖνο δράμα καὶ ἤκουσε τὴν φρικτὴν ἐκείνην φωνήν.¹¹ Προηγουμένως ἐπέμεινε νὰ ἀναμεινῇ καὶ νὰ συγγέῃ τὰ πάντα. Β

Ὅμως ὁ Θεὸς παρέδωκεν ὅλα ἐκείνα, τὸν προσεκόλλησε καὶ τὸν ἐτίμησε μὲ μεγάλῃ χάριν. Τί δὲ νὰ ἀναφέρω διὰ τὸν κορυφαῖον ἀπόστολον Πέτρον; Δὲν ἤλεγξεν αὐτὸν, διότι ὑπέπεσε εἰς τὸ σοβαρὸν ἐκεῖνο ἁμάρτημα, ἔπειτα ἀπὸ ἀπειρα θαύματα καὶ σημεῖα καὶ τόσον μεγάλην παραίνεσιν καὶ συμβουλήν; Ὅμως καὶ ἐκεῖνο τὸ παρέδωκε καὶ τὸν ἀνέδειξε πρῶτον ἐκ τῶν Ἀποστόλων. Δι' αὐτὸ ἔλεγε· «Σίμων, Σίμων. Ἰδοὺ ὁ σατανᾶς ἐζήτησε τὴν ἀδειαν νὰ σὲ συγκλονίσῃ καὶ νὰ σὲ ξεκοκινίση, ὡσάν τὸ σιτάρι μέσα εἰς τὸ κόσκινο. Καὶ ἐγὼ προσευχήθην διὰ σέ, νὰ μὴ χαθῇ ἡ πίστις σου».¹²

Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὰ, ἂν δὲν ἔλθῃ νὰ μᾶς κρίνῃ μὲ εὐσπλαγχνίαν, C καὶ ἐπιείκειαν, ἀλλὰ κάμῃ τὸν ἔλεγχον μὲ ἄκραν δικαιοσύνην, θὰ μᾶς καταστήσῃ γενικῶς δόλου ἐνόχους. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε· «Εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἡ συνείδησίς μου δὲν μοῦ μαρτυρεῖ καμμίαν ἐνοχὴν καὶ καμμίαν κατακρήσιν τῆς ἐξουσίας, καὶ μοῦ ἔχει ἐμπιστευθῆ ὁ Θεός. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἀρκεῖ, διὰ τὴν θεωρῶ τὸν ἑαυτὸν μου ἀνεπίληπτον καὶ δίκαιον».¹³ Ἐάν παρατηρῆς καὶ δὲν ἀποστρέφῃς τὰ βλέμματά σου ἀπὸ τῶν ἁμαρτίας μου, Κύριε, Κύριε».

Ὁ διπλάσιασμός τῆς ἐπικλήσεως Κύριε, Κύριε, δὲν

11. Ματθ. 20, 9.

12. Ἐνοεῖ τὸ θαυμαστὸν ἐκεῖνο δράμα τοῦ Παύλου, καὶ ἴδῃν πρὸς Ἀμακὸν, δι' αὐτὸ μετεστράφη καὶ ἐγένετο ἡ κλήσις του εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος θέλω εἶναι Χριστιανικὸν θεράποντα, διότι τὴν ἐξέλεξε ὡς νεωτερικὸν κίνημα, ἀντιθέτως πρὸς τὰς Μωσαϊκὰς διατάξεις, ἂν ἴσῃ ἡθελοῦς καὶ ὑποτακτικῶς.

13. Λουκ. 22, 51 - 52.

14. Α' Κορινθ. 4, 4.

γίνεσθαι ἀπερισκέπτως, ἀλλὰ διότι ὁ προφήτης θαυμάζει καὶ ἀπορεῖ διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἐπιεικειᾶς, τὴν ἀπέραντον μεγαλωσύνην καὶ τὸ ἀχανές πέλαγος τῆς καλωσύνης του. «Ποῖος δύναται νὰ ἀνθέξῃ τὴν καταδικαστικὴν σου ἀπόφασιν;». Δὲν εἶπε, ποῖος θὰ διαφύγῃ, ἀλλὰ ποῖος θὰ ἀνθέξῃ. Δὲν θὰ ἡμπορέσῃ οὔτε νὰ σταθῇ, λέγει. D «Ἐλπίζω ὁμοίως, διότι Σὺ παρέχεις τὸν Ἰλασμόν»¹⁴ καὶ τὴν ἀφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν. Τί σημαίνει, ὅτι Σὺ παρέχεις τὸν Ἰλασμόν καὶ τὴν ἀφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν; Ἡ ἀποφυγὴ τῆς κολάσεως δὲν ἐπιτυγχάνεται μὲ τὰ ἰδικά μας κατορθώματα, ἀλλὰ μὲ τὴν ἰδικὴν σου καλωσύνην. Τὸ νὰ ἀποφύγῃ κανεὶς τὴν ποινήν, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἰδικὴν σου ἐπιείκειαν. Καὶ ἂν δὲν ἀξιοθώμεν αὐτῆς, τὰ ἰδικά μας ἔργα δὲν ἔπαρκουσι νὰ μᾶς ἀποσπᾶσούν ἀπὸ τὴν μέλλουσαν ὄργην.

Ἐπιθυμῶν νὰ παρουσιάσῃ τοῦτο καὶ διὰ τοῦ προφήτου ἔλεγε· «Ἐγὼ εἰμὶ Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ σοῦ ἀπολύω τὰς ἁμαρτίας».¹⁵ Δηλαδή τοῦτο εἶναι ἰδικόν μου ἔργον, τῆς ἰδικῆς μου καλωσύνης, τῆς ἰδικῆς μου ἐπιεικειᾶς. Διότι τὰ δικά σου θεσφαίως ἔργα δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν ποτὲ νὰ σὲ ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὴν τιμωρίαν, Ἐ ἂν δὲν προστεθῇ εἰς αὐτὰ ἡ ἰδικὴ μου ἐπιείκεια. Καὶ πάλιν, λέγει, «Ἐγὼ σὰς ἀνέχομαι».¹⁶ Διὰ τὸ ὄνομά σου, τὸ ὅποιον ὑπενωμίζεις τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν σου, μὲ πολλὴν ἐγκαρτέρησιν ἤλπισα εἰς σέ Κύριε ἐπερίμενε μὲ ἀδιείσιτον ἐλπίδα ἡ ψυχὴ μου τὴν ἐκπλήρῳσιν τῆς ὑποσχέσεώς σου· περὶ τῆς συγχωρήσεως ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ζητοῦν τὸ ἔλεός σου».¹⁷ Ἄλλος ἐρμηνευτὴς γράφει, «ἐξ αἰτίας τοῦ νόμου σου» καὶ ἄλλος πάλιν «διὰ τὴν γνωσθῆ ὁ λόγος σου».¹⁸ Τοῦτο ἔχει τὸ ἕξῃς νόημα. Λόγω τῆς ἐπιεικειᾶς σου, λόγω τοῦ νόμου σου ἤλπισα τὴν σωτηρίαν. Διότι, ἐάν ἀπέθλησα εἰς τὸν ἑαυτὸν μου, ἀπὸ παλαιὰ πλέον θὰ ἀπελπιζόμουν, ἀπὸ παλαιὰ θὰ ἔγωνα τὴν πίστιν μου. Ἀλλὰ τώρα, ἐπειδὴ ἐγὼ ἐστραμμένην τὴν προσοχήν μου πρὸς τὸν νόμον καὶ τὸν λόγον σου, τρέφω ἀγαθὰς ἐλπίδας.¹⁹ Α Ποῖον λόγον; Τὸν λόγον τῆς φιλανθρωπίας. Διότι αὐτός, λέγει, «Ὅσον ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, τόσον ἀπέχει αἱ ἰδικαί μου σκέ-

15. Ὁ Κύριος εἶναι ἐλεῆμων καὶ πολυεσπλαγχνος.

16. Ψα. 48, 25.

17. Ψα. 46, 4.

18. Πρόκειται περὶ τὸν μεταφραστικὸν τοῦ Ἀπόστολου Σημίχαου, θεολογικῶς καὶ τῆς ἡολογίας τοῦ Ἰερωνύμου.

ψεις από τὰς ἰδικὰς σας καὶ οἱ δρόμοι μου ἀπὸ τοῦς ἰδικούς σας». ¹⁹ Καὶ πάλιν, λέγει, «Ὅσον ἀκαταμέτρητος εἰς ὕψος εἶναι ἡ ἀπόστασις τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τὴν γῆν, τόσον καὶ ὁ Κύριος ὕψωσε τὸ ἔλεος καὶ τὴν εὐσπλαχνίαν ἐπὶ τῶν φοβουμένων αὐτόν». ²⁰ Καὶ πάλιν «Ὅσον τεραστία εἶναι ἡ ἀπόστασις τῶν ἀνατολῶν ἀπὸ τὰς δυσμίας, τόσον ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ ἡμᾶς τὰς ἀνομίας μας, ὥστε νὰ μὴ φαίνονται καὶ νὰ εἶμεθα ἐντελῶς ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ αὐτάς». ²¹ Δὲν ἔσωσα δηλαδὴ μόνον ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἔπραξαν ὀρθῶς, ἀλλὰ ἐλυτῆσθαι καὶ ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ἠμάρτησαν καὶ μεταξὺ τῶν ἁμαρτημάτων σου ἐξεδήλωσα τὴν βοήθειαν καὶ τὴν προστασίαν μου. **B** Ἄλλος, λέγει, «Διὰ νὰ εἶσαι ἐπίφοβος, ἤλπισα πρὸς σέ Κύριε». Ἐπίφοβος πρὸς ποῖον; πρὸς τοὺς ἐχθρούς, πρὸς τοὺς ἐνεδρεύοντας, οἱ ὅποιοι μὲ ἐχθρεύονται. Τί σημαίνει πάλιν «ἐξ αἰτίας τοῦ ὀνόματός σου»; «Ὅτι δηλαδὴ, ἂν καὶ ἤμουν ἁμαρτωλὸς καὶ γεμάτος ἀναρτίμητα κακά, λέγει, ὁμῶς ἐγνώριζα, ὅτι, διὰ νὰ μὴ θεθλωθῇ τὸ ὄνομά σου, δὲν θὰ ἐπέτρεπες νὰ χανόμεθα.

Τὸ ἴδιον πράγμα καὶ αὐτὸς λέγει εἰς τὸν Ἰεζεκιήλ. ²² «Δὲν κάμνω αὐτά, ἐπειδὴ εἶσοθ' ἀξίαι αὐτῶν, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τοῦ ὀνόματός μου, διὰ νὰ μὴ θεθλωθῆται μεταξὺ τῶν ἔθνων». Ἡμεῖς δηλαδὴ δὲν ἤμεθα ἀξιοὶ νὰ σωθῶμεν οὔτε εἴχομεν καμμίαν ἀγαθὴν ἐλπίδα ἐξ αἰτίας τῶν ἔργων μας. Χάριν τοῦ ὀνόματός σου ²³ ἐλπίζομεν νὰ σωθῶμεν ὃ καὶ μόνη αὐτὴ ἡ ἐλπίς τῆς σωτηρίας μᾶς ὑπολείπεται.

Ἄλλος, γράφει, «ἐξ αἰτίας τοῦ φόβου περιμένω νὰ μὲ βοηθήσῃς Κύριε». Ἄλλος «ἐξ αἰτίας τοῦ νόμου ἐπερίμενα τὸν Κύριον νὰ μὲ βοηθήσῃ». Ἐπερίμενον ἡ ψυχὴ μου τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποσχέσεών σου. ²⁴ Ἄλλος «ἤλπισεν ἡ ψυχὴ μου εἰς τοὺς λόγους σου». Ἄλλος «ὑπέμεινεν ἡ ψυχὴ μου καὶ προσέβλεψεν εἰς τὸν λόγον σου». Ἀπὸ τὰς ἐπαγγελίας δηλαδὴ καὶ τὰς συνεχεῖς ὑποσχέσεις σχετικῶς μὲ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν καλωσύνην

19. Ἦσ. 58, 9.

20. Ψαλμ. 102, 11.

21. Ψαλμ. 102, 12.

22. Ἰεζ. 38, 22.

23. Τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἀκριβεῖς τοῖς ἁμαρτωλοῦς ἀνθρώποις.

24. Πρόκειται περὶ τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Θεοῦ, περὶ τῆς συγγνώμης καὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, ὡς καὶ περὶ τῆς σωτηρίας τῶν πιστῶν.

ἐτρεφα σταθερὰν τὴν ἐλπίδα καὶ δὲν ἀπέβαλα τὴν προσδοκίαν περὶ τῆς σωτηρίας μου.

«Εἰς τὸν Κύριον ἄς ἐλπίζῃ ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ θαθείας πρῶτας μέχρι θαθείας νεκτός». ²⁵ Καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς ζωῆς, λέγει, Ὁλόκληρον δηλαδὴ τὴν νύκτα καὶ τὴν ἡμέραν. Τίποτε δὲν ἐξισιῶνεται μὲ τὴν ἐπαγρύπνησιν τοῦ ἀνθρώπου περὶ τῆς σωτηρίας του **D** καὶ μὲ τὴν ἐξάρτησιν τῆς ἐλπίδος ἐξ αὐτῆς, ἕωτα καὶ ἂν ἀναρτίμητα γεγονότα συμβαίνουσι, τὰ ὅποια μᾶς ρίπτουν εἰς ἀπόγνωσιν. Ἡ ἐλπίς πρὸς τὸν Θεὸν εἶναι τὸ ἀκατάβλητον τείχος, αὐτὴ εἶναι τὸ ἀσύλληπτον ὄχυρόν, αὐτὴ εἶναι ὁ ἀκαταμάχητος πύργος. Καὶ ἂν τὰ πράγματα ἐπαπειλοῦν θάνατον καὶ κίνδυνον καὶ παυλωθρίαν, μὴ ἀπομακρύνεσαι ἀπὸ τὴν ἐλπίδα σου πρὸς τὸν Θεόν καὶ μὴ παύσῃς νὰ προσδοκᾷς τὴν σωτηρίαν ἀπὸ αὐτοῦ. Διότι εἰς Ἐκεῖνον ὅλα εἶναι εὐκόλα καὶ εἰς τὴν ἀμνησίαν ἠμπορεῖ νὰ δώσῃ διέξοδον.

Μὴ λοιπὸν περιμένῃς νὰ λάθῃς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ μόνον, ὅταν τὰ πράγματα ἐξελιθίσωνται καθ' εὐχὴν, **E** ἀλλὰ ἰδιαιτέρως τότε, ὅταν εἶναι μεγάλα τὰ κύματα καὶ σφοδρὰ ἡ τρικυμία καὶ ἐπικρέμαται ἐναντίον σου ὁ ἕσχατος κίνδυνος. Εἰς αὐτὴν καθ' ἕξοχην τὴν περίπτωσηὴν ἀποδεικνύει ὁ Θεὸς περισσώτερον τὴν δύναμίν του. Αὐτὸ λοιπὸν φανερώσει ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον λέγει «Πρέπει κανεὶς διὰ παντός νὰ στηρίξῃ τὰς ἐλπίδας του εἰς τὸν Κύριον, καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς ζωῆς του, διότι ἀπὸ τὸν Κύριον ἀπορρέει ἡ εὐσπλαχνία καὶ αὐτὸς εἶναι ἡ πηγὴ τῆς μεγάλης λυτρώσεως. Αὐτὸς θὰ ἀπαλλάξῃ τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ θλασ τὰς ἀνομίας του».

Τί σημαίνει, ὅτι ἀπὸ τὸν Κύριον ἀπορρέει ἡ εὐσπλαχνία; Πηγὴ καὶ θησαυρὸς φιλανθρωπίας, λέγει, διαρκῶς ἀναβλύζει ἀπὸ ἐκεῖ. ²⁷ **A** Καὶ ὅπου ὑπάρχει εὐσπλαχνία, ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ λύτρωσις. Καὶ ἡ λύτρωσις δὲν εἶναι ἀπλή ἀλλὰ μεγάλη καὶ ἀφθονος καὶ ἀπέραντον τὸ πέλγος τῆς ἐπεικειᾶς. Καὶ ἂν ἀκόμη προδοθῶμεν ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά μας, δὲν πρέπει νὰ παραμένωμεν εἰς τὴν πτώσιν οὔτε νὰ ἀπελπίζώμεθα. Διότι, ὅπου ὑπάρχει εὐσπλαχνία καὶ φιλανθρωπία, δὲν ζητεῖται μὲ ἄκραν δι-

25. Οἱ Ἰσραεῖτες διήρουν τὸ εὐνοιστερότερον εἰς ἡμέραν καὶ νύκτα, ἡ ἁπλοῦς ἤρχεν ἀπὸ τὰς 8 μ.μ. μέχρι τὰς 6 π.μ. καὶ ἐκφοῦτο εἰς τρία μέρη ἀνὰ τέσσαρας ὄρας ἕκαστον. Κατὰ τὰ μέρη ταῦτα ἐπύκρουν ἄγρυπνοσας φρουρὰ ἀναλλασσομένη. Πρωτῆς ἐπιπέσης ἡ ὕλητος τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν νὰ ἐλπίζῃ πάντοτε ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὸν Κύριον.

καιροσύνη ἢ ἐνοχὴ τῶν ἁμαρτημάτων μας, ἐπειδὴ ὁ δικαστὴς λόγῳ τῆς μεγάλης εὐσπλαγχνίας καὶ τῆς τάσεως πρὸς ἐπιείκειαν παραθλέπει τὰ περισσότερα. Διότι τοιαύτη εἶναι ἡ φύσις τοῦ Θεοῦ νὰ εἶναι ἐπιεικής καὶ πρόθυμος εἰς τὸ νὰ εὐσπλαγχνίζεται διαρκῶς καὶ νὰ παρέχη συγγνώμην. Αὐτὸς θὰ ἀπαλλάξῃ τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ βίας τὰς θυμίας του.

Ἐάν λοιπὸν τοιαύτης φύσεως εἶναι ὁ Θεὸς καὶ παντοῦ εἶναι διάχυτον τὸ μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας του, εἶναι φανερόν, ὅτι θὰ σώσῃ καὶ τὸν λαὸν τοῦ Β καὶ θὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ὄχι ἀπὸ τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα.

Ἐχόντες λοιπὸν αὐτὰ ὑπ' ὄψιν ἂς ἐπιμένωμεν εἰς τὰς παρακλήσεις καὶ τὰς δεήσεις μας καὶ ποτὲ νὰ μὴ ἀπαμακρυνθῶμεν ἀπὸ αὐτὰς καὶ ἂν λάθωμεν καὶ ἂν δὲν λάθωμεν αὐτὸ, τὸ ὁποῖον ζητοῦμεν. Ἐάν εἶναι τῆς ἐξουσίας του νὰ παρέχῃ τὰ ἀγαθὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἶναι ἐπίσης τῆς ἐξουσίας του νὰ καθορίσῃ, πότε πρέπει νὰ δίδῃ τὰ ἀγαθὰ. Αὐτὸς μόνον γνωρίζει μὲ ἀκρίβειαν τὸν κατάλληλον χρόνον. Ἄς ἐπιμένωμεν λοιπὸν εἰς τὰς παρακλήσεις καὶ τὰς προσευχὰς μας ἔχοντες ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν του καὶ ποτὲ νὰ μὴ χάκωμεν τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μας, ἀλλὰ νὰ προσφέρωμεν ὅ,τι ἔχαμεν ὅπωσδήποτε τότε θὰ ἀκολουθήσουσιν αἱ δωρεαὶ ἐκείνου, διότι εἶναι ἀπερίγραπτος ἡ εὐσπλαγχνία του καὶ ἀπέραντος ἡ φιλανθρωπία. C

Ἐἴθε ὅλοι μας νὰ ἐπιτύγωμεν αὐτὴν μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ Ὁμοίου εἰς τὸν Πατέρα καὶ συγχρόνως εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 58

ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΨΑΛΜΟΥΣ ΡΙΣΤ' — ΡΙΖ'
ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΨΑΛΜΟΥΣ ΡΙΘ' — ΡΚΘ'

Κείμενον: B. de Montfaucon

Sancti J. Chrysostomi opera omnia,
V, Parisiis 1836, σελ. 379 - 445 (PG 55, 328 - 377).